Alexandre Dumas

O aventură de dragoste • Herminie

Editura Eminescu

Alexandre Dumas

O aventură de dragoste

•

Herminie

Coperta colecției: Val Munteanu

Coperta: Tudor Moraru

București, 1972

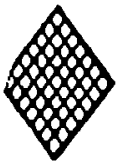

Alexandre
Dumas

O aventură de dragoste
•
Herminie

Traducere de
Mihaela Protopopescu

Editura Eminescu

ALEXANDRE DUMAS
OEUVRES, vol. XVIII, Paris
A. Le Vasseur et Cie

O AVENTURĂ DE DRAGOSTE

I

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ DIN TOAMNA anului 1856, servitorul meu, cu toate că îi poruncisem în mod special să nu mă deranjeze, deschise ușa și, răspunzînd grimasei deosebit de semnificative care mi se citea pe chip, spuse :

— Domnule, e foarte drăguță...

— Cine, nătărăule ?

— Persoana pentru care îmi permit să-l deranjez pe domnul.

— Și ce-mi pasă mie că e drăguță ? Știi bine că atunci cînd lucrez nu sînt acasă pentru nimeni.

— Și apoi, continuă el, vine din partea unui prieten al domnului...

— Cum îl cheamă pe acest prieten ?

— Care locuieşte la Viena.

— Cum îl cheamă ?

— Oh ! domnule, un nume caraghios, parcă Rubin sau Diamant.

— Saphir ?

— Da, domnule, Saphir, ăsta e.

— Atunci, se schimbă lucrurile ; condu-o în atelier şi adu-mi un halat.

Servitorul meu ieşi.

Auzii un pas uşor trecînd prin faţa uşii cabinetului ; apoi domnul Théodore coborî cu halatul meu pe braţ.

Cînd dau unui servitor acest semn de consideraţie numindu-l *domnul*, înseamnă că excelează în nerozie şi pungăşie.

Am avut parte de cele mai frumoase specimene de acest gen ; Théodore, Joseph şi Victor.

Domnul Théodore nu era decît nerod, dar era cu prisosinţă.

Fac această remarcă în trecere, pentru ca stăpînul la care se află acum, dacă o avea vreunul, să nu-l confunde cu ceilalţi doi.

De altfel, nerozia are un mare avantaj faţă de pungăşie : observi întotdeauna destul de curînd că ai un servitor nerod ; în schimb, remarci întotdeauna prea tîrziu că ai un servitor pungaş.

Théodore avea protejaţii săi ; masa are întotdeauna o circumferinţă destul de mare ca să primească doi sau trei prieteni nechemaţi. Nu găsesc întotdeauna o cină bună, dar sînt întotdeauna bine primiţi. Ei bine, în zilele în care aveam o cină bună, după gustul domnului Théodore, el îi anunţa pe aceia dintre prietenii sau cunoscuţii mei pe care îi prefera.

Numai că, după gradul de susceptibilitate al oamenilor, le spunea uneori :

— Domnul Dumas zicea azi dimineață : „De multă vreme nu l-am mai văzut pe dragul meu cutărică ; ar trebui să vină azi la cină".

Iar prietenul, sigur că vine în întîmpinarea unei dorințe, se înființa la cină.

Celorlalți, mai puțin susceptibili, Théodore se mulțumea să le spună, făcîndu-le semn cu cotul :

— Astă-seară avem o cină bună ; veniți pe la noi...

Și, la această invitație, prietenul, care probabil altfel n-ar fi venit, sosea la cină.

Amintesc doar un amănunt din marea personalitate a domnului Théodore ; dacă ar fi să-i completez portretul, mi-ar trebui un capitol întreg.

Să revenim deci la vizita anunțată de domnul Théodore.

Îmbrăcat în halatul meu de casă m-am încumetat să urc pînă în atelier. Într-adevăr, am găsit acolo o tînără încîntătoare, înaltă, de o albeață strălucitoare, cu ochi albaștri, părul castaniu și niște dinți superbi ; avea o rochie de tafta „gris-perle" cu guler înalt, un șal arăbesc de stofă, și una din acele pălării încîntătoare, din nefericire oarecum dezaprobate de moda de la Paris, care le stau atît de bine chiar și femeilor urîte sau celor care nu mai sînt tinere, și pe care Germania le-a denumit „o ultimă încercare".

Necunoscuta mi-a întins o scrisoare pe a cărei adresă recunoscui mîzgăleala indescifrabilă a sărmanului Saphir.

Am pus scrisoarea în buzunar.

— Ei bine, îmi spuse vizitatoarea, cu un foarte pronunțat accent străin, nu citiți ?

— Inutil, doamnă, i-am răspuns ; am recunoscut scrisul, iar gura dumneavoastră este atît de încîntătoare încît doresc să-mi spună ea cărui fapt datorez onoarea vizitei dumneavoastră.

— Vreau să vă văd, asta este tot.

— Bun ! dar n-aţi făcut călătoria de la Viena special pentru asta ?!

— Ce vă face să credeţi ?

— Modestia mea.

— Mă iertaţi, dar totuşi nu păreţi un om modest.

— E adevărat, am zilele mele de vanitate.

— Care ?

— Cele în care ceilalţi mă judecă şi în care eu mă compar...

— Cu cei care vă judecă ?

— Sînteţi spirituală, doamnă... Vă rog să luaţi loc.

— Dacă n-aş fi fost decît drăguţă, nu mi-aţi fi făcut deci această invitaţie ?

— Nu, v-aş fi făcut alta.

— Doamne ! Cît sînt francezii de înfumuraţi.

— Nu e chiar numai vina lor.

— Ei bine, eu, părăsind Viena ca să vin în Franţa, am făcut un legămînt.

— Care ?

— Să stau jos, pur şi simplu.

M-am ridicat şi am făcut o plecăciune :

— Îmi veţi face favoarea să-mi spuneţi cui am onoarea să vorbesc ?

— Sînt actriţă de teatru, de naţionalitate ungară ; mă numesc doamna Lilla Bulyowsky ; am un soţ pe care îl iubesc şi un copil pe care îl ador. Dacă aţi fi citit scrisoarea prietenului nostru comun Saphir, aţi fi aflat toate acestea.

— Nu credeţi că aţi cîştigat spunîndu-mi-le chiar dumneavoastră ?

— Nu ştiu ce să spun ; cu dumneavoastră conversaţia ia nişte întorsături atît de ciudate !

— Aveţi libertatea să o aduceţi pe făgaşul care vă convine.

— Bine ! dar dumneavoastră o tot faceţi să alunece spre dreapta sau spre stînga.

— Spre stînga, mai ales.

— Este tocmai partea spre care nu vreau să merg.

— Atunci să mergem drept înainte.

— Mi-e tare teamă că nu este posibil.

— Veţi vedea că este... Mai spuneţi-mi încă o dată ce mi-aţi spus adineauri ; sînteţi ?...

— Actriţă de teatru.

— Ce jucaţi ?

— De toate : dramă, comedie, tragedie. Am jucat, de pildă, aproape toate piesele dumneavoastră, de la *Catherine Howard* pînă la *Mademoiselle de Belle-Isle*.

— Şi, pe care scenă ?

— La Teatrul din Pesta.

— În Ungaria, deci ?

— V-am spus că sînt de origină ungară.

Am oftat.

— Oftaţi ? mă întrebă doamna Bulyowsky.

— Da ; una dintre cele mai frumoase amintiri din viaţa mea este legată de o compatrioată de-a dumneavoastră.

— Bine ! iată că faceţi din nou să alunece conversaţia...

— Conversaţia, nu pe dumneavoastră. Închipuiţi-vă... Ba nu, continuaţi...

— Deloc. Voiaţi să-mi povestiţi ceva ; vă ascult.

— La ce bun ?

— Ca să mă distrez ! Toată lumea poate să vă citească, dar nu le e dat tuturor să vă asculte.

— Vreţi să mă cîştigaţi contînd pe amorul meu propriu.

— Eu nu vreau să vă cîştig deloc.

— Atunci să nu ne ocupăm de mine. Sînteţi actriţă de teatru, de origine ungară, vă numiţi doamna Lilla Bu-

lyowsky, aveţi un soţ pe care îl iubiţi, un copil pe care îl adoraţi şi veniţi la Paris ca să mă vedeţi !

— În primul rînd.

— Foarte bine ; şi după mine ?

— Să văd tot ce se poate vedea la Paris.

— Şi cine vă va arăta tot ce se poate vedea la Paris ?

— Dumneavoastră, dacă doriţi.

— Ştiţi că va fi de-ajuns să fim văzuţi de trei ori împreună ca să se spună...

— Ce ?

— Că sînteţi amanta mea.

— Şi ce importanţă are ?

— Asta e minunat !

— Fără îndoială că e minunat ; cei care mă cunosc vor fi convinşi de contrariul, iar cît despre cei care nu mă cunosc, ce-mi pasă de părerea lor ?

— Sînteţi filozoafă.

— Nu, sînt logică. Am douăzeci şi cinci de ani : mi s-a spus atît de des că sînt drăguţă, încît m-am gîndit că este mai bine să cred asta atîta timp cît este adevărat, decît atunci cînd nu va mai fi aşa. Doar nu vă închipuiţi că am părăsit Pesta ca să vin la Paris singură, fără o cameristă măcar, cu convingerea că lumea nu va încerca să clevetească. Ei bine, acest lucru nu m-a oprit ; n-au decît să clevetească ! Arta mea înainte de toate !

— Atunci, călătoria dumneavoastră la Paris este o afacere de artă ?

— Nimic altceva ; am vrut să-i văd pe marii dumneavoastră poeţi, ca să ştiu dacă seamănă cu ai noştri, şi pe marii dumneavoastră actori de teatru, ca să ştiu dacă am ceva de învăţat de la ei ; am cerut lui Saphir o scrisoare pentru dumneavoastră, el mi-a dat-o, şi iată-mă. Puteţi să-mi consacraţi cîteva ore ?

— Toate orele pe care le veţi dori.

— Ei bine, am o lună de stat la Paris, şase mii de franci ca să cheltuiesc aici atît pentru cumpărături, cît şi pentru plăcerea mea, şi o mie de franci ca să mă întorc la Pesta. Presupuneţi că Saphir v-a trimis un student de la Leipzig sau de la Heidelberg în locul unei actriţe de la teatrul din Pesta, şi procedaţi în consecinţă.

— Atunci, veţi lua masa cu mine ?

— De cîte ori veţi fi liber.

— Vom merge la spectacole...

— Foarte bine.

— Ţineţi să fie cu noi o a treia persoană ?

— Deloc.

— Şi n-o să vă pese de ce va spune lumea ?

— Dacă aţi fi citit scrisoarea lui Saphir, aţi fi văzut un paragraf întreg consacrat acestui capitol.

— Voi citi scrisoarea lui Saphir.

— Cînd ?

— După ce veţi pleca.

— Atunci, daţi-mi două sau trei scrisori de recomandaţie, şi plec : una pentru Lamartine, una pentru Alphonse Karr, una pentru fiul dumneavoastră. Apropo, i-am jucat *Dama cu Camelii.*

— Nu este nevoie să vă dau o scrisoare pentru el ; vom cina mîine împreună dacă vreţi !

— Cu multă plăcere. Mi s-a spus că doamna Doche este încîntătoare în *Dama cu Camelii.*

— Doamna Doche va cina cu noi şi va avea grijă să vă conducă undeva...

— Unde ?

— Unde o să vrea. În lumea asta, trebuie să mai laşi ceva şi în seama hazardului.

— O să-mi istorisiţi într-o zi povestea cu compatrioata mea ?

— Dacă asta vă face într-adevăr plăcere..

— Da.

— Cînd ?

— Cînd o să vă rog eu.

— Minunat !

— Acum, scrisorile mele ; înţelegeţi, de şase ani fac economii ca să vin la Paris ; probabil că n-o să mai vin niciodată ; nu am timp de pierdut.

Am coborît în biroul meu, şi am scris cele două sau trei scrisori pe care mi le ceruse doamna Bulyowsky ; apoi am urcat din nou şi i le-am dat.

Voiam tocmai să-i sărut mîna cînd deodată ea mă sărută prieteneşte pe amîndoi obrajii.

— Nu v-am prevenit că aveţi de-a face cu un student de la Leipzig sau de la Heidelberg ?

— Ba da.

— Ei bine, atunci, după obiceiul nemţesc : sau o strîngere de mînă sau o îmbrăţişare.

— Fie, aleg îmbrăţişarea ; există un proverb francez care spune că dintr-o plată proastă trebuie să profiţi cum poţi. Aşa deci, pe mîine, la cină.

— Pe mîine, la cină. Unde ?

— Aici.

— La ce oră ?

— La ora şase.

— Foarte bine ; dacă întîrzii cîteva minute, să nu vă supăraţi.

— Aşa cum, dacă veniţi mai devreme cu cîteva minute, trebuie să vă fiu recunoscător.

— Nu, îmi face plăcere să fiu cu dumneavoastră şi, dacă vin mai devreme, o fac pentru propria mea satisfacţie. Pe mîine.

Şi coborî uşor scara, întorcînd capul pe palier ca să-mi facă un ultim semn de prietenie.

La uşa cabinetului meu de lucru, l-am găsit pe domnul Théodore, cu ochii holbaţi şi o mină surîzătoare.

— Ei bine, domnul a văzut că nu sînt chiar aşa de prost cum o spune ?

— Nu, eşti şi mai neghiob decît credeam.

Şi intrai din nou în cabinet, lăsîndu-l uluit.

II

TIMP DE O LUNĂ AM CINAT DE două sau trei ori pe săptămînă cu doamna Bulyowsky şi, de două sau trei ori pe săptămînă, am condus-o la spectacole.

Trebuie să spun că „stelele" noastre n-au prea orbit-o, afară de Rachel. Doamna Ristori nu se afla la Paris.

Într-o dimineaţă, veni la mine.

— Plec mîine, spuse ea.

— De ce plecaţi mîine ?

— Pentru că nu-mi mai rămîn decît banii cu care să mă întorc la Pesta.

— Doriţi bani ?

— Nu ; am văzut la Paris tot ce voiam să văd.

— Cîţi bani v-au mai rămas ?

— O mie de franci.

— E mai mult decît vă trebuie, jumătate vă ajung.

— Nu ; căci nu plec direct la Viena.

— Ia să vedem ce itinerar aveţi ?

— Iată : mă duc la Bruxelles, la Spa, la Colonia ; urc pe Rin pînă la Mainz şi, de acolo, la Mannheim.

— Ce naiba o să faceţi la Mannheim ? Werther şi-a zburat acolo creierii, iar Charlotte a dat ortul popii.

— Mă duc s-o văd pe doamna Schroeder.

— Tragediana ?

— Da ; o cunoaşteţi ?

— Am văzut-o o dată jucînd la Frankfurt, dar i-am cunoscut bine pe cei doi fii şi pe fiica ei.

— Cei doi fii ?

— Da.

— Nu-l cunosc decît pe unul, Devrient.

— Actorul de comedie ; eu îl cunosc pe celălalt, preotul, care locuieşte la Colonia, în spatele bisericii Saint-Gédéon ; dacă doriţi, vă dau o scrisoare pentru el.

— Mulţumesc, eu am treabă cu mama lui.

— Ce doriţi de la ea ?

— Eu sînt unguroaică, cum v-am spus ; joc comedie, dramă şi tragedie în limba maternă. Ei bine, m-am săturat să vorbesc numai la şase sau şapte milioane de spectatori ; aş vrea să joc comedie în limba germană, ca să pot vorbi la treizeci sau patruzeci de milioane de oameni. Pentru aceasta, vreau s-o văd pe doamna Schroeder, să repet în germană o scenă în faţa ei şi, dacă ea îmi dă speranţe că după un an de muncă pot să pierd şi urma de accent pe care o mai am, voi vinde cîteva diamante, voi locui în oraşele în care locuieşte ea, o voi urma ca doamnă de companie, sau cameristă, dacă vrea, şi, după un an, mă voi lansa pe scenele teatrelor din Germania... Ei bine, ce s-a întîmplat ?

— Nimic, doar că vă admir...

— Nu, nu mă admiraţi ; găsiţi asta foarte simplu ; sînt îngrozitor de ambiţioasă, am avut mari succese şi vreau să am încă şi mai mari.

— Cu voinţa aceasta, le veţi avea.

— Acum, cinăm împreună, nu-i aşa ? Mergem la spectacol pentru ultima oară ; îmi daţi nişte scrisori pentru Bruxelles, unde mă voi opri o zi sau două şi de unde îmi voi expedia toate bagajele la Viena ; ne luăm rămas bun, şi eu plec.

— De ce să ne luăm rămas bun ?

— Dar, vă repet, pentru că plec.

— Mi-a venit o idee.

— Care ?

— Am treabă la Bruxelles. Ori, în loc să vă dau nişte scrisori, plec cu dumneavoastră ; singură, v-aţi plictisi de moarte, fiţi sinceră.

Ea începu să rîdă.

— Eram sigură că-mi veţi face această propunere, îmi spuse ea.

— Şi eraţi dinainte hotărîtă să o acceptaţi ?

— Să fiu sinceră, da. De fapt, ţin mult la dumneavoastră.

— Mulţumesc.

— Şi cine ştie dacă ne vom revedea vreodată ! Deci, ne-am înţeles, plecăm mîine.

— Mîine ; cu ce tren ?

— Cu cel de ora opt dimineaţa. Acum trebuie să vă părăsesc...

— Aşa curînd ?

— Am foarte multe de făcut ; înţelegeţi, ultima zi... Apropo...

— Ce ?

— Nu plecăm împreună, ne întîlnim acolo ca din întîmplare...

— De ce asta ?

— Pentru că plec cu niște cunoscuți.

— Vienezi ?

— Da.

— Conștiința dumneavoastră deci nu vă ajunge ?

— Sînt niște imbecili.

— Să procedăm mai bine deeît așa.

— Mai bine este dușmanul lui bine.

— În loc să plecați mîine dimineață, plecați mîine seară.

— Și ei vor pleca tot mîine seară ; sînt hotărîți să plece cu mine.

— Și pînă unde merg așa ?

— Numai pînă la Bruxelles.

— Stați ; iată ce facem : plecăm mîine seară.

— Insistați ?

— Insist ; veți face asta pentru mine, ce naiba, n-ați venit mai devreme...

— Mi-o reproșați ?

— Nu, constat.

— Ei bine, spuneți, vom vedea după aceea.

— Plecăm deci cu trenul de seară ; nici măcar nu ne întîlnim ; urcați într-un vagon oarecare cu vienezii dumneavoastră ; vă văd urcînd și spun unuia dintre funcționari să rețină figura dumneavoastră ; eu urc într-un vagon singur ; la a doua sau a treia stație, dumneavoastră vă plîngeți că nu aveți aer ; funcționarul de la căile ferate vă propune să veniți într-un vagon mai liber ; acceptați, veniți în vagonul meu, unde aveți tot aerul care vă trebuie... și unde veți dormi liniștită toată noaptea.

— Și unde voi dormi liniștită ?

— Pe cuvînt de onoare.

— Într-adevăr, lucrurile se pot aranja în felul acesta.

— Deci, merge ?

— Perfect.

— Atunci, pe diseară ?

— Nu, pe mîine.

— Cinăm mîine împreună ?

— Imposibil ; plecînd seara, sînt obligată să cinez cu vienezii mei.

— Deci nu ne vom vedea decît în tren ?

— Voi încerca să vin să vă văd în cursul zilei.

— Veniţi.

Începeam să mă obişnuiesc să descopăr un încîntător camarad sub taftaua şi mătasea aceasta unde crezusem că voi găsi o femeie frumoasă.

Ne-am strîns mîna, şi Lilla a plecat.

A doua zi, am primit acest bileţel :

„Imposibil să trec să vă văd, mă ciondănesc cu croitoresele şi cu modistele mele. Împachetez atîtea lucruri că voi putea deschide un magazin la Pesta. Nu ştiu cum aş fi făcut dacă ar fi trebuit să plec azi dimineaţă.

Pe diseară. Noapte bună.

Lilla"

Cuvîntul *noapte bună,* foarte subliniat, mi se părea cam ironic.

— Noapte bună ! repetai ; totuşi, nu se ştie ce se poate întîmpla.

III

SEARA, ERAM ÎN TREN, CU O JUmătate de oră mai devreme. Nu știu dacă voi găsi vreodată o ocazie să mulțumesc Căilor Ferate în masă pentru toate atențiile de care sînt înconjurat din partea funcționarilor, de îndată ce mă văd apărînd pe unul din culoarele acelea pe a căror ușă scrie cu litere mari aceste cuvinte sacramentale :

ACCESUL PUBLICULUI INTERZIS

M-am dus să-l caut pe șeful gării ; i-am explicat situația.

Începu să rîdă.

— Ei bine, nu, îi spusei.

— Într-adevăr ?

— Pe cuvînt de onoare !

— Oh ! da ; dar în timpul drumului...

— Nu cred.

— Nu contează. Noroc !

— Aveţi grijă : nu se urează vînătoare bună unui vînător.

Urcai în vagonul meu, în care şeful gării mă închise ermetic, atîrnînd de clanţa uşii o tăbliţă pe care scria cu litere mari :

COMPARTIMENT REZERVAT

Cînd auzii zgomotul pe care-l făceau călătorii alergînd să-şi ocupe locurile, scosei capul pe uşă, îl chemai pe şeful trenului şi i-o arătai pe doamna Bulyowsky urcînd într-un vagon cu cei trei vienezi şi cele patru vieneze, şi-i explicai ce aşteptam de la el.

— Care este ? mă întrebă el.

— Cea mai drăguţă.

— Atunci trebuie să fie cea cu pălărie de muşchetar.

— Exact.

— N-aveţi gusturi rele !

— Asta este părerea dumitale ?

— Păi, de !

— Ei bine, nu este şi a mea.

Şeful trenului mă privi cu un aer şiret şi se îndepărtă dînd din cap.

— Dă din cap cît vrei, asta este, îi spusei, înciudat că nu puteam să-l fac să creadă că sînt nevinovat.

Trenul porni. La staţia Pontoise, începu să se lase noaptea.

Uşa se deschise, şi auzii vocea şefului de tren care spunea :

— Urcaţi, doamnă, aici este.

Întinsei mîna şi o ajutai pe frumoasa mea tovarăşă de călătorie să urce cele două trepte.

— Ah ! iată-vă în sfîrşit ! exclamai.

— Timpul vi s-a părut lung ?

— Cred şi eu, eram singur.

— Ei bine, mie, dimpotrivă, mi s-a părut lung pentru că eram cu cineva. Din fericire închideam ochii şi mă gîndeam la dumneavoastră.

— Vă gîndeaţi la mine ?

— De ce nu ?

— Nu sînt eu acela care să vă certe pentru asta. Numai că, în ce fel vă gîndeaţi la mine ?

— În felul cel mai tandru cu putinţă.

— Aş !

— Da, vă jur că vă sînt profund recunoscătoare pentru felul în care vă purtaţi cu mine.

— Ah ! Într-adevăr ?

— Pe cuvînt de onoare !

— Tot e bine. Numai că, ajungînd la Viena, vă veţi bate joc de mine.

— Nu, şi asta nu numai pentru că sînt o femeie cinstită, dar cred că sînt şi o femeie de spirit.

— Şi eu, eu nu sînt un bărbat de spirit ?

— Cu toată lumea şi pentru toată lumea, da.

— Da, dar pentru dumneavoastră ?

— Pentru mine sînteţi mai mult decît atît : sînteţi un om de suflet. Acum sărutaţi-mă şi uraţi-mi noapte bună ; mă simt foarte obosită.

O sărutai după obiceiul nemţesc sau englezesc, cum doriţi. Ea îmi dădu o sărutare care ar fi fost foarte semnificativă pentru o franţuzoaică ; apoi se aşeză în colţul ei.

în acest timp o priveam, spunîndu-mi că, fără îndoială atunci cînd un bărbat e nerespectuos cu o femeie este pentru că ea dorește acest lucru.

Își schimbă de două-trei ori poziția, gemu încetișor deschise din nou ochii, mă privi și spuse :

— Cu siguranță că voi sta mai bine cu capul sprijinit de umărul dumneavoastră.

— Poate că veți sta mai bine, îi răspunsei eu rîzînd dar precis că eu voi sta mai prost.

— Așa că mă refuzați ?

— La naiba ! Nici nu mă gîndesc.

Stăteam unul în fața celuilalt. Îmi schimbai locul și mă așezai lîngă ea. Își scoase pălăria, își înnodă o batistă de mătase la gît, se așeză pe umărul meu și, după o clipă

— Mă simt foarte bine așa, spuse ea ; dar dumneavoastră ?

— Eu n-am nici o părere.

— Atunci, pe mîine dimineață ; poate că pînă atunc vă veți face una. Noaptea este sfetnic bun.

Apoi se mai mișcă ușor de două sau de trei ori, ca pasărea cînd își potrivește capul sub aripă, îmi căută mîna mi-o strînse încetișor în semn de noapte bună, mișcă buzele ca să-mi spună un cuvînt neinteligibil și adormi.

N-am încercat niciodată o senzație mai stranie ca atunci cînd părul acestei ființe fermecătoare îmi mîngîie obrajii, cînd răsuflarea ei îmi atinse fața. Chipul ei căpătase o expresie copilărească, virginală, liniștită, pe care nu o mai văzusem niciodată la o femeie dormind pe pieptul meu.

Am stat mult timp s-o privesc ; apoi, încetul cu încetul ochii mi s-au închis, s-au redeschis, s-au închis din nou Mi-am apropiat buzele de fruntea ei, șoptind la rîndul meu : „Noapte bună !“ și m-a cuprins un somn ușor delicios.

La Valenciennes, şeful trenului în persoană deschise uşa compartimentului nostru, strigînd :

— Valenciennes, douăzeci de minute !

Am deschis ochii în acelaşi timp şi am început să rîdem.

— De fapt, cred că n-am dormit niciodată atît de bine, îmi spuse Lilla.

— Într-adevăr, îi spusei, ceea ce vă voi răspunde, poate că nu este prea politicos : dar nici eu.

— Sînteţi un om fermecător, îmi spuse ea, şi aveţi un mare merit.

— Care ?

— Că sînteţi greşit judecat ; ceea ce provoacă surprize celor care ajung să vă cunoască.

— Îmi promiteţi că o să mă reabilitaţi în faţa lui Saphir ?

— Vă jur.

— Şi că-mi veţi mai trimite şi pe altele ?

— Oh ! cît despre asta, nu vă promit.

— Totuşi, dacă m-aş purta cu femeile pe care mi le veţi recomanda aşa cum mă port cu dumneavoastră ?

— Aş fi îngrozitor de mîhnită.

— Şi dacă m-aş purta cu totul altfel ?

— Aş fi îngrozitor de furioasă.

— Dar, în sfîrşit, ce-aţi prefera ?

— Inutil să vă spun, pentru că tot n-o să vă trimit pe nimeni.

— Coborîţi sau rămîneţi aici ?

— Rămîn, mă simt prea bine. Numai că, lăsaţi-mă să-mi schimb locul şi să mă sprijin pe umărul dumneavoastră drept.

— Găsiţi că asemenea sfîntului Laurenţiu, sînt destul de fript pe partea stîngă, nu-i aşa ? Vă rog, aşezaţi-vă...

Se sprijini cît mai bine pe umărul meu stîng, adormi din nou și nu se trezi decît la Bruxelles.

— Coborîți, îmi spuse.

— Bine ! dar vienezii dumneavoastră ce vor spune văzîndu-ne împreună ?

— Adevărat, îi uitasem. Unde locuiți de obicei ?

— La Hotel Europa ; dar au o părere așa de proastă despre mine, încît aș prefera să mergem în altă parte.

— Alegeți.

— Atunci, la Hotel Suedia.

— Ei bine, cum veți ajunge înainte, avînd în vedere cele zece sau douăsprezece colete ale mele, rugați să-mi pregătească o cameră.

— Fiți liniștită.

— Nu mă sărutați ?

— Eu, nu ; dumneavoastră trebuie să mă sărutați dacă aveți chef.

— Sînteți într-adevăr ființa cea mai pretențioasă pe care o cunosc, spuse ea.

Și mă sărută rîzînd în hohote.

O oră mai tîrziu era la Hotel Suedia. Am condus-o în camera ei, i-am sărutat respectuos mîna și am ieșit murmurînd :

— Ce minunat ar fi dacă ai putea să ai ca prieten o femeie !

Se înțelege că îmi rezervasem o cameră situată de cealaltă parte a palierului.

Am făcut o baie și m-am culcat. Cînd m-am trezit, m-am interesat de tovarășa mea de călătorie. Ieșise în oraș și-și expediase cele zece sau douăsprezece colete care trebuiau să ajungă la destinație cu un tren de marfă, în timp ce ea își făcea turneul artistic în căutarea doamnei Schroeder.

Ca toți artiștii care sînt obișnuiți cu deplasările rapide, tovarășa mea de călătorie avea ceva admirabil și anume, se descurca tot atît de bine ca un bărbat, își făcea și-și desfăcea valizele, își umplea pînă la refuz și-și închidea sacii de călătorie, și era întotdeauna gata cu cinci minute înainte de ora fixată ; ceea ce nu trebuie niciodată să te ostenești să-i pretinzi unei femei din lumea bună.

În timp ce întrebam de ea, tocmai se înapoia.

— Ah ! în sfîrșit, îi spusei, credeam că v-ați luat zborul !

— Într-adevăr, chiar așa a fost.

— Da, dar ziceam că pentru totdeauna.

— Eu semăn cu rîndunelele, mă întorc la cuib.

— Ce-ați făcut ?

— Mi-am expediat toate geamantanele și am primit în schimb chitanțe ; așa încît am rămas cu rochia de pe mine, alta în sacul de voiaj și șase cămăși. Vedeți, m-am descurcat mai bine ca un student.

— Și cînd plecați ?

— Cînd o să vreți.

— Doriți, totuși, să vedeți Bruxellesul ?

— Ce este de văzut la Bruxelles ?

— Biserica Sainte-Gudule, Piața Primăriei și pasajul Saint-Hubert.

— Și apoi ?

— Apoi Aleea Verde.

— Și apoi ?

— Și apoi nimic.

— Ei bine, duceți-mă într-un local oarecare. Vă invit la masă.

— Dumneavoastră ?

— Da... Transportul bagajelor mă costă mult mai puțin decît credeam : sînt bogată. Ce se mănîncă pe aici ?

— Stridii de Ostende, carne afumată, raci.

— Şi ce se bea ?

— *Faro* [1] şi *lambic* [2].

— Hai să bem *faro* şi *lambic*, şi să mîncăm raci, carne afumată şi stridii de Ostende.

— Să mergem.

Vă jur că dacă tovarăşa mea ar fi purtat pantaloni şi redingotă în loc de rochie şi pelerină cu glugă, aş fi fost înşelat de aparenţe şi m-aş fi crezut mentorul unui tînăr frumos, în loc să fiu cavalerul unei femei încîntătoare.

Am luat masa ; apoi am vizitat biserica Sainte-Gudule, pasajul Saint-Hubert, Piaţa Primăriei ; am dat o raită pe Aleea Verde, şi ne-am întors la hotel.

— Deci, am văzut tot ce se poate vedea la Bruxelles ? mă întrebă tovarăşa mea de drum.

— Totul, în afară de muzeu.

— Ce pot vedea la muzeu ?

— Sînt patru sau cinci tablouri magnifice de Rubens şi două sau trei Van Dyck-uri minunate.

— De ce nu mi-aţi spus de la început ?

— Uitasem.

— Grozav ghid !... Hai să vedem muzeul.

Ne-am dus să vedem muzeul. Marea actriţă, care-l cunoştea pe Shakespeare la fel ca pe Schiller, pe Victor Hugo ca pe Shakespeare, pe Calderon ca pe Victor Hugo, îi cunoştea pe Rubens şi pe Van Dyck ca pe Calderon, şi vorbea despre pictură ca despre teatru.

Am stat peste două ore la muzeu.

— Ei bine, îmi spuse ea la ieşire, ce mai am de văzut în capitala Belgiei ?

— Pe doamna Pleyel, dacă vreţi.

— Doamna Pleyel ! Doamna Pleyel, marea actriţă ? Cea despre care Liszt mi-a vorbit atît de mult ?

---

[1] Bere de Bruxelles.

[2] Bere tare care se fabrică în Belgia.

— Ea însăşi.
— O cunoaşteţi ?
— Perfect.
— Şi puteţi să mă prezentaţi ?
— Într-o jumătate de oră.
— O trăsură !

Şi entuziasta mea unguroaică făcu semn unui vizitiu, care veni în grabă şi care, recunoscîndu-mă, deschise portiera curtenitor.

Tovarăşa mea de călătorie era uimită, printre altele, de această popularitate care făcea ca nu numai pe străzile Parisului, din zece persoane pe lîngă care treceam, cinci să mă salute dînd din cap sau făcîndu-mi semn cu mîna, cît şi de faptul că, după ce mă însoţise în provincie, trecea cu mine frontiera şi mă urma în străinătate.

Or, ajunsesem la Bruxelles şi, la Bruxelles, punînd şi vizitiii la socoteală, nu cinci, opt persoane din zece mă cunoşteau.

Am urcat în trăsură ; doamna Pleyel locuia foarte departe, la capătul cartierului Schaerbeek ; aşa încît frumoasa mea tovarăşă de călătorie avu destul timp ca să mă întrebe despre marea actriţă pe care urma s-o vizităm, iar eu am avut destul timp ca să-i răspund la întrebări.

Erau cam douăzeci şi cinci de ani de cînd o cunoşteam pe doamna Pleyel. Mi-a fost anunţată într-o zi, pe cînd nu avea altă aureolă în afară de celebritatea comercială a soţului său. Nu o cunoşteam personal ; văzui că intră o tînără femeie slabă, brunetă, cu dinţii albi, nişte ochi negri, magnifici şi o uimitoare mobilitate a feţii.

La prima vedere, am înţeles că aveam de-a face cu o artistă. Şi, într-adevăr, plutind în nesiguranţă, simţind cum bate în ea o inimă entuziastă, încă nu ştia cărei arte să se dedice şi venea să-mi ceară sfatul.

Pe vremea aceea, credea că viitorul ei este teatrul.

Tocmai lucram la *Kean*. M-am dus la masa de lucru, mi-am luat manuscrisul, l-am deschis la scena dintre Kean și Anna Damby, și i-am citit-o ; situația era identică.

În plus, doamna Pleyel nu era liberă : avea un soț ; ca să intre în teatru, trebuia să renunțe la convențiile sociale, ruptură care este întotdeauna dureroasă.

Am avut fericirea să o conving, pentru moment cel puțin, că toate gloriile scenei nu valorează cît monotonia liniștită a căminului.

„Ea rămase acasă să toarcă lînă", scriau vechii romani pe mormîntul soțiilor lor.

N-am mai auzit vorbindu-se despre doamna Pleyel, un an sau doi. Deodată, am aflat că i s-a întîmplat o nenorocire.

Am uitat cărei mașinații infame îi căzuse victimă.

Fusese obligată să se exileze.

În nenorocirea ei atît de mare, nu s-a gîndit la altceva decît să părăsească Franța.

A plecat împreună cu mama ei.

Erau amîndouă la Hamburg, aproape muritoare de foame, cînd, într-o zi, trecînd pe lîngă un magazin cu instrumente muzicale, doamna Pleyel fu cuprinsă de o puternică dorință de a intra în acest magazin, ca și cum voia să-și cumpere un pian pentru a-și mai îndulci inima cu puțină muzică.

Pe atunci nu era deloc admirabila actriță de azi ; totuși, nenorocirea înviorase în ea flacăra geniului. S-a așezat în fața instrumentului, a lăsat să-i cadă degetele pe clape și, de la primele acorduri, a scos niște sunete sfîșietoare.

Negustorul, care nu o cunoștea, și n-avusese pentru ea decît politețea mercantilă pe care o ai pentru o clientă obișnuită, se apropie și ascultă.

Nu cînta nici o melodie cunoscută : improviza. Dar această improvizaţie ascundea toate suferinţele ei de trei luni : decepţie în dragoste, dureri, deziluzii, lacrimi, exil ; erau pînă şi ţipetele înfiorătoare ale vulturului care plana deasupra ei şi care se numeşte foame.

— Cine sînteţi şi ce pot face pentru dumneavoastră ? o întrebă negustorul după ce termină.

Ea izbucni în plîns şi îi povesti totul.

Atunci negustorul, care era un om deosebit, o făcu să înţeleagă ce sever, dar şi ce sublim dascăl este durerea ; îi arătă calea tainică pe care providenţa o mîna spre bogăţie, spre celebritate, chiar spre glorie ; ea nu avea încredere în sine ; el o încurajă, îi trimise acasă cel mai bun pian al său, şi o convinse să dea un concert.

Un concert ! Să dea un concert, ea care, pînă mai ieri, nu ştia că are flacăra geniului ! Negustorul insistă, luînd asupra lui toate cheltuielile, răspunzînd de toate.

Sărmana Marie se hotărî.

Se numea Marie, ca Malibran, ca Dorval.

Am fost prietenul intim al acestor trei femei celebre şi nefericite. Greşesc cînd spun nefericite, căci numelui Mariei Pleyel trebuie, dimpotrivă, să i se alăture epitetul de fericită.

Fericită, deoarece concertul ei a avut succes ; deoarece atunci a întrevăzut viitorul plin de glorie care o aştepta.

Timp de zece ani, Petersburgul, Viena, Dresda au răsunat de succesele ei. Se reîntoarse în Belgia, patria sa şi, împotriva tuturor tradiţiilor, i se făcu dreptate.

Fu numită profesoară la Conservator.

Atunci reveni la Paris, unde numele ei era cunoscut ; dădu concerte şi avu mare succes.

Am revăzut-o. Apoi, la rîndul meu, după 2 decembrie, am plecat în Belgia şi, pentru a treia oară, am regăsit-o.

Cînd am sunat la uşa ei, doamna Bulyowsky o cunoştea tot atît de bine ca şi mine. Camerista scoase un strigăt de bucurie cînd mă recunoscu.

— Oh ! cît de bucuroasă va fi doamna ! strigă ea.

Şi, fără să se mai gîndească să închidă uşa în urma noastră, se repezi în salon, strigînd numele meu.

— Ei bine, o întrebai pe tovarăşa mea de călătorie, vă mai îndoiţi că vom fi bine primiţi ?

Nu avu timp să răspundă, căci Marie Pleyel venea să ne întîmpine, majestuoasă ca o regină, graţioasă ca o artistă.

— Mai întîi îmbrăţişaţi-vă, le spusei celor două femei, după aceea veţi face cunoştinţă.

Tovarăşa mea de călătorie se aruncă de gîtul Mariei Pleyel şi, o clipă, le-am admirat pe aceste două făpturi atît de diferite ca înfăţişare şi într-adevăr atît de frumoase, fiecare cu frumuseţea ei.

Doamna Bulyowsky, subţire, zveltă, blondă şi roză, plină de efuziune, ca nemţoaicele şi unguroaicele. Doamna Pleyel, înaltă, cu forme admirabil proporţionate, brună, calmă, aproape severă.

Sculptorul care ar fi putut reda acest grup, care ar fi putut reproduce aceste două naturi atît de opuse, ar fi avut un succes remarcabil.

După ce se desprinseră din îmbrăţişare, le luai pe amîndouă de braţ şi intrai cu ele în salon ; o aşezai pe una în dreapta şi pe cealaltă în stînga mea. Apoi, îi explicai doamnei Pleyel motivul vizitei noastre.

— Deci, doriţi să mă ascultaţi ? spuse doamna Pleyel vizitatoarei.

— Mai mult ca orice pe lume !

— Dar e foarte simplu ! Sînteţi cu un om care are privilegiul de a mă determina să fac tot ceea ce vrea.

I-am sărit de gît ; eu nu o îmbrăţişasem încă.

— Ce vreţi să-i cînt tragedienei dumneavoastră ? îmi şopti ea.

— Ceva la fel ca atunci cînd aţi cîntat la negustorul acela de piane din Hamburg.

Ea surîse cu un aer trist şi plin de farmec care aminteşte de suferinţele trecute, şi lansă un preludiu uluitor.

— Ah ! Marie, Marie, îi spusei, eşti fericită ! Nu fericire îţi cerem noi.

— Şi dacă inima mea explodează ca cea a Antoniei ?

— Bun ! Voi pune mîna mea deasupra şi o voi împiedica să se spargă.

Ea mă privi şi ridică uşor din umeri :

— Înfumuratule ! îmi spuse.

Şi începu.

Nu voi încerca să vă spun ce ne-a cîntat marea artistă. Niciodată, sub nici o mînă, fildeşul şi lemnul n-au scos asemenea acorduri ; fără întrerupere, timp de o oră, s-au succedat senzaţiile cele mai sfîşietoare, durerile cele mai ameţitoare ; instrumentul însuşi părea că suferă, plînge, geme, se tînguie.

În sfîrşit, după o oră, se sculă strigînd :

— Nu vă este milă de mine ; nu vedeţi că mă ucideţi ?

O privii pe doamna Bulyowsky. Era palidă, tremura, aproape leşinată. Auditorul şi instrumentistul erau demni unul de celălalt.

Cele două femei se îmbrăţişară din nou ; am condus-o afară pe doamna Bulyowsky ; mă temeam mai mult pentru această fire delicată şi nervoasă decît pentru Marie Pleyel, care avea o constituţie solidă, viguroasă.

— Ei bine, o întrebai, odată ajunşi în stradă, mai doriţi să vedeţi ceva la Bruxelles ?

— Ce-aş putea să mai văd, după ce am văzut-o şi am ascultat-o pe această femeie admirabilă ? mă întrebă ea.

— Atunci ce facem ?

— Eu plec la Spa... Dar dumneavoastră ?

— Pe Dumnezeul meu, eu vă urmez...

Un sfert de oră mai tîrziu, eram în tren şi plecam spre oraşul apelor şi al jocurilor, pe care nu avusesem curiozitatea să merg să-l vizitez în timpul celor trei ani cît am stat în Belgia.

Odată ajunşi în compartiment, tovarăşa mea de călătorie îşi dădu drumul :

— Ce artistă admirabilă ! îmi spuse ea.

— Dumneata eşti tot atît de mare ca şi ea, dragă Lilla, pentru că o înţelegi.

— Ascultînd-o, m-am îmbolnăvit pentru opt zile.

— Ei ! Cum aşa ?

— Nu mi-a rămas nici un nerv în tot corpul care să nu fie distrus.

Oftă.

— Vreţi să încerc să vă liniştesc ? o întrebai.

— Cum ?

— Vă sugestionez. Sîntem singuri în vagon, şi aveţi destulă încredere în mine, nu-i aşa, ca să vă lăsaţi adormită o clipă ? Vă veţi trezi, dacă nu vindecată, cel puţin uşurată.

— Sînt de acord, încercaţi ; dar vă previn că psihiatrii au dat întotdeauna greş cînd au vrut să mă adoarmă.

— Pentru că aţi opus rezistenţă. Faceţi un efort de voinţă ca să mă ajutaţi, şi veţi vedea că, dacă nu vă adorm complet, cel puţin vă voi face să aţipiţi.

— Nu mă voi opune, vă promit.

— Ce simţiţi ?

— O căldură puternică la cap.

— Deci capul trebuie mai întîi potolit.

— Da... Cum veţi proceda ?

— Oh ! nu mă întrebaţi ; n-am studiat hipnotismul ca ştiinţă, l-am simţit din instinct. L-am practicat, ca să-mi dovedesc mie însumi puterea şi efectele lui, pe cînd scriam *Balsamo* şi, de atunci, de cîte ori am fost rugat, dar niciodată pentru plăcerea mea ; mă oboseşte prea tare.

— Minunat ! iată măcar ceva care dovedeşte că sînteţi de bună-credinţă. Deci, hipnotismul este ceva în afara lucrurilor materiale ?

— Să ne înţelegem ; după părerea mea, există o latură a forţei magnetice care ţine de lumea fizică, deci, materială. Voi încerca să vă explic filozofic această latură. Cînd natura a creat bărbatul şi femeia, oricît de prevăzătoare ar fi fost, n-a avut nici cea mai mică idee despre legile care urmau să guverneze societăţile omeneşti : înainte de a se gîndi să creeze bărbatul şi femeia, s-a gîndit, ca şi la celelalte specii de animale, să creeze masculul şi femela. Principala treabă a marei zeiţe Isis, cea cu o sută de mamele, a zeiţei Cybèle a grecilor, a zeiţei Bune a romanilor, era reproducerea speciilor. De aici, eterna luptă a instinctelor carnale împotriva legilor sociale, de aici, în sfîrşit, forţa de dominare a bărbatului asupra femeii, şi de atracţie a femeii faţă de bărbat. Ei bine, unul din miile de mijloace folosite de natură pentru a-şi atinge scopul este magnetismul. Efluviile fizice sînt ca nişte curenţi care mînă pe cel slab către cel puternic.

— Şi îmi mărturisiţi acest lucru ?

— De ce nu vi l-aş mărturisi ?

— În clipa în care îmi propuneţi să mă adormiţi !

— Mă credeţi sau nu un om cinstit ?

— Vă cred un om cinstit ; dovadă, felul în care procedez cu dumneavoastră ; căci, în sfîrşit, cine v-ar împiedica să spuneţi că am fost amanta dumneavoastră ?

— Şi ce-aş cîştiga spunînd această minciună ?

— De ! eu nu știu ce cîștigă bărbații cu aventuri galante.

— Ei ! dragă Lilla, m-ați insulta crezînd că aș avea pretenția să fiu sau să trec drept un bărbat cu aventuri galante...

— Mi s-a spus că sînteți bărbatul cel mai vanitos din Franța.

— Se poate ; dar vanitatea mea, chiar cînd eram foarte tînăr, n-a avut niciodată ca obiect ceea ce numiți „aventuri galante". Pe o anumită treaptă a bogăției sau a celebrității, n-ai timp să cauți, n-ai nevoie să minți. Am ținut la braț pe cele mai frumoase femei din Paris, din Florența, din Roma, din Neapole, din Madrid și din Londra, de cele mai multe ori nu numai pe cele mai frumoase femei, dar și pe cele mai mari doamne, și nu am spus niciodată un cuvînt care ar fi putut lăsa să se creadă — oricine-ar fi fost cea care se sprijinea de brațul meu : vînzătoare, actriță, prințesă sau regină — că nutresc altceva pentru acea femeie decît respectul sau recunoștința, pe care am avut-o întotdeauna pentru femeia care se afla sub protecția mea dacă era slabă, sau care mă lua sub protecția ei dacă era puternică.

Lilla mă privi, și murmură printre buze :

— Ce straniu, cum se pot face reputațiile oamenilor !

Apoi, de îndată, fără nici o legătură, adăugă :

— Îmi arde capul ; adormiți-mă.

M-am ridicat, i-am scos pălăria și i-am suflat pe frunte, trecîndu-i mîna prin păr, după fiecare răsuflare, pînă cînd îmi spuse :

— Ah ! mă simt mai bine, capul mi se liniștește...

Atunci m-am așezat în fața ei și i-am pus mîna pe partea de sus a frunții, spunîndu-i cu voce scăzută, dar pe un ton imperativ :

— Acum, dormi !

După două minute dormea, liniştită, ca un copil.

Un lucru ciudat : nici tovarăşa mea de călătorie, nici eu nu fusesem niciodată la Spa ; nici ea, nici eu nu cunoşteam numele staţiilor ; ei bine, începînd de la penultima staţie şi pînă la ultima, începu să se agite, să se frămînte şi bolborosi cîteva cuvinte de neînţeles.

I-am atins buzele cu vîrful degetului şi am întrebat-o :

— Ce este ?

Atunci, fără nici un efort, îmi răspunse :

— Ajungem la ţintă ; treziţi-mă...

Am trezit-o şi, într-adevăr, după cinci minute şuieratul locomotivei anunţa că ajunsesem la destinaţie.

Se simţea mult mai bine.

Am tras la Hotel *Orange*, cel mai bun din oraş. Cum era încă sezonul băilor, hotelul era aproape plin. Nu mai erau decît două camere care comunicau între ele ; numai că uşa de comunicaţie era blocată, de fiecare parte, de cîte un pat. De o parte, siguranţa călătorului era asigurată de broască, de cealaltă parte, de un zăvor.

Se înţelege că uşa se deschidea pe partea unde se afla broasca.

I-am arătat tovarăşei mele de călătorie topografia hotelului. Am adus-o sus pe proprietăreasă pentru ca s-o asigure ea însăşi că nu se află nici o capcană în cele două încăperi alăturate, şi i-am dat să aleagă una dintre ele.

A ales partea cu zăvorul, rugîndu-mă numai să-mi mut patul lîngă perete, în loc să-l las lîngă uşă ; ceea ce m-am şi grăbit să fac.

Era ora zece seara ; tovarăşa mea de călătorie bău o ceaşcă cu lapte şi se culcă : n-o mai durea capul, dar avea nişte dureri la stomac.

Am mîncat mai consistent, mi-am luat din valiză un volum de Michelet, m-am aşezat în pat şi am început să citesc. După o oră de lectură, şi în clipa în care tocmai

stinsesem lumînarea, auzii bătînd încetişor în uşa de comunicaţie.

Crezui că m-am înşelat; dar chemarea fu urmată de acest cuvînt rostit cu voce înceată :

— Dormiţi ?

— Nu încă; şi se pare că nici dumneavoastră nu dormiţi.

— Mi-e rău.

Într-adevăr, vocea se stinsese.

— Ce aveţi ?

— Nişte crampe îngrozitoare la stomac.

— Dumnezeule !

— Nu vă neliniştiţi : mi se mai întîmplă cîteodată, e dureros, dar nu este nimic îngrijorător.

— Vreţi să chem pe cineva ?

— Nu, nici eterul nu are nici un efect.

— Credeţi că eu pot să vă ajut mai mult decît eterul ?

— Poate...

— Cum aşa ?

— Încercaţi să mă adormiţi.

— Prin uşă ?

— Da.

— Mă îndoiesc că am să reuşesc ; voi încerca.

Încercai să fac să-mi pătrundă voinţa în această cameră din care pudoarea bolnavului mă exila : dar nu am reuşit decît pe jumătate.

— Ei bine ? o întrebai.

— Simt că amorţesc ; dar cu toată amorţeala tot mă mai doare.

— Ar trebui să pot să vă ating pieptul aşa cum v-am atins fruntea, atunci durerea va înceta.

— Credeţi ?

— Sigur.

— Ei bine, dacă vreţi, puteţi deschide uşa, am tras zăvorul.

Mi-am tras nişte pantaloni şi, călăuzit de flacăra lumînării care lumina crăpăturile uşii, m-am dus spre cheie, am întors-o şi, cum trăsesem ivărul de sus şi de jos, cele două canaturi se deschiseră. Prima mea privire fu net scrutătoare : vecina mea juca teatru, sau suferea cu adevărat ?

Era palidă, cu gura într-adevăr crispată şi muşchii feţei agitaţi de mici mişcări convulsive. I-am luat mîna : era rece, umedă, tremurîndă : suferea cu adevărat.

— Nu vi se pare ciudat, îmi spuse, că în loc să sun o femeie din hotel şi să cer un calmant oarecare, vă chem pe dumneavoastră şi nu vă las să dormiţi ?

— Deloc ; dimpotrivă, mi se pare foarte simplu, foarte natural.

— O să vă mărturisesc ceva.

— Oh ! că mă iubiţi, poate ?

— Ştiţi bine că vă iubesc şi încă mult ; dar nu despre asta e vorba... Staţi, mă doare...

Şi chipul bolnavei exprima într-adevăr atîta durere, încît nu te puteai înşela.

Îi trecui braţul pe sub cap şi îl ridicai : se înţepeni, corpul îi fu străbătut de frisoane, apoi se imobiliză.

— A trecut, spuse ea.

— Voiaţi să-mi spuneţi ceva, să-mi faceţi o mărturisire ?

— Da, voiam să vă mărturisesc că somnul meu în vagon nu numai că m-a liniştit, dar că mi-a dat şi un sentiment plăcut pe care nu l-am mai simţit niciodată. Adormiţi-mă, vă rog, şi sînt sigură că durerile vor înceta.

— Şi nu vă e teamă să vă adorm, dumneavoastră în pat, iar eu lîngă pat ?

Îşi aţinti asupra mea ochii mari, albaştri plini de uimire.

— Nu m-aţi întrebat, îmi spuse ea, dacă vă consider un om cinstit, şi nu v-am răspuns că da ?

— Este adevărat, nu mă gîndeam la asta.

— Ei bine, atunci, încercaţi să mă adormiţi ; căci sufăr într-adevăr foarte tare.

Îmi luă mîna şi şi-o puse pe frunte.

— De data aceasta, îi spusei, durerea nu este la cap, şi pentru ca să dispară o dată cu venirea somnului, cred că mîna mea trebuie să atingă locul unde se află răul...

Îmi coborî mîna pînă la nivelul stomacului, dar lăsînd cearceaful şi cuvertura între mînă şi pieptul său.

Dădui din cap şi ridicai uşor din umeri.

— Mai încercaţi aşa, îmi spuse.

— Este bine : priviţi-mă. Nu mă îndoiesc că vă voi adormi, dar mă îndoiesc că vă voi vindeca.

Ea nu răspunse, şi continuă, privindu-mă, să-mi ţină mîna în locul în care se afla. În curînd pleoapele i se lăsară încetişor, se închiseră, se deschiseră din nou, apoi iar se închiseră : dormea.

După o clipă :

— Dormiţi ? o întrebai.

— Prost.

— Ce-i de făcut ca să dormiţi mai bine ?

— Puneţi-mi mîna pe frunte.

— Dar crampele dumneavoastră de stomac ?

— Mai întîi adormiţi-mă.

Îmi lăsă mîna, şi i-o pusei pe frunte. După cinci minute o întrebai din nou :

— Dormiţi ?

— Da, îmi spuse ea.

— Un somn bun ?

— Somnul este bun : totuşi mă doare...

— Ce-ar trebui făcut ca să nu vă mai doară ?

— Puneţi-mi mîna pe piept cu intenţia de a-mi lua durerea.

— În ce loc pe piept ?

— În dreptul stomacului.

— Puneţi-o dumneavoastră acolo unde credeţi că trebuie.

Atunci, fără nici o ezitare, ridică cuvertura, coborî mîna şi, pe cămaşa strînsă la gît ca cea a unui copil, îmi aşeză mîna cu castitatea unei surori.

Am îngenuncheat ca să stau mai comod şi mi-am sprijinit capul de pat.

După o jumătate de oră, îmi eliberă mîna.

— Ei bine ? întrebai.

— Nu mă mai doare...

— Trebuie să rămîn lîngă dumneavoastră ?

— Încă două, trei clipe...

Apoi, după cinci minute :

— Mulţumesc, spuse ea. Ah ! doamne, fără dumneavoastră aş fi avut două sau trei zile nişte dureri îngrozitoare ! Acum...

Ezită.

— Ce ?

— Fiţi bun cu mine, am avut încredere în dumneavoastră...

— Bine, îi spusei zîmbind ; vă înţeleg. Îmi retrăsei mîna. Mi-o căută şi mi-o strînse uşor.

— Să sting lumînarea ?

— Dacă vreţi...

— Dar dacă vă revin durerile ?

— Nu vor reveni. De altfel, aveţi chibrituri în sertarul noptierei dumneavoastră.

Stinsei lumînarea, căutai fruntea Lillei şi i-o atinsei cu buzele.

— Noapte bună! îmi spuse ea cu seninătatea unei fecioare.

Închisei ușa și mă culcai din nou.

A doua zi cînd m-am trezit, Lilla cînta ca privighetoarea la răsăritul soarelui.

— Ei bine, dragă vecină, o întrebai, v-ați însănătoșit?

— Perfect.

— Într-adevăr?

— Pe cuvînt de onoare.

Era atît de adevărat, încît am putut să acceptăm un excelent dineu pe care ni-l oferi în aceeași zi inspectorul general al pădurilor, și în aceeași seară să plecăm la Aix-la-Chapelle.

Stabilisem în timpul zilei că voi merge pînă la Mannheim.

IV

AZI MERGEM CU TRENUL DE LA Spa la Colonia. Pe vremuri, adică acum douăzeci de ani, calea ferată se oprea la Liège, iar restul drumului se făcea cu trăsura. Administrația trăsurilor era prusacă și, în consecință, supusă acelei rigidități devenită proverbială în regatul marelui Frederic.

Biletele care ți se distribuiau erau jumătate germane, jumătate franceze. Una dintre clauzele înscrise pe aceste bilete, care fixau fiecăruia un număr, era următoarea :

„Este interzis călătorilor să schimbe locul cu vecinii lor, chiar cu consimțământul acestora."

Odinioară, erai nevoit să te oprești la Liège. Azi drumul se face fără întrerupere.

Am ocazia să mă bucur că nu ne mai oprim la Liège. Sînt în război de mai mulți ani cu bunul oraș valon care încă nu mi-a iertat că am spus, în *Impresii de călătorie*, că era să mor de foame acolo, și am fost asigurat că proprietarul Hotelului Albion, unde era să mi se întîmple această nenorocire, mă căutase prin toată Europa ca să-mi ceară socoteală pentru aceste cuvinte abominabile.

Din fericire, pe atunci mă aflam în Africa unde, trebuie să mărturisesc, mîncam și mai prost ca la el.

Cu atît mai puțin aș fi scăpat de soarta pe care mi-o rezervase, cu cît, în goana lui, recrutase un alt dușman de al meu : proprietarul Hotelului Poștei din Martigny, cel care îmi servise, în 1832, acel renumit biftec de urs care a făcut pur și simplu ocolul lumii, și care, ca șarpele de mare, ne-a parvenit prin jurnalele din America.

De fapt, mă destăinui aici cu privire la acești doi venerabili domni. Dacă unul dintre ei, proprietarul Hotelului Albion, avea dreptate să-mi poarte pică, celălalt, proprietarul Hotelului Poștei, nu avea decît să-mi mulțumească.

Un hangiu francez ar fi plătit cu aur o reclamă atît de minunat reușită ; și-ar fi pus firma „La biftecul de urs" și ar fi făcut avere.

De altfel, poate că a făcut avere și fără asta.

După 1832, am mai trecut cu poștalionul prin Martigny. Proprietarul s-a grăbit, nerecunoscîndu-mă, să-mi schimbe caii de la trăsură ; era rotofei și gras ca un om care nici nu urăște, nici nu are remușcări. Dacă ar fi știut că eu sînt acela, ce-ar mai fi fost, Dumnezeule !...

Ajunserăm la Colonia, pe la șase dimineața, pe o vreme superbă. Am alergat la agenția de vapoare cu aburi ; vaporul cu aburi pleca la ora opt : aveam la dispoziție două ore.

— Dormiţi sau faceţi o baie ? o întrebai pe tovarăşa mea de călătorie.

— Fac o baie.

— Vă conduc.

— Ştiţi unde este ?

— Ştiu întotdeauna unde se află băile oraşelor prin care am trecut.

O condusei la baie.

Pudoarea o făcu puţin să roşească la întrebarea : „Luaţi o singură cameră sau două ?“ Dar mă grăbii să răspund : „Două“. Şi furăm conduşi în două camere de baie alăturate cum fuseseră şi dormitoarele noastre.

Trimiseserăm direct bagajele — reduse, pentru Lilla, la o valiză, pentru mine la un sac de voiaj — pe vaporul cu aburi din Mainz. Ieşind de la baie nu aveam deci decît să urmăm acelaşi drum ca şi bagajele noastre.

De la intrarea în Prusia, tovarăşa mea de călătorie simţise că-i creşte importanţa ; devenise interpreta mea, şi era ocupată cu discuţiile băneşti.

Călătoria pe Rin este, de altfel, una dintre cele mai ieftine călătorii care există pe lume : pentru patru sau cinci taleri, cred, adică pentru vreo douăzeci de franci, urci fluviul descris de Boileau şi cîntat de Koerner, de la Colonia la Mainz şi, pentru acelaşi preţ, cobori de la Mainz pînă la Colonia.

Rămîne problema culinară : hrana este ieftină, dar execrabilă ; vinurile sînt scumpe... şi proaste.

S-a făcut acestor vinuri acre de Rin, din struguri copţi la strălucirea pietrelor, o reputaţie foarte uzurpată, după părerea mea. *„Liebfraumilch“*-ul şi *„Brauneberger“*-ul — *Laptele Fecioarei* şi *Sucul muntelui caşeniu,* — sînt singurele mai acătării. Cît despre *Johannesberg,* mi-aş permite acest paradox, şi anume că nu cunosc un vin bun care să coste douăzeci şi cinci de franci sticla.

Pornind de la Colonia, cu toate că harta este franco-germană, bucătăria este numai prusacă. Te aştepţi să mănînci o mîncare acră, mănînci o mîncare dulce ; ceri ceva dulce, ţi se serveşte ceva pipărat ; înmoi pîinea într-un sos care seamănă a rîntaş, şi mănînci marmeladă.

Prima oară cînd am cerut salată în Germania, i-am înapoiat-o chelnerului spunîndu-i :

— Aţi uitat să scurgeţi salata asta, este plină de apă.

Chelnerul luă salatiera, o înclină, apoi mă privi cu uimire.

— Ei bine ? îi spusei.

— Ei bine, domnule, reluă el, nu este apă, este oţet.

Credeam că o să-mi ia gura foc de la salata asta : dar nu mirosea a absolut nimic. În toate ţările din lume, se pune oţet în salată ; în Germania se pune salata în oţet.

Sînt multe obiceiuri nemţeşti în bucătăria germană. Se pune zahăr în oţet, şi miere în ură.

Dar nu ştiu ce se pune în cafeaua cu frişcă.

Serviţi tot ce doriţi pe un vapor cu aburi de pe Rin, serviţi apă de Seltz, apă de Spa, apă de Hamburg, apă de Baden, chiar şi apă de Sedlitz, dar nu serviţi cafea cu frişcă, dacă sînteţi francez. Nu vreau să spun cu asta că în Franţa găseşti o cafea bună cu frişcă ; spun numai că, peste tot în afară de Franţa, şi mai ales în Germania, se serveşte o cafea execrabilă.

Asta începe la Quiévrain şi merge mereu crescînd pînă la Viena.

N-aţi crede că această problemă, care pare foarte simplă : „De ce se serveşte în general cafea proastă în Franţa ?“, are o soluţie foarte politică. Foarte politică, repet.

Se servea cafea bună în Franţa de la invenţia cafelei pînă la sistemul continental, adică de la 1600 pînă la 1809.

În 1809, zahărul costa opt franci livra ; asta ne-a adus zahărul din sfeclă. În 1809, cafeaua costa zece franci livra ; asta ne-a adus cicoarea.

Sfecla mai merge. În calitatea mea de vînător, nu mă supăr cînd grînele sînt secerate, ovăzul cosit, trifoiul şi lucerna cosite, şi mai găsesc două sau trei pogoane de sfeclă, în care risc să fac o entorsă la fiecare pas, dar unde se adăpostesc potîrnichile şi se cuibăresc iepurii.

În plus, sfecla în spuză — înţelegeţi bine, nu la cuptor — murată douăzeci şi patru de ore în oţet bun — nu în oţet nemţesc — nu este un aperitiv de lepădat...

Dar cicoarea ! Căror zei infernali li se va închina cicoarea ?

Un linguşitor al Imperiului a spus : *Cicoarea este răcoritoare.*

Este de necrezut ce poate fi determinat să facă poporul francez cu cuvîntul *răcoritor.*

S-a spus că poporul francez este poporul cel mai spiritual de pe pămînt : ar fi trebuit să se spună poporul cel mai încălzit.

Bucătăresele au pus stăpînire pe cuvîntul *răcoritor* : şi la adăpostul acestui cuvînt, ele îşi otrăvesc în fiecare dimineaţă stăpînii amestecînd o treime de cicoare în cafea.

Veţi obţine totul de la bucătăreasa dumneavoastră, să pună mai puţină sare, mai mult piper, să se mulţumească doar cu un ban cîştig la o livră, de la măcelar, băcan, sau de la negustorul de fructe. Dar nu veţi obţine niciodată de la bucătăreasa dumneavoastră să nu vă pună cicoare în cafea.

Bucătăreasa cea mai mincinoasă este insolentă în ceea ce priveşte cicoarea. Ea mărturiseşte că pune cicoare, se laudă cu asta, spune stăpînului său :

— Sînteţi încălzit, domnule ; este spre binele dumneavoastră.

Dacă o daţi afară, iese cu capul sus, insultîndu-vă cu privirea.

Este o martiră a cicoarei !

Sînt perfect convins că există o societate secretă a bucătăreselor ; o casă de ajutor pentru cicoreene.

Or, cînd băcanii au văzut asta, şi-au aplicat maxima : *Audite et intelligite*. Au înţeles, ei care nu au „pricepătoarea prea uşoară", cum spun belgienii.

Odinioară vindeau ciocoarea separat, rămăşiţă de pudoare. Acum, se vinde cafea cu cicoare, cum se vinde ciocolată cu vanilie.

Dumneavoastră ştiţi asta, dumneavoastră, amatorii de cafea, care serviţi moca curată şi nu cu o treime de martinica şi o treime de burbon. Dumneavoastră vă cumpăraţi cafeaua moca boabe.

Vă spuneţi : „O voi prăji, o voi rîşni eu însumi. O voi pune sub cheie şi voi ţine cheia la mine în buzunar. Am o spirtieră pentru făcut cafea, îmi voi face singur cafeaua, la masă, şi, în felul acesta, voi scăpa de cicoare."

Sînteţi otrăvit de ea !

Băcanii au inventat un tipar pentru boabe de cafea, aşa cum armurierii au inventat un tipar pentru gloanţe.

Aveţi o treime de cicoare în cafeaua dumneavoastră moca, prăjită, rîşnită, încuiată, pregătită de dumneavoastră ! De cînd cu cicoarea, băcanii au devenit foarte vicioşi !

Iată ce-i spusei tovarăşei mele de călătorie cînd o auzii cerînd în nemţeşte :

— Cafea cu frişcă.

Dar ştiţi ce mi-a răspuns la diatriba mea ?

— Nu detest cicoarea, este bună pentru sînge.

Astfel a pătruns această teorie, nu numai anticulinară, ci aş spune mai mult, antiartistică, pînă în Germania, chiar pînă în Ungaria : Cicoarea este răcoritoare !

Mă îndepărtai de Lilla. Simţeam o oarecare repulsie văzînd aceste buze, fragede ca două petale de trandafir, aceşti dinţi albi ca nişte perle intrînd în contact cu îngrozitoarea băutură.

Mă dusei să mă plimb.

În zarea albăstruie începea să se vadă conturîndu-se azurul mai închis al colinelor înalte care străjuiesc Rinul şi care, apropiindu-se, formează atît de pitoreasca trecătoare Loreley.

Am rămas pînă cînd am presupus că bolul de cafea cu frişcă fusese consumat. Apoi m-am întors.

Mi-am găsit tovarăşa de călătorie discutînd foarte aprins cu o femeie încîntătoare de douăzeci şi trei sau douăzeci şi patru de ani, blondă, cu o înfăţişare plăcută şi talia mlădioasă.

Avui impresia că cele două femei vorbeau despre mine.

Nu numai că ghicii că vorbeau despre mine, dar crezui chiar că înţeleg subiectul discuţiei lor.

Văzîndu-ne sosind împreună pe vapor, pe Lilla şi pe mine, frumoasa vieneză — doamna blondă era din Viena — o întrebase ce era între noi. Iar tovarăşa mea de călătorie i-a spus adevărul : că eram pur şi simplu prieteni. Era clar că interlocutoarea ei n-o credea de fel.

Mă apropiai şi, după felul deosebit de respectuos în care mă adresai doamnei Bulyowsky, compatrioată sa a putut să-şi dea seama că Lilla îi spusese purul adevăr.

Discuţia deveni generală.

Lilla mă prezentă frumoasei călătoare drept prietenul său, apoi mi-o prezentă pe aceasta ca pe o admiratoare

pasionată a literaturii franceze, ceea ce îmi permitea să-mi iau partea din admirația împărțită confraților mei.

Frumoasa vieneză vorbea franceza ca o pariziană.

Nu-i cunosc numele și, în consecință, nu pot s-o compromit cu portretul pe care i l-am schițat; dar am toate motivele să cred că, dacă aș fi făcut cu ea călătoria pe care o făceam cu Lilla, și după patru zile și patru nopți m-ar fi prezentat ca un prieten, ar fi spus o mare minciună.

În acest timp soarele se ridica la orizont.

— Unde mi-ați pus umbrela de soare? mă întrebă tovarășa mea de călătorie.

— Jos, în salon, împreună cu sacul meu de călătorie.

Mă ridicai. Lilla îmi întinse mîna cu acea grație încîntătoare care făcea meritul principal al domnișoarei Mars.

— Iertați-mă că vă deranjez, adăugă ea.

Mă aplecai să-i sărut mîna.

— Oh! așteptați.

Își scoase mănușa.

Îi sărutai mîna și plecai să aduc umbrela de soare.

Punînd piciorul pe prima treaptă a scării, am întors capul. O văzui pe tînăra vieneză luîndu-i cu efuziune mîna și avînd aerul că-i cere ceva.

— Duceți-vă, duceți-vă, îmi spuse Lilla.

Coborîi și, după cinci minute, urcai din nou cu umbrela. Lilla era singură.

— Ce vă spunea femeia încîntătoare care era cu dumneavoastră și care a plecat? o întrebai.

— Cînd?

— În momentul în care am întors capul.

— Curios?

— Spuneți, vă rog.

— Nu, nici vorbă ; aveţi şi aşa destul de mult amor propriu.

— Dacă nu-mi spuneţi, mă voi duce s-o întreb chiar pe ea.

— Să nu faceţi una ca asta !

— Atunci, spuneţi.

— Vreţi să ştiţi ce mă ruga ?

— Da.

— Ei bine, mă ruga s-o las să-mi sărute mîna în locul în care mi-aţi sărutat-o dumneavoastră.

— Şi i-aţi permis, sper ?

— Fără îndoială... Este tipic nemţesc, nu-i aşa ?

— Da ; numai că aş da orice să fie tipic franţuzesc.

— Dar oare una din reginele dumneavoastră n-a sărutat chiar buzele unui poet pe cînd acesta dormea ?

— Da, dar această regină era scoţiană, şi a murit, otrăvită de soţul ei, spunînd : „Dispreţuiesc viaţa, nu o regret deloc...“ Este adevărat că regina era soţia lui Ludovic al XI-lea.

V

DE ÎNDATĂ CE FRUMOASA VIEneză mă văzuse apropiindu-mă de doamna Bulyowsky, venise în grabă să se aşeze lîngă ea, fără să se preocupe de cele ce-mi povestea aceasta.

Nemţoaicele au o calitate admirabilă, aceea că nu-şi ascund entuziasmul şi că gura lor nu le dezminte nici ochii, nici inima: spun ceea ce gîndesc, simplu, clar, sincer.

Nu cred să existe în acelaşi timp o impresie mai plăcută şi mai măgulitoare decît cea de a te auzi lăudat cu naivitate de gura unei femei frumoase, născută la cinci sute de leghe de tine, vorbind o altă limbă decît a ta şi pe care întîmplarea ţi-a scos-o în cale, care nu avea cum să te cunoască niciodată, şi se felicită, cu bucurie, că

te-a cunoscut. Cînd compari aceste efluvii mîngîietoare ale inimii și ale ochilor pe care le întîlnești din momentul în care ai trecut frontiera, cu acea disecare rece a talentului, cu eterna negare a geniului, cu care ne obișnuiesc gazetele noastre cotidiene, săptămînale sau lunare, te întrebi de ce găsești întotdeauna în țara ta și printre compatrioții tăi această dezamăgire, care nu te-ar mîna decît spre descurajare, dacă n-ai pleca din cînd în cînd în străinătate să prinzi noi puteri. Anteu își regăsea forțele atingînd pămîntul Africii. Eu nu sînt Anteu, dar știu că îmi pierd puterile de cîte ori ating pămîntul Franței.

De altfel, mă aștepta o a doua surpriză de același gen ca și prima : o dată cu noi, se îmbarcase un grup alcătuit din doi bărbați de treizeci-treizeci și cinci de ani, două femei de douăzeci și cinci-treizeci de ani și un copil de șapte-opt ani.

Grupul avea un aer străin, caracteristic locuitorilor unei lumi mai apropiate de soarele tropicelor decît de a noastră ; copilul mai ales, cu părul său lung, negru, cu tenul mat, ochii învăpăiați, era un exemplar tipic din America de Sud.

Una dintre cele două femei spusese, o clipă după ce vaporul pornise, cîteva cuvinte la urechea copilului și, de atunci, acesta nu încetase să mă privească cu o curiozitate naivă.

Cum grupul din care făcea parte se afla în fața noastră, și cum nu eram despărțiți unii de alții decît prin distanța care există între banca de lîngă învelitoare și banca de la bastingaj, mi-am adunat toate cunoștințele filologice ca să-i spun în spaniolă :

— Copilul meu, vrei să-i ceri mamei dumitale îngăduința, în numele meu, să te îmbrățișez ?

Spre marea mea uimire, una dintre cele două femei îi spuse atunci într-o franceză excelentă :

— Alexandre, du-te să-ţi îmbrăţişezi naşul.

Copilul, încurajat de această autorizaţie, veni alergînd să se arunce în braţele mele.

— Ah ! Extraordinar, răspunsei, asta-i bună ! Că lui don Juan, care de la un mal la celălalt al fluviului Mançanarès tot cerea un foc să-şi aprindă ţigara, Satan i-a răspuns întinzînd braţul pe deasupra fluviului, şi că de la ţigara ivită în mîna înmănuşată a acestuia, don Juan şi-a aprins-o pe a lui, asta este minunat. Dar că eu, fără să ştiu, am întins amîndouă mîinile ca să ţin un copil deasupra cristelniţei, la Rio de Janeiro sau la Buenos Aires, asta n-aş fi bănuit niciodată.

— De fapt, îmi răspunse doamna străină, lucrurile nu s-au petrecut chiar aşa.

— Este o indiscreţie dacă insist ? întrebai.

— Oh ! nicidecum, îmi răspunse americana. Nu sîntem nici din Buenos Aires, nici din Rio de Janeiro : sîntem din Montevideo. Ori, după ce Rosas a fost înfrînt, s-a făcut pace şi am răsuflat uşuraţi, prima noastră dorinţă a fost, ca să fim în pas cu civilizaţia, să imităm principalele oraşe din Europa în crearea celor mai utile sau filantropice aşezăminte. Primul, sau unul dintre primele, a fost un azil de copii găsiţi. Ei bine, copilul pe care-l vedeţi a fost cel care a inaugurat aşezămîntul, iar numele dumneavoastră este atît de popular la Montevideo, încît i s-a dat acest nume, ca să poarte noroc, noului azil. Nu aveam copii ; ne-am hotărît să luăm unul de la Copiii-Găsiţi. L-am ales pe acesta din cauza numelui.

Ţineam drăgălaşul copil în braţe ; îl strîngeam la piept foarte mîndru că am avut, de la un capăt la altul al lumii, o influenţă atît de bună asupra acestei biete mici existenţe.

Din braţele mele, acesta trecu în braţele celor două tovarăşe de călătorie ale mele ; apoi, nu ştiu cum, mîinile

copilului, mîna Lillei, cea a doamnei vieneze și a mea se găsiră înlănțuite, și rămaseră astfel aproape o jumătate de oră, vorbindu-și prin acei fiori de simpatie care ating extazul.

Poate că această jumătate de oră n-a fost cea mai fericită, dar a fost cu siguranță cea mai plăcută din viața mea.

Deodată, cu un zîmbet și un sărut, copilul se desprinse și alergă la familia sa adoptivă, ca pasărea care își ia zborul pentru a se întoarce la cuib.

Mi-am desprins mîna din dulcea strînsoare, l-am urmat pe copil și m-am dus să le cer spaniolilor mei din America de Sud cîteva informații despre oamenii pe care-i cunoscusem și care locuiau la Montevideo.

Primul despre care m-am informat a fost un compatriot de-al meu, un tînăr armurier din Senlis. Îl ajutasem să vină să se stabilească la Paris. Afacerile lui prosperau, cînd izbucni revoluția din 1848, care, răsturnînd un tron, a zguduit în același timp atîtea existențe. În consecință, l-am recomandat generalului Pacheco Y Obès, cu ocazia misiunii pe care acesta o îndeplinise la Paris. Generalul îl trimisese la Montevideo, și îl numise armurier al guvernului. Începuse să facă avere.

L-am revăzut mai tîrziu, cu ocazia uneia dintre călătoriile sale în Franța. Mi-a înapoiat cele cîteva bancnote de o mie de franci pe care mi le datora și, în contul dobînzilor, mi-a dăruit o minunată piele de urs.

Aceasta m-a făcut să vorbesc despre un alt francez pe care de asemenea îl recomandasem generalului Pacheco : era contele de Horbourg, fiul unui aghiotant al tatălui meu.

Într-o zi, pe cînd vîna în delta Nilului împreună cu tatăl meu, contele de Horbourg, tatăl celui despre care

vorbesc, călcă pe coadă un mic şarpe boa din specia numită pitoni.

Şarpele se ridică şi se repezi, cu capu-i enorm, să-l muşte.

Dar, mai iute decît şarpele, tatăl meu a ochit, a tras şi l-a omorît, fără ca vreun glonte să-l atingă pe aghiotant.

Contele de Horbourg şi-a făcut o cingătoare pentru spadă din pielea acestui şarpe. Apoi, la moartea sa, mi-a lăsat moştenire cingătoarea.

Mi-o adusese fiul său, îmbrăcat în doliu. Aşa l-am cunoscut.

Servise în Africa şi nu era lipsit de cultură : dar sănătatea şi inteligenţa îi erau măcinate de băutură. Dacă aveai nevoie de el fizic, avea temperatură : dacă aveai nevoie de el intelectual, era beat.

Pe acesta nu eu îl recomandasem generalului Pacheco : generalul îmi ceruse acest lucru. L-a făcut ofiţer instructor.

De Horbourg murise în exerciţiul funcţiunii şi în condiţii tragice.

Într-o zi, pe cînd făcea manevre cu un regiment în mijlocul ierburilor înalte, sabia îi scăpă din mînă, şi căzu. Cu agitaţia febrilă care nu-l părăsea, coborî de pe cal. Sabia rămăsese în picioare, cu mînerul în pămînt şi lama în aer. În mişcarea bruscă pe care o făcu nimeri drept în tăiuşul ei şi nu mai supravieţui decît două ore de la accident.

Cît despre Pacheco y Obès, omul cel mai important al tuturor revoluţiilor montevidene, murise şi el, în disgraţie, ca Scipion. Sărac ca Cincinnatus, manevrase ca şi Lamartine, milioane ; numai că era dintre acei poeţi cu mînă spartă cărora li se scurg milioane printre degete.

Ajuns la Paris cu o misiune de încredere, fusese luat

n ris de micile gazete. Batjocura ajunsese pînă la ofensă. Ceruse satisfacție și îi fusese refuzată; atunci recurse la poliția corecțională și, deși vorbea destul de prost franuzește, voise să-și pledeze singur cauza.

Făcuse, în fața tribunalului, una dintre acele demonstrații de elocință caracteristice sufletelor mari, cum aveau generalul Foy, generalul Lamarque, domnul de Fitz-James.

Fusese luat în rîs mai ales pentru micimea republicii sale, pentru cauza neînsemnată pentru care lupta.

Răspunsese:

— Măreția devotamentului nu se măsoară cu mărimea lucrului pe care-l aperi. Dacă am fericirea să-mi vărs tot sîngele pentru libertatea orașului Montevideo, înseamnă că voi face tot atît cît Hector care și-a vărsat sîngele pentru apărarea Troiei.

Acest suflet mare s-a stins, acest mare apărător al unei cauze mici a murit; a murit atît de sărac, încît acel fînăr armurier pe care i-l recomandasem pe vremea gloriei sale l-a întreținut în ultimele sale zile și a suportat pînă și cheltuielile de înmormîntare.

Erau triste aceste vești. Din păcate, ajungi la o vîrstă la care, privind în jur, vezi peste tot numai pete negre: sînt petele de doliu. Medicii spun că vederea slăbește, retina se injectează și că pupila este atinsă de amoroză; ei numesc aceasta „muștele zburătoare".

Cînd nu mai vezi aceste muște, înseamnă că ai murit și tu.

Mă întorsei la cele două tovarășe ale mele după ce le-am căutat în locul în care le lăsasem: se mutaseră la o masă pe care se aflau hîrtie, cerneală și pene de scris.

Am înțeles : eram condamnat la tortura autografelor
tortură obișnuită care se transformă firesc în neobiș
nuită.

Din momentul în care pusesem piciorul pe vapor s
știuse cine eram. Din momentul în care pusei mîna p
pană, se făcu coadă.

Din nefericire, se afla pe bord un număr oarecare d
englezi și, mai ales, de englezoaice.

În materie de autografe, englezii sînt indiscreți, ia
englezoaicele sînt nesătule. Pe deasupra, timpul pe car
mi-l petrecui în mijlocul a vreo douăsprezece englezoaic
de toate vîrstele de la doisprezece pînă la șaizeci de ani
mă ajută să fac o mare descoperire filologică și fiziologică

Remarcai că deformația gurii, atît de obișnuită la en
glezoaicele bătrîne, survenea numai la o anumită vîrstă
că toți englezii și englezoaicele tinere aveau, în general
niște guri încîntătoare.

Ce a putut deforma oare gura englezilor și englezoaice
lor bătrîne în așa fel încît să o transforme la unii în bot
iar la alții în trompă ? Este *th*-ul.

— Cum ! *th*-ul ? veți spune dumneavoastră.

Ei bine ! Da. *Th*-ul.

Întrebați-l pe profesorul dumneavoastră de englez
cum se ajunge la șuieratul necesar pentru pronunțare
lui *th*.

Vă va răspunde :

— Apăsați puternic limba pe maxilarul superior ș
inferior în același timp și pronunțați *th*.

Ei bine, tot pronunțînd acest *th*, care apare la fiecar
secundă în vocabularul englez, tot apăsînd maxilarul in
ferior și superior pentru pronunțarea acestui blestema
th, corpul moale — limba — a învins corpul tare —
dinții ; și, așteptînd să fie răsturnată complet, baricad
s-a înclinat sub presiune.

Dacă cunoașteți, scumpe cititor sau frumoasă cititoare, o altă soluție la această problemă : „De ce englezii și englezoaicele între cincisprezece și douăzeci de ani au aproape toți o gură încîntătoare, și de ce englezii și englezoaicele între cincizeci și șaizeci de ani au aproape toți o gură îngrozitoare ?“ dacă, spun, cunoașteți o altă soluție, dați-mi-o ; iar eu, vă voi da un autograf.

VI

PE LA ORA NOUĂ SEARA AM ajuns la Coblentz.

Tovarăşa mea de călătorie se obişnuise atît de bine cu camaraderia noastră, încît nu-şi mai făcea griji în privinţa topografiei camerelor şi chiar dacă ni s-ar fi dat aceeaşi cameră, cu condiţia ca aceasta să fi avut două paturi, n-ar fi făcut nici o obiecţie.

Camerele noastre erau alăturate ; cea a Lillei avea două paturi.

Am cinat toţi trei ; prietena noastră, doamna vieneză, acceptase *triumfeminavirat*-ul. Petrecusem o după-amiază adorabilă.

Într-adevăr, dacă bărbaţii ar şti cît de încîntătoare poate fi prietenia unei femei, şi chiar a două femei, ar

vărsa poate o lacrimă de bucurie, dar cu siguranță o lacrimă de regret în ziua în care ar depăși granițele prieteniei pentru a pune piciorul pe meleagurile dragostei.

Petrecurăm o seară încîntătoare. Ni se servi ceaiul în camera Lillei, și-l băurăm lîngă o fereastră largă ce dădea mai întîi spre Rin, puțin mai sus de podul care duce spre fortăreața Ehrenbreitstein, apoi, dincolo de Rin, spre colinele care încep să se prefacă în munți.

Se ridicase luna împrăștiind peste munți valuri de lumină blîndă care ajungeau pînă la Rin, transformîndu-l într-o imensă oglindă de argint.

Ce-am spus în fața acestei naturi minunate? Nu-mi mai amintesc; probabil că am vorbit despre Shakespeare și Hugo, despre Goethe și Lamartine. Marii poeți cîntă marile spectacole ale naturii și, cu siguranță recunoscătoare, marile spectacole ale naturii amintesc de marii poeți.

Fără îndoială pentru a continua, atît cît era cu putință, această frumoasă intimitate, prietena noastră vieneză o rugă pe Lilla să stea cu ea în cameră. Lilla se întoarse spre mine vrînd parcă să mă întrebe dacă acest lucru nu mă supără.

Am izbucnit în rîs.

M-am retras în camera mea și le-am lăsat pe cele două doamne împreună.

Ca să văd din patul meu luna aceasta frumoasă după ce aveam să sting lumînarea, lăsasem obloanele deschise și perdelele date în lături, astfel încît, prin geamuri, vedeam bolta de azur a cerului brăzdată de o dungă lată, alburie — calea lactee — în timp ce în înaltul cerului zăream tremurînd o stea cînd roșie, cînd albă, cînd albastră — Aldebaran.

Nu știu cît timp am contemplat cu ochii deschiși sau pe jumătate deschiși spectacolul acesta blînd și melan-

colic. În cele din urmă am adormit; cînd am deschis din nou ochii încă plini de acel azur nocturn şi de albăstrelele acelea de flacără, am crezut că mă aflu în faţa unui incendiu.

Tot ce fusese albastru în ajun, acum era de culoarea purpurei. Pe cerul atît de liniştit şi senin cu cîteva ore înainte, păreau că se rostogolesc valuri de foc. Se iveau zorile, anunţînd răsăritul soarelui.

Eram extaziat în faţa acestui spectacol cînd, deodată, mi s-a părut că mă strigă cineva din camera de alături.

Am ascultat cu atenţie şi, într-adevăr, mi-am auzit numele : Alexandre.

— Dumneavoastră sînteţi, Lilla ? întrebai din camera mea, doar cu jumătate de glas.

— Da ; sînteţi treaz, cu atît mai bine ! continuă ea tot în şoaptă. Nu găsiţi magnific decorul pe care îl creează Dumnezeu pentru noi în această clipă ?

— Splendid ! Păcat că vedem un cer atît de frumos fiecare din camera sa !

— Cine vă împiedică să veniţi să-l vedeţi de aici ?

— Dar oare vieneza noastră e de acord ?

— Aş ! Doarme.

— Atunci, deschideţi-mi uşa.

— Deschideţi-o singur ; nu e încuiată.

Sării jos din pat, îmi pusei nişte pantaloni, halatul şi papucii şi intrai încetişor în camera vecinelor mele.

Lilla, ca să-mi servească elemente de teatru, era culcată în dreapta scenei, iar vecina sa, în stînga. Fereastra înaltă lăsa să pătrundă razele aurorii împurpurîndu-i patul şi chipul care păreau scăldate într-o lumină roz. Am luat o oglindă şi, ferindu-mă din calea razelor, i-am dat-o ca să se privească.

Nu mi-a fost greu să deslușesc după surîsul ei că-mi era recunoscătoare de a se vedea atît de frumoasă.

— Ei bine, îi spusei, sărutați-vă.

Și apropiai oglinda de buzele ei.

— Nu, spuse ea, sărutați-mă dumneavoastră, va fi mai bine.

O sărutai, urîndu-i un lung șir de aurori tot atît de frumoase ca cea pe care o vedeam ivindu-se, apoi agățai oglinda la loc, în cui.

— Luați un scaun și așezați-vă lîngă patul meu, spuse ea ; am o dorință.

— Care ?

— Să-mi spuneți o poveste care va rămîne veșnic legată în amintirea mea de acest frumos răsărit de soare.

— Ce vreți să vă povestesc în fața unui spectacol atît de grandios ? Cunoașteți *Werther*, cunoașteți *Paul și Virginia*...

— Nu mi-ați spus că una dintre cele mai frumoase amintiri din viața dumneavoastră este legată de una dintre compatrioatele mele ?

— Este adevărat ; v-am spus asta.

— Nu mi-ați spus că această amintire n-a fost umbrită de nici un nor, și că singurele lacrimi pe care le-ați vărsat în trei luni de fericire au fost cele din momentul despărțirii ?

— Și asta este adevărat.

— Considerați că ar fi o indiscreție dacă mi-ați povesti această întîmplare ?

— Nu, din nefericire ; căci sînt doi ani de cînd persoana a murit.

— Mi-ați spus că era nu numai compatrioata mea, ci și actriță dramatică, ca mine.

— Da ; numai că ea era cîntăreață.

— Povestiți-mi, vă rog ; dar vorbiți în șoaptă, din cauza vecinei noastre care doarme.

— Era prin 1839; eram bătrîn, aveam, cum vedeţi, treizeci şi şapte de ani.

— Oare dumneavoastră veţi fi vreodată bătrîn?

— Să vă audă Dumnezeu! Mă aflam pentru a treia oară la Neapole, şi tot sub alt nume. De data aceasta, mă numeam destul de puţin poetic, domnul Durand.

Voiam să văd din nou Sorento, Amalfi, Pompei, pe care nu le vizitasem cum trebuie în prima mea călătorie, şi pe care, de altfel, niciodată nu le vezi destul. Prin urmare, fidel tradiţiilor mele, m-am dus în port şi am închiriat una dintre bărcile acelea mari, siciliene, cu care mai făcusem călătoria din 1835.

De astă dată, eram singur, nu-i mai aveam cu mine pe cei doi buni tovarăşi care se numeau Jadin şi Milord.

De astă dată, Duprez nu mai era la Neapole, Malibran nu mai era la Neapole, Persiani nu mai era la Neapole.

De aceea Neapole mi se păru tare trist.

Totuşi, în ajunul zilei în care urma să închiriez o barcă, asistasem la o mare solemnitate muzicală.

Compatrioata dumneavoastră, doamna D..., pe care-mi veţi permite să n-o pomenesc decît cu numele de Maria, dăduse ultima sa reprezentaţie la Neapole; urma să cînte la teatrul din Palermo.

Doamna D... era o femeie înaltă şi frumoasă, de treizeci de ani, vorbind ca şi dumneavoastră toate limbile, cu o voce minunată, dar mai ales o voce deosebit de dramatică.

Triumful său era opera *Norma*.

O cunoscusem la Paris, unde fusese distribuită în roluri comice, cel al Zerlinei printre altele, în care avusese un foarte mare succes.

Îi fusesem prezentat, după o reprezentaţie cu *Don Juan* şi am simţit că se naşte între noi o simpatie atît de

mare, încît atunci cînd i-am spus foarte simplu că o găsesc încîntătoare şi că eram foarte fericit că pleacă peste două zile, îmi răspunsese cu naivitate :

— Dimpotrivă, ce nenorocire !

Dar, mă grăbii să-i spun, în două zile sînt patruzeci şi opt de ore, în patruzeci şi opt de ore sînt două mii opt sute optzeci de minute ; este o veşnicie, cînd ştii să profiţi de ele.

Dar ea dăduse din cap şi răspunsese :

— Nu... În patruzeci şi opt de ore, aş avea timpul să vă fac să vedeţi că îmi placeţi, dar nu mi-ar mai rămîne timp să vă dovedesc că vă iubesc...

Răspunsul mi se păruse concludent ; n-am mai insistat. I-am sărutat mîna cînd ne-am despărţit. Plecă în Germania ; eu plecam în Italia ; nu ne-am mai revăzut.

Întîmplarea făcu să ne întîlnim din nou la Neapole.

Doar că, aflîndu-mă sub un alt nume, venit abia în ajun, nu ştia că eram eu ; în timp ce eu îi cunoşteam succesele, aplauzele, triumfurile. Numele ei nu se afla numai pe toate afişele, ci şi pe toate buzele.

Mă interesasem despre ea ; întrebasem unde locuia. Mi se răspunsese : Strada Toledo şi mi se dăduse adresa exactă. Eram gata să alerg la ea, cînd am auzit aceste cîteva cuvinte :

— Ştiţi că se mărită ?

Înţelegeţi ce duş cu apă rece ca gheaţa îmi turna în cap această frază !

— Se mărită ! Şi cu cine ?

— Cu unul dintre compatrioţii dumneavoastră, un tînăr compozitor pe care desigur că-l cunoaşteţi ; scrie muzică însă ca amator : baronul Ferdinand de S...

— Ah ! Doamne ! strigai.

Şi, într-adevăr, nimic nu putea să mă uimească mai mult decît această împerechere.

Dar, cum lucrurile de necrezut sînt mai ales cele în care cred în primul rînd, avînd în vedere că trebuie ca un lucru de necrezut să existe ca să se vorbească despre el, am rămas uimit, dar convins.

Din acel moment, nici nu-mi mai trecuse prin minte s-o revăd pe Maria, dacă nu socotise nimerit să-mi acorde atenţie cînd urma să plece peste două zile, cu atît mai mult nu m-ar mai cunoaşte cînd urma să se mărite peste opt zile.

Poate, fără această veste, aş mai fi rămas cîteva zile la Neapole, cu riscul de a fi arestat ca şi prima oară; dimpotrivă, însă, aceasta îmi grăbi plecarea. M-am dus, deci, cum spuneam, în port; am închiriat singurul *speronare* pe care l-am găsit şi am luat-o spre hotel.

Pe dig, mă întîlnii nas în nas cu Maria şi cu Ferdinand.

Amîndoi scoaseră un strigăt de uimire.

— Cum de sînteţi aici şi noi nu ştim ? mă întrebară amîndoi într-un glas.

— Pentru simplul motiv că nimeni nu ştie că sînt aici, avînd în vedere preafericita antipatie pe care majestatea-sa regele Neapolelui o nutreşte pentru preaumilul dumneavoastră servitor.

— Dar ştiaţi că noi ne aflam aici, îmi spuse Ferdinand ; cum de n-aţi venit să ne vedeţi ?

— Ştiam că doamna este aici, şi, ieri seară, la San Carlo, i-am plătit tributul meu de elogii.

— Şi n-aţi venit să mă vedeţi la teatru ? îmi spuse Maria, la rîndul ei.

— Nu, şi asta din două motive.

— Pariez că nici unul dintre ele nu este bun.

— Dimpotrivă, eu pariez că sînt bune amîndouă.

— Să vedem !

— Primul este că, pentru a intra în teatru, ar fi trebuit să-mi spun numele ; că spunîndu-mi numele adevărat, adică Alexandre Dumas, aș fi fost arestat imediat și dus la poliție ; că spunîndu-mi numele fals, Pierre Durand, nimeni nu m-ar fi recunoscut, este adevărat, dar nici dumneavoastră și că, prin urmare, n-ajungeam pînă la cabina dumneavoastră.

— Hm ! făcu Maria, trebuie să spun că, dacă primul motiv nu este chiar bun, nu este nici prea rău. Să-l vedem pe al doilea.

— Al doilea este că, aflînd de viitoarea dumneavoastră căsătorie, n-am vrut să mă arunc în calea dragostei dumneavoastră ca să fiu primit ca un cîine într-un joc de popice.

— Și de unde știți că ați fi fost primit astfel ?

— Ce, eu nu-i cunosc pe îndrăgostiți, eu care îmi petrec viața scriind despre ei ?

— V-am primit noi astfel ?

— Cred și eu, pe stradă ! Nu v-ar mai lipsi decît să-mi faceți o scenă pentru că vă tulbur, eu al patru sute mii-lea.

— Totuși eu aș face-o, în ceea ce mă privește, spuse baronul.

— Cum așa ?

— Pentru că sînt furios.

— Și dumneavoastră, doamnă, sînteți furioasă ?

— Eu, ca să fiu în ton.

— Numai ca să fiți în ton, mulțumesc...

— Ce vi s-a întîmplat ?

— Ni s-a întîmplat... Pentru că știți că ne căsătorim, nu mai am nimic să vă spun în acest sens...

— Nu.

— Numai că nu știți unde voiam să ne căsătorim ?

— Nu bănuiesc.

— Ei bine, voiam să ne căsătorim la Sfînta Rozalia din Palermo, pentru care doamna are o devoţiune cu totul deosebită. Ştiţi cine a fost sfînta Rozalia ?

— Sigur ! Era fiica unui senior bogat din Roma, urmaş al lui Carol cel Mare, care s-a retras într-o grotă a muntelui Pellegrino, unde a murit pe la începutul secolului al doisprezecelea sau spre sfîrşitul secolului al unsprezecelea.

— Thiii ! Grozav cunoscător al acestei sfinte !

— Cred şi eu ! Mă aflam la Palermo cu ocazia sărbătoririi sale, şi cum ea este patroana oraşului, am avut grijă să nu lipsesc.

— Şi asta-i tot ce ştiţi despre sfînta Rozalia ?

— Ba nu, mai ştiu că îndeplineşte la Palermo aceleaşi funcţii pe care le îndeplineşte un oarecare fierar la Gretna-Green.

— Ei bine, tocmai pentru asta voiam să mergem la sfînta Rozalia din Palermo, ca s-o facem să-şi exercite aceste funcţiuni în ceea ce ne priveşte...

— Ah ! perfect !... Ei bine, şi-a refuzat ?

— Nu, nicidecum.

— Spuneţi că sînteţi furios, dragă prietene.

— Sînt furios, pentru că doream să plecăm mîine cu vaporul cu aburi, din Sicilia.

— Bun ! Şi nu pleacă ?

— Este în reparaţie, are o roată stricată.

— Ah ! Neîndemînatecul ! Ei bine, faceţi ca mine, atunci.

— Ce-aţi făcut dumneavoastră ?

— Am închiriat un *speronare*. Duceţi-vă în port şi închiriaţi şi dumneavoastră unul.

— Tocmai venim de-acolo : nu mai sînt ; un oarecare domn Durand tocmai îl închiriase pe singurul care era... Ah ! Acum îmi dau seama ! strigă baronul.

— Ce ? întrebă Maria.

— Păi dînsul este domnul Durand ; doar ne-a spus...

— Fără îndoială, eu sînt.

— Cedaţi-ne vaporul dumneavoastră.

— Ei bine, şi eu ?

— Veţi pleca mai tîrziu ; dumneavoastră nu sînteţi grăbit, nu vă căsătoriţi.

— Fericită ignoranţă !

— Cedaţi-ne vaporul dumneavoastră.

— Şi dacă sînt recunoscut, şi dacă mă arestează ?

— Pe dracu ! Cedaţi-ni-l totuşi.

— Nu pot !

— Staţi puţin ! Vă ducem gratis pînă la Messina sau pînă la Palermo.

— Dar eu nu merg nici la Messina, nici la Palermo.

— Veţi merge ; pentru numele lui Dumnezeu ! ce mare nenorocire poate fi asta ?

— Tocmai îi lipseşte Mariei un martor, puteţi fi dumneavoastră.

— Să mă invite doamna, şi voi vedea ce voi face.

— Îl auzi, Maria ?

Dar Maria tăcea, şi cum sîngele i se urca în obraji, se înroşise pînă la urechi.

— Ei bine, făcu baronul, nu spui nimic:

— Nu îndrăznesc.

Încurcătura doamnei D... era răzbunarea mea ; m-am hotărît s-o duc pînă la capăt.

Pentru prima oară am fost ranchiunos.

— Ei bine, îi spusei, accept, dar cu o condiţie.

— Care ?

— Ca eu să vă conduc, să vă împrumut vaporul meu, şi să vă depun pe pămîntul Siciliei.

— Bate palma ! spuse Ferdinand, primesc.

— Oh ! murmură Maria, este de o indiscreţie...

— De ! Scopul scuză mijloacele, și eu urmăresc scopul.

— Taci odată...

— Ba nu, nu vreau să tac. Dimpotrivă, vreau să strig asta de pe acoperișuri, și este cu atît mai comod cu cît aici acoperișurile sînt plate.

— Haideți doamnă, îi spusei Mariei, lăsați-vă convinsă.

— Cum ! Și dumneavoastră ?

— Bineînțeles că și eu, ba eu chiar primul...

— Nu, vă rog, dumneavoastră al doilea.

— Așa se cuvine. Și cînd plecăm ?

— Cînd aveți de gînd să plecați ?

— Mîine în zori, dacă vîntul este bun.

— Să plecăm mîine în zori.

— Trebuia să plecăm abia poimîine.

— Cu un *speronare* vom face oricum o zi mai mult decît cu vaporul cu aburi ; va fi același lucru.

— Dar rochia mea ?

— Am stabilit că te căsătorești în rochie gri și cu pălărie.

— Dar pașapoartele noastre ?

— Dragul meu Dumas, luați-o de braț pe doamna și plimbați-vă puțin cu ea la Chiaja ; trec pe la ambasada franceză, apoi pe la ministerul afacerilor externe și aduc pașapoartele.

— Ferdinand ! Ferdinand !

Ferdinand era însă departe.

Luai brațul Mariei pe care-l simții fremătînd la atingerea brațului meu, și mă îndreptai cu ea spre Chiaja.

Am ajuns, fără să rostim un singur cuvînt, pînă la digul în care lovea marea.

Apoi ne-am oprit tăcuți, cu ochii pierduți în depărtare.

După o clipă, scosei un oftat la care Maria îmi răspunse cu un alt oftat.

— Cred, draga mea Maria, îi spusei, că faceţi amîndoi o mare nebunie.

— Dumneavoastră credeţi, îmi spuse ea, iar eu sînt sigură...

. . . . . .

În clipa aceea, prietena noastră vieneză se mişcă în patul său. Am întors capul spre ea.

— Nu-i daţi atenţie, îmi spuse Lilla, s-a întors ca să respire mai bine.

— Nu cumva, îi spusei eu, ca să asculte mai bine?

— Sînteţi nebun! Doarme ca Eva înaintea păcatului.

— Nu zău! Ca Eva înaintea păcatului! Nu numai că văd un măr, ba văd chiar două.

Nu se vedea absolut nimic: ceea ce n-o împiedică pe vieneza noastră să scoată un ţipăt şi să facă o mişcare prodigioasă pentru a-şi trage cearceaful pînă la ochi.

— Ah! îi spusei, te prind eu, curioaso!

Îşi scoase mîinile din aşternut şi şi le împreună ca un copil.

— Vă implor! spuse ea.

— Fie; dar nu pot vorbi în acelaşi timp pentru două persoane, să vorbesc la dreapta şi să privesc la stînga; în cel mai bun caz poate să-mi înţepenească gîtul.

— Atunci ce doriţi? spuse frumoasa vieneză.

— Eu nu doresc, eu pretind.

— Oh! pretindeţi? spuse Lilla.

— Da, pretind sau tac.

— Nu, nu, nu... Ce pretindeţi? întrebă vieneza.

— Voi închide ochii, iar dumneavoastră veţi veni să vă aşezaţi în acelaşi pat cu prietena dumneavoastră. O să înnebunesc poate văzînd două capete atît de frumoase

pe aceeaşi pernă ; dar cel puţin n-o să-mi înţepenească gîtul.

— Să fac ce vrea dînsul, Lilla ?

— Fără îndoială, dacă eşti la discreţia lui...

— Dar o să închideţi ochii ?

— Pe cuvînt de onoare !

— Îşi va ţine cuvîntul de onoare, Lilla ?

— Răspund pentru el.

— Atunci, închideţi ochii.

O auzii mergînd ca o umbră, apoi simţii o undă parfumată ; pe urmă o voce mică, tremurătoare îmi spuse :

— Gata, puteţi să vă uitaţi.

Cele două femei încîntătoare erau aşezate una lîngă alta, cu braţele înlănţuite ; obrazul vienezei era sprijinit de capul Lillei.

Ah ! dacă aş fi putut spune asemeni lui Correggio : *'Anch' io sono pittore !*

VII

RELUAI:

— Ferdinand pusese în practică axioma italienească: *Cine vrea, se duce singur; cine nu vrea, trimite pe altul.*

Se dusese şi, după o jumătate de oră, aşa cum promisese, se întorcea cu paşapoartele.

După cum am spus, ne lăsase pe mine şi pe Maria pe malul mării.

În timpul discuţiei noastre, Maria îmi povestise, cu acea amabilitate pe care o are o femeie lipsită de cochetărie cînd istoriseşte asemenea lucruri, cum Ferdinand se îndrăgostise de ea nebuneşte; cum, neiubindu-l îndeajuns pentru a răspunde acestei pasiuni, îl ţinuse la distanţă; cum această rezistenţă, la care nu se aşteptase, îl înne-

spunse pe Ferdinand și cum, pierzîndu-și nădejdea de a o avea ca amantă, o ceruse de soție.

Trebuie să existe, pentru sărmana ființă care se află în afara condițiilor generale ale societății, ceva foarte seducător în aceste trei cuvinte : *Fii soția mea,* căci aproape întotdeauna este prinsă, nu ca o minge în zbor, ci chiar înainte de a fi atins pămîntul. Maria era frumoasă ; avea un talent încununat de minunate triumfuri și de o bucurie plină de mîndrie ; cîștiga cu acest talent cincizeci de mii de franci pe an, din care, cu toată viața largă pe care o ducea, abia cheltuia o treime ; nu avea nici tată, nici mamă care ar fi putut să-i ceară socoteală pentru purtarea ei ; putea să se lase în voia surprizelor inimii și chiar ale simțurilor, fără ca cineva să-i facă vreun repros ; să se bucure de frumusețea, de averea, de inteligența sa în toată plenitudinea unei libertăți care nu avea de dat socoteală nimănui.

Ferdinand, dimpotrivă, nu avea nici o avere, era un talent contestat, și, oricît de inteligent și spiritual, oricît de manierat ar fi fost, avantajele sale fizice nu erau prea mari, așa cum s-a văzut, pentru a combate o oarecare repulsie pe care Maria o avea față de el. Ei bine, de îndată ce spusese aceste trei cuvinte magice : *Fii nevasta mea,* vraja operase. Și bărbatul care nu era destul de simpatic pentru a deveni un amant, fusese privit ca suficient de bun pentru un soț.

Este adevărat că, asemenea cavalerului Ubald, fusese deajuns să suflu în bagheta mea ca să risipesc toată vraja pădurii fermecate, și ca răspuns la cuvintele mele : „Cred că faceți amîndoi o mare nebunie", Maria lăsase să-i scape acest strigăt involuntar :

— Iar eu sînt sigură !

Dar nu era tot atît de puțin adevărat că, fie datorită fascinației căsătoriei, fie că îi era rușine să nu se țină de

cuvînt sau că avea o repulsie pentru viața dusă înainte, Maria se hotărîse să nu mai fie Maria D..., adică o artistă inegalabilă, și să devină doamna baroană Ferdinand de S..., ceea ce putea fi oricine.

Lucrul acesta mi-a fost clar demonstrat prin acceptarea plecării de a doua zi.

M-am întors acasă gîndindu-mă la rolul ciudat pe care întîmplarea, care mă aducea la Neapole, mă făcea să-l joc în viața îndrăgostiților noștri. Spun îndrăgostiților noștri, pentru că Ferdinand mi se părea că are, numai el, destulă dragoste pentru amîndoi.

De ce mă alesese întîmplarea pe mine și nu pe un altul? Mărturisesc că mi-a venit ideea că zeul acela care este reprezentat cu ochii legați își ridicase totuși puțin legătura de pe ochi în momentul în care treceam, și astfel, nu fără vreo intenție ascunsă, pusese mîna pe mine.

Dar mărturisesc că această intenție era atît de bine ascunsă, că mi-era imposibil să ghicesc cea mai mică părticică din ea.

Poziția mi se păru chiar, la un moment dat, atît de ridicolă pentru mine, că fui gata să le las *speronarele* celor doi pelerini ai mei și să călătoresc cu cabrioleta.

Gîndindu-mă bine ce sentiment m-a reținut, cred că a fost același care-l ținea pe Mercier în viață: curiozitatea.

Fie din curiozitate, fie datorită altui sentiment, am dormit prost: a doua zi trebuia să plecăm în zori; dar, cînd merge și o femeie la drum oricît de puțin cochetă ar fi, nu se pleacă niciodată la ora fixată; la ora opt coboram spre Sainte-Lucie, de unde trebuia să ne îmbarcăm.

Căpitanul micului vas ne însoțea.

De abia făcusem o sută de pași, că ne întîlnirăm cu un preot; ne încrucișarăm cu el și trecu și prin stînga noastră; de două ori, deci, semn rău.

Căpitanul dădu din cap.

— Ce este, căpitane ? îl întrebai.

— Cred, spuse căpitanul, superstiţios ca un adevărat sicilian ce era, că dacă m-aţi asculta...

Se opri, parcă ruşinat de ce avea să spună.

— Ei bine, dacă v-am asculta, căpitane, ce-am face ?

— Aţi amîna plecarea pentru o altă zi.

— De ce ?

— Păi n-aţi văzut ?...

— Ba da ; un preot.

— Ei bine ?

M-am întors spre Ferdinand.

— Ei bine ? repetai.

— Aş ! spuse rîzînd baronul, nu mi-e frică de un preot. Tocmai asta căutăm şi noi.

— Nu-i nici un rău să întîlneşti preoţii pe care-i cauţi, spuse căpitanul ; dar cînd te întîlneşti cu cei pe care nu-i cauţi, asta-i altceva...

— Şi dumneavoastră credeţi că acest preot ne va aduce nenorocire ?

— Fie dumneavoastră, fie planurilor dumneavoastră.

— Cît despre mine, spusei, eu n-am nici un plan, iar ca dovadă, credeam că voi pleca la Amalfi sau la Sorento, şi iată că mă duc la Palermo. Deci, adăugai rîzînd şi întorcîndu-mă spre Maria şi Ferdinand, aviz celor care îşi fac planuri.

Ferdinand începu să cînte aria din *Muta din Portici :*

„Cerul este frumos, marea este frumoasă."

Era şi ăsta un răspuns, ba chiar mai bun decît oricare altul. Ne-am continuat deci drumul spre port.

Micul nostru *speronare* se legăna graţios. Echipajul, format din zece marinari şi un tînăr matelot, fiul căpitanului, ne aştepta în ţinută de sărbătoare. Patru dintre

ei stăteau la cele două extremități ale unei scînduri aruncate de pe mal pe vas, ținînd două vîsle în chip de balustradă dublă.

Maria trecu prima. Remarcai că era foarte palidă și că mîna cu care se sprijinea de balustrada improvizată tremura foarte tare.

Ferdinand o urma, sprinten și vesel ca un cintezoi.

Eu trecui ultimul, gîndindu-mă la prezicerea căpitanului și întrebîndu-mă care era planul ce urma să eșueze din cauza nefericitei întîlniri cu preotul ; și nevenindu-mi în minte nici un plan al cărui eșec ar fi putut să mă coste un oftat, începui să cred că prevestirea nu mă privea pe mine.

Scîndura fu adusă pe vas și se ridică ancora.

Mateloții începură să vîslească cîntînd o melodie nespus de duioasă, și pornirăm lunecînd între un cer și o mare de azur.

Ne purta o briză ușoară, favorabilă din toate punctele de vedere, care era tocmai ce trebuia ca să vedem Neapolul îndepărtîndu-se încet și majestuos. Capri, scăldată în soarele dimineții, apărea ca un nor luminos, în timp ce întreaga coastă a golfului Castellamare își profila, în stînga noastră, silueta grațioasă de azur.

Era ora unsprezece dimineața.

— Bun ! strigă deodată Ferdinand, și masa ?

— Cum ! îl întrebă Maria, nu te-ai gîndit să iei de mîncare ?

— Eu ? De loc ; oare căpitanul să fi uitat proviziile, din întîmplare ?

— Ah ! E nebun de-a binelea ! strigă Maria.

— O ! sau îndrăgostit, doamnă, îi spusei. Din fericire eu am fost mult mai precaut decît Ferdinand.

— Ceea ce dovedește, spuse Maria rîzînd, că dumneavoastră nu sînteți nici nebun, nici îndrăgostit.

— Din fericire, nu numai pentru mine, dar pentru toată lumea, spusei înclinîndu-mă : căci dacă aș fi fost atins de una dintre aceste două boli în aceleași grad ca și prietenul nostru Ferdinand, nu riscam mai puțin să murim de foame.

— Aș ! spuse Ferdinand, trăim cu dragoste.

— Da, spusei : dar cei care-i privesc pe îndrăgostiți mîncînd ambrozie și bînd nectar... A ! de altfel, dragă prietene, continuai făcînd semn unuia dintre mateloții care îndeplinea pe bord funcția de bucătar, și care, la semnul meu, aduse un coș enorm, — de altfel, nu aveți decît să trăiți cu dragoste și să jucați rolul de spectator ; cît despre doamna, cum a mărturisit că mai este cumva pămînteană printr-un colț de stomac, mă voi grăbi să-i ofer o felie din friptura aceasta la tavă, sau bucata aceasta de aripă de curcan. — Adu cel de-al doilea coș, Pietro. Al doilea coș, prietene, este și mai demn de dispreț pentru un îndrăgostit, decît curcanul și friptura : este cu vin de Bordeaux ; de aceea, în locul dumneavoastră, dragă prietene, n-aș gusta din el nici cu vîrful buzelor.

— Ei ! spuse Ferdinand, dacă dumneavoastră mîncați, voi mînca și eu.

— Asta ca să ne faceți plăcere ; haideți, zău, mărturisiți că vă e foame.

— Nu, pe cuvînt de onoare, dumneavoastră m-ați făcut să mă gîndesc la așa ceva.

Maria ronțăi, cu vîrful dinților, o coajă de pateu și aripa de curcan ; își înmuie vîrful buzelor într-un pahar de vin de Bordeaux ; în sfîrșit, avu acea supremă îndemînare pe care o au femeile de a mînca poate tot atît cît și bărbații fără să pară însă că se ating de ceva !

Ferdinand devoră.

După cum se vede, călătoria nu părea să înceapă chiar așa de prost cum prevăzuse căpitanul. Aveam briză bună,

făceam două leghe pe oră, și era posibil ca, înaintînd tot mai mult în largul mării, vîntul să se întărească și, prin urmare, să mergem mai repede.

Dar, în ciuda acestei previziuni — care era a căpitanului însuși — spre seară, dimpotrivă, vîntul se liniști, iar înaintarea micii ambarcațiuni încetini în mod vizibil.

Începurăm atunci pregătirile pentru noapte.

Vasul era prevăzut la partea din spate, cu un fel de cort făcut din cercuri mari care mergeau de la un bordaj la celălalt și acoperite cu o pînză cerată ; în acest cort destinat la început să fie camera mea de dormit, adusesem, atunci cînd credeam că voi călători singur, o saltea de marochin, cea mai bună dintre saltele, în țările calde, avînd în vedere că rămîne întotdeauna răcoroasă.

Mai tîrziu, gîndindu-mă că, după toate probabilitățile, călătoria va dura patru sau cinci zile și tot atîtea nopți, mai adusesem două saltele.

Apoi, după o discuție în care îl întrebasem pe Ferdinand cît mai discret posibil, despre gradul de intimitate în care se afla cu Maria, discuție al cărui rezultat făcu cinste celebrei artiste, stabilisem ca în fiecare seară să scoatem afară din cort două din cele trei saltele, iar Ferdinand și cu mine să dormim pe punte în timp ce cabina să-i rămînă în întregime Mariei.

Niște perdele care alunecau pe o vergea închideau acest sanctuar, care adăpostea mai bine decît porțile de fier din Derbent respectul nostru comun.

Urmarăm deci programul și, la venirea nopții, scoaserăm cele două paturi pe punte : dar noaptea era atît de frumoasă, cerul era presărat cu atîtea stele care se oglindeau în mare, că ar fi fost un păcat, cum spun napolitanii, să închizi ochii.

Ne așezarăm deci pe punte și deschiserăm ochii mari.

Unul dintre mateloți avea un soi de ghitară cu trei corzi. Maria o luă și începu să cînte.

După cinci minute, căpitanul și mateloții se adunaseră în jurul nostru. După zece minute, formaseră un cor și repetau, cu admirabila ușurință muzicală a popoarelor din sud, refrenele melodiilor sau ale ariilor pe care le cînta Maria.

Deodată, Maria dansă și cîntă în același timp, fără nici o introducere, un dans popular italian săltăreț și vioi.

Întreg echipajul strigă de bucurie. Timp de cîteva minute, din respect, oamenii se stăpîniră, mulțumindu-se să se legene pe un picior sau pe celălalt, apoi începură să tropăie și, în sfîrșit, să danseze.

După un sfert de oră, balul era general, cu atît mai complet cu cît dansurile din sud fuseseră aranjate de un mare maestru de balet necunoscut care avusese în vedere că va veni probabil un timp cînd va fi lipsă de femei.

Femeia deci nu este un element absolut necesar pentru dansurile din sud.

În acest timp, vaporul, profitînd de o urmă de briză, mergea singur, în voia sa, ca o ființă inteligentă.

S-a dansat și s-a cîntat pînă la ora unu dimineața.

— În cele din urmă Maria se retrase în cabină ; Ferdinand și cu mine ne culcarăm pe punte ; mateloții coborîră prin tambuchii, iar pilotul rămase singur la cîrmă.

Vîntul slăbea din ce în ce, marea era liniștită ca o oglindă, de abia se mai simțea mișcarea vasului.

Ai fi spus că zbura prin aer.

VIII

NE-AM TREZIT O DATĂ CU PRIMII zori.

Vaporul nu făcuse toată noaptea nici o leghe. Adormîsem pe cînd eram în dreptul insulei Capri. Era o vreme splendidă : cerul era minunat ; numai îndrăgostiţii, dacă erau grăbiţi, se puteau plînge de o asemenea vreme.

Maria îşi scoase capul blond printre perdelele cabinei.

— Ei bine ? întrebă ea.

— Ei bine, dragă prietenă, îi spusei, mai avem opt zile de drum.

— Avem provizii pentru opt zile ?

— De, cu pescuitul, putem face faţă unei săptămîni de calm.

— Atunci, să fie o săptămînă de calm.

Şi-şi băgă capul înapoi în cabină ; perdelele se închiseră peste apariţia blondă.

— Dar eu ? spuse Ferdinand, nu mai este nimic în plus pentru mine ?

— Ba da, răspunse vocea din fundul cabinei, mii de mîngîieri.

— Hm ! făcu Ferdinand, mii de mîngîieri, e totuşi cam puţin...

Mă apropiai de căpitan.

— Dar dumneavoastră, îl întrebai, cîte zile credeţi că ya mai ţine vremea asta ?

— Nu ştiu, întrebaţi „profetul".

„Profetul" era pilotul, bătrîn lup de mare, care se numea Nunzio ; se îmbarcase la zece ani şi naviga de patruzeci de ani.

Mă apropiai de el.

— Vreme frumoasă, profetule ? îl întrebai.

Se uită spre apus.

— O să vedem, spuse el.

— Cum adică, o să vedem ?

— Da.

— Ce ?

— Cît o să ţină.

— Dacă se schimbă şi vom avea puţin vînt, n-o să fie rău.

— Da ; dar dacă se schimbă şi vom avea prea mult...

— Ce numeşti dumneata prea mult ?

— Prea mult, asta înseamnă foarte mult.

— Ah ! Ah ! Te temi de vreo furtună ?

— Nu, de-o vijelie ; dar să nu-i spuneţi doamnei.

— De ce ?

— Poate că nu va mai cînta.

— Oh ! bătrîne profet, după cîte văd ne aflăm în ţara sirenelor.

— Ah ! Ieri, a cîntat tot felul de melodii de-ale noastre, și nu știți ce plăcut este cînd te afli între cer și apă, să asculți un cîntec de pe meleagurile tale.

— Ei bine, fii liniștit, va cînta.

— Rugați-o să cînte cît mai aproape de cîrmă.

— Îi voi spune dorința ta, și, cum dorința ta este un compliment, va consimți.

În clipa aceea, simții ca o zguduitură ușoară. Nu aveam decît focul și un fel de pînză la al doilea catarg din față ; crezui că se pornește din nou vîntul.

— Nu, îmi spuse Nunzio, care observă greșeala mea ; sînt băieții care vor încerca să vîslească.

Într-adevăr, șase din mateloții noștri trăseseră dintre cele două punți șase rame lungi, și începură să vîslească.

Vîslele, ca și la corăbiile obișnuite, se amarau de tacheți ; numai că oamenii vîsleau în picioare pentru ca extremitatea ramelor să atingă și să lovească apa.

Era o muncă grea, dar în curînd o mai îndulciră cîntînd un cîntec deosebit de melancolic, care începea cu cuvintele :

„Sparano la vela...“

La sfîrșitul primului cuplet, Maria ieșise din cabină și stătea în picioare, ascultînd, în timp ce Ferdinand, cu albumul său în mînă, nota această melodie, deosebit de simplă.

La al doilea cuplet, Maria se apropie de mine :

— Faceți-mi niște versuri pe această melodie, îmi spuse.

— Bine ! îi spusei, dar n-o s-o cîntați la un concert ?

— Nu, dar mi-o voi cînta mie ; va fi o amintire.

— Recunoașteți că sînt foarte bun ajutîndu-vă să păstrați o amintire din pelerinajul dumneavoastră conjugal la Santa Rozalia ?

— Mă refuzaţi ?

— Doamne fereşte !

— De fapt, vă jur că aţi fi greşit ; căci intenţia mea este să izolez această amintire de tot prezentul, pentru a o lega de o altă amintire din trecut.

— Doamnă baroană, doamnă baroană..

— Nu sînt încă baroană.

— Nici măcar puţin ?

— Absolut deloc.

Mă înclinai.

— Veţi avea versurile într-un sfert de oră.

Mă dusei să mă aşez în partea opusă celei în care stătea Ferdinand şi, în timp ce-şi copia muzica la babord, eu scandam versurile mele la tribord.

După un sfert de oră, Maria era în posesia versurilor.

— Staţi, îi spusei, este altceva mai bun de făcut decît asta.

— Ce ?

— Să copiaţi cîntecul original.

— Şi apoi ?

— Voi face un refren care va fi repetat în cor.

— Şi apoi ?

— Ferdinand va face pe loc muzica.

— Şi apoi ?

— Ei bine, şi apoi, asta va fi tot ; dumneavoastră veţi fi solista, iar toţi mateloţii noştri vor relua refrenul în cor.

— Ia te uită ! E o idee.

— Mi se întîmplă uneori să am idei, de pildă cea pe care v-o spuneam ieri.

— Unde asta ?

— Pe malul mării.

— Care idee ?

— Că faceţi o prostie căsătorindu-vă.

— Să nu mai vorbim despre asta. Am face alta.

— Da ; dar cel puţin aceea n-ar fi ireparabilă.

— De ce ?

— Pentru că noi n-am fi atît de proşti să ne căsătorim.

— Om imoral ce sînteţi ! Lăsaţi-mă...

— Haideţi, copiaţi-vă versurile şi studiaţi muzica.

— Oh ! muzica, o şi ştiu.

Şi începu să cînte melodia.

— Vedeţi, îi spusei, faceţi efect.

— Nu vă ocupaţi de mine şi compuneţi-vă refrenul.

Am compus un refren din două versuri italieneşti în sensul cîntecului.

Apoi mă dusei să duc aceste două versuri căpitanului, ca să le transpună în dialect sicilian.

N-a durat mult. În Sicilia ca şi în Calabria, fiecare om este poet şi muzician.

Îi dusei lui Ferdinand cele două versuri în dialect, care, într-o clipă, făcu muzica.

— Atenţie, acum ! spusei vîslaşilor noştri.

Ferdinand se ridică şi repetă cu ei refrenul.

Atunci Maria se apropie de ei, şi, pe punte, în picioare, cu privirea spre cer, începu melodioasa cantilenă.

După primul cuplet, mateloţii cîntară refrenul într-un admirabil unison.

Apoi interveni Maria.

Mi-ar fi imposibil să redau farmecul acestei scene : pilotul se culcase pe acoperişul cabinei şi nu se mai ocupa deloc de cîrmă ; fiecare matelot îşi trecuse vîsla pe sub picior şi o ţinea cu încheietura genunchiului pentru a avea amîndouă mîinile libere ca să aplaude ; iar noi o priveam pe Maria — Ferdinand, cu o dragoste nespusă — eu, cu o adevărată admiraţie.

Numai Pietro, ieşind printr-un tambuchi cu o farfurie în fiecare mînă şi o pîine sub braţ, avu puterea să ne scoată din contemplaţia noastră.

Mateloții se grăbiră să ne întindă o pînză și ne așezarăm la masă la umbra acestei pînze.

După masă, îl lăsai pe Ferdinand să stea de vorbă cu Maria, și mă apropiai de pilot.

— Ei bine, vîntul acela faimos, îi spusei, se pare că nu se prea grăbește ?

— Ați mîncat bine ? întrebă pilotul.

— Foarte bine.

— Atunci, dacă pot să vă dau un sfat, cinați și mai bine.

— De ce așa ?

— Pentru că mîine, nu veți putea deloc să luați masa de prînz, ba nici chiar pe cea de seară.

— Glumiți...

— Cred că băieții v-au spus că nu glumesc niciodată.

— Și spui, profetule...

— Spun că o să avem noroc dacă n-o să înceapă vijelia chiar în noaptea asta.

— Ei bine, atunci de ce nu vîslim ca să ajungem în vreun golfuleț de pe coasta Calabriei ?

Nunzio își aruncă privirea spre coasta Calabriei care apărea la stînga noastră ca o linie de azur ușor ondulată.

Apoi, dînd din cap :

— N-am avea timp, spuse el ; ne-ar trebui zece sau douăsprezece ore.

— În timp ce vijeliei, nu-i va trebui decît... ?

— Decît șapte sau opt...

Îmi scosei ceasul.

— Atunci, spusei, va fi pe la ora nouă ?

— Da, cam atunci, spuse Nunzio, o oră sau o oră și jumătate după *Ave Maria*. Dar nu le spuneți nimic ; este inutil s-o neliniștim dinainte pe micuța doamnă.

— Bătrîne profet, îi spusei rîzînd, ai o slăbiciune pentru ea.

— Nu înțeleg, răspunse el.

— Spun că ești îndrăgostit de frumoasa noastră călătoare, ce mai !

— Da, dar așa cum sînt îndrăgostit de o madonă.

Și salută cum saluți cînd treci prin fața unei icoane.

Mă dusei să-mi găsesc prietenii. Ziua trecu cîntîndu-se la chitară și din gură. Recitai versuri din Hugo, Lamartine și Auguste Barbier, și-i auzii pe mateloți, care nu mă înțelegeau și care nu credeau că repet din memorie, ci că compun, numindu-mă *improvisatore*.

Aceasta îi făcu să mă stimeze foarte mult. La Neapole, improvizatorul este un semizeu : în Sicilia, este un zeu în toată puterea cuvîntului.

În timpul după-amiezii, azurul atît de adînc și de transparent al cerului se șterse încetul cu încetul : bolta cerului căpătă o tentă lăptoasă și bolnăvicioasă : soarele dispăru în norii care semănau cu aburii mlaștinilor Pontins.

Venise ora rugăciunii de seară. Pilotul îl luă în brațe pe fiul căpitanului, îl așeză în genunchi pe acoperișul cabinei, iar copilul rosti pentru el și pentru noi *Ave Maria*, rugăciune de seară atît de solemnă în Italia, iar pe mare și mai solemnă decît oriunde altundeva.

În timp ce copilul își spunea rugăciunea, pe cer urca un nor gros și negru, mînat de un vînt dinspre sud-vest.

Era vijelia promisă de Nunzio.

De aceea, după terminarea rugăciunii, mă atinse cu cotul, ducîndu-și un deget la buze.

— Îl văd foarte bine ! îi răspunsei.

Din cînd în cînd marinarii, și chiar căpitanul își întorceau privirea spre norul care înainta cu iuțeală întinzîndu-și, ca un vultur gigantic, una din aripi spre nord, iar cealaltă spre sud.

Luna apăru sau mai degrabă se zări în mijlocul unui abur alburiu care avea să fie în curînd acoperit de norul ce înainta vertiginos.

Din cînd în cînd, marginile sale întunecate se crăpau şi un fulger alerga ca un şarpe de foc în bezna adîncă.

Nu auzeam încă tunetul, dar îl simţeam apropiindu-se.

Marea, fără ca vreo boare de vînt să adie încă, începea să clipocească de parcă nu ştiu ce foc subteran încrucişîndu-se între Vezuviu şi Etna o făcea să freamăte.

În curînd, la orizont, de unde venea norul, şi părînd că merge în acelaşi pas cu el, văzurăm înaintînd o linie de spumă, în timp ce, din loc în loc, se vedeau conturîndu-se la suprafaţa valurilor unduirile acelea pe care marinarii le numesc „labe de pisică".

În sfîrşit, o adiere fierbinte trecu peste parîmele noastre şi făcu să tremure singura pînză care, împreună cu focul, rămăsese pe vas.

— Strîngeţi puţin pînzele ! strigă pilotul echipajului.

În acelaşi timp, căpitanul, înaintînd spre noi, şi adresîndu-se în mod special Mariei, spuse :

— *Signora,* şi dumneavoastră, domnilor, nu am ce sfaturi să vă dau ; dar, după părerea mea, aţi face mai bine să intraţi în cabină.

— E vreun pericol ? întrebă Maria pe un ton destul de calm.

— Nu ; dar vom avea furtună, adică ploaie şi vînt, şi nu veţi putea rămîne pe punte, unde veţi fi, în cîteva clipe, muiaţi pînă la piele, şi unde, de altfel, veţi stînjeni manevra.

Cunoaştem acest gen de recomandări, aşa că mă întorsei spre Maria :

— Auziţi, doamnă ? o întrebai. Veţi binevoi să ne găzduiţi în această noapte ?

— Cred că nu vă îndoiți, spuse ea ; sper cel puțin.

În acel moment, de-a curmezișul vasului, trecu o pală de vînt atît de violentă încît *speronarele* se înclină pe o parte și înmuie capătul vergei în apă.

În același timp, un fulger, în timpul căruia se văzu tot atît de bine ca ziua, brăzdă cerul.

— Să intrăm, să intrăm înăuntru, îi spusei Mariei. Căpitanul are dreptate, am stîngheri manevra.

În aceeași clipă, se auzi vocea lui Nunzio.

— *Tutto a basso !* [1] strigă el.

Mateloții se repeziră spre pînza care îndoia verga ca pe o trestie.

Am dus-o pe Maria în cabină. L-am împins și pe Ferdinand înăuntru și am intrat după ei.

De abia căzuseră perdelele în urma mea că răsună un tunet înspăimîntător, iar vasul se zgudui atît de tare, încît Maria căzu pe salteaua ei scoțînd un țipăt, în timp ce noi, Ferdinand și cu mine, nu puteam sta în picioare decît agățîndu-ne unul de celălalt.

---

[1] Toate pînzele jos.

IX

ERA PRIMUL AVERTISMENT AL furtunii : ca o dușmancă generoasă, care vrea să-i lase timp adversarului să-și adune forțele împotriva ei, păru că acceptă să ne acorde cîteva minute de odihnă.

Totul intrase din nou în beznă, în liniște, aș spune chiar în nemișcare.

Am profitat de acest armistițiu ca să ne așezăm, Ferdinand și cu mine, pe salteaua din fața celei pe care se culcase Maria.

O lampă, agățată de plafon, ne lumina cu licărirea ei tremurătoare.

Maria ne privea cînd pe unul, cînd pe celălalt și părea că se întreabă căruia dintre noi îi va cere ajutor în momentul pericolului.

Ferdinand era mic, slab și palid; constituția sa plăpîndă și nervoasă dădea puține garanții în caz de catastrofă; dimpotrivă, viguros clădit, puternic, fără să resimt nici o indispoziție, chiar pe timp de furtună, înfățișarea mea exprima forța și calmul care, pe drept sau pe nedrept, inspiră încredere și siguranță.

Privirea Mariei se opri în cele din urmă asupra mea; privirea aceea îmi spunea limpede: „Să știți că pe dumneavoastră mă bizui!"

Mărturisesc că m-am simțit foarte mîndru de această preferință, care nu părea, de altfel, să-l facă gelos pe Ferdinand.

Ferdinand avea cu totul altceva de făcut decît să fie gelos! Avea rău de mare.

Înțelesei că nemișcarea și paloarea lui nu se datorau fricii; asistasem de atîtea ori la simptomele indispoziției îngrozitoare care te cuprinde încetul cu încetul, încît nu mai avui nici o clipă de îndoială.

— Vă este rău? îi spusei.

Îmi făcu semn cu capul că da.

Orice te obosește în această stare, și o monosilabă pronunțată este un chin.

— Oricum ar fi vremea, îi spusei, dacă aveți rău de mare, vă veți simți mai bine afară decît aici.

— Într-adevăr, spuse el, mirosul acestei lămpi îmi face rău.

Este de necrezut ce ascuțit devine simțul mirosului în asemenea ocazie; ai spune că s-a întărit din slăbirea celorlalte patru. Eu nici nu simțeam mirosul pe care baronul pretindea că nu poate să-l suporte.

Ferdinand își adunase toate puterile ca să rostească această frază. Mă apucă de braț. Mă sculai în picioare și, ridicîndu-mă, îl trăsei după mine. De două-trei ori furăm gata să cădem amîndoi înainte de a ajunge la ușă — atît

de tare se clătina barca. În sfîrşit, mă agăţai de perdea, şi ajunsei, poticnindu-mă, să mă prind de o parîmă.

Căpitanul, văzîndu-ne că ieşim afară pe o astfel de vreme, înţelese că se petrecea ceva neobişnuit şi veni în grabă.

Ferdinand îl luă de gît.

Un om care se îneacă, se spune că s-ar agăţa şi de o bară de fier înroşit. Un om care are rău de mare e şi mai tenace.

— Ah ! căpitane, spuse Ferdinand dîndu-mi drumul pentru a se agăţa de proprietarul vasului, duceţi-mă, vă rog, la celălalt capăt al bărcii.

Era evident că, nu numai în situaţia în care se afla, dar şi în cea, mai gravă, pe care o prevedea, avea impresia că tot nu este destul de departe de Maria.

Dorinţa îi fu împlinită. Cu un pas ferm, atît cît putea să-i permită o asemenea furtună, căpitanul îl luă pe Ferdinand pe care-l văzui sprijinindu-se, nu numai de umărul căpitanului, ci şi de tot ce-i ieşea în cale, oameni, pînze şi frînghii, cum se afundă în beznă.

Atît cît puteam să apreciez după lunga mea experienţă, treburile pe care le avea de rezolvat Ferdinand în partea dinainte a vasului, aveau să dureze cel puţin două sau trei ore.

Nu puteam s-o las pe Maria singură ; furtuna se înteţea din clipă în clipă, putea să aibă nevoie de ajutorul meu ; nu numai ciuma este contagioasă.

Mă întorsei în cabină ; Maria era departe de a fi liniştită, dar nu avea nici cea mai mică urmă de indispoziţie ; era la cea de-a cincea sau a şasea călătorie pe mare, şi, din anumite puncte de vedere, se călise.

Revăzîndu-mă, nu încercă să-şi ascundă bucuria.

— Ah ! îmi spuse ea, mi-era teamă că nu vă mai întoarceţi.

— Aţi auzit strigînd : „Un om în mare ?“

— Nu, cu toate că am ascultat cît se poate de atentă.

— Ei bine, atunci eraţi foarte sigură că o să mă revedeţi.

— Putea să vă fie rău, ca lui Ferdinand.

— Iar dumneavoastră eraţi gata să rîdeţi de noi, dumneavoastră, femeia puternică din *Evanghelie*.

— Nu. Ştiţi ce-mi spuneam adineaori privindu-vă unul lîngă altul ?

— Spuneţi.

— Ei bine, îmi spuneam că în caz de pericol, în dumneavoastră aş avea încredere şi nu în el.

Îi întinsei palma, iar ea mi-o strînse cu amîndouă mîinile.

Această strîngere de mînă tocmai coincidea cu un tunet înspăimîntător. Fără îndoială că mă considera un cîrmaci prea bun ; căci, împingîndu-mă uşurel :

— Acolo, îmi spuse ; culcaţi-vă acolo pe salteaua din faţa mea ; nu puteţi rămîne în picioare cînd se clatină vasul în felul acesta.

Într-adevăr, valurile, care izbeau de-a latul mica ambarcaţiune, o făceau să se clatine atît de tare, încît de două-trei ori fusesem gata să cad.

Cum, într-adevăr, simţeam că sfatul pe care mi-l dădea Maria era plin de prudenţă, şi că, îndepărtîndu-mă, de ea, riscam mai puţin să calc sfintele legi ale prieteniei, ajunsei, nu cu prea mare neîndemînare, să mă arunc pe salteaua mea.

Ne aflam unul în faţa celuilalt, despărţiţi numai de un spaţiu de vreun metru care se afla între cele două saltele.

Ea sprijinită în cotul drept ; eu, în cotul stîng, privindu-ne şi zîmbind.

Uleiul fiind pe sfîrşite, lampa ameninţa din clipă în clipă să se stingă.

Furtuna devenea tot mai violentă ; se auzea tropăitul marinarilor, trosnetul catargului şi al parîmelor, ordinele scurte şi sacadate ale lui Nunzio.

Din cînd în cînd, Maria întreba cu vocea sa limpede şi sonoră :

— *Non c'è pericolo, capitano ?*

Şi, dintr-un loc sau altul, căpitanul răspundea :

— *No, no, no ; siate quieta, signora.*

Şi o rafală de vînt mai violentă, un val mai puternic, venind să desmintă spusele căpitanului, o făceau pe Maria să scoată un ţipăt.

Lampa începu să sfîrîie.

— Oh ! Doamne ! spuse Maria, o să rămînem fără lumină !

— Vom trage perdelele, îi spusei, iar fulgerele vor înlocui lampa.

— Nu spuse ea, prefer întunericul decît lumina aceea.

Mişcarea vasului, bubuitul tunetului care nu mai contenea, strigătele : *„Burrasca ! Sirocco ! Mistrale !“* care răsunau înlănţuindu-se, parcă vestind pericolul care trebuia înfruntat, ca un apel la curajul mateloţilor, toate acestea sporeau, cu un accent din ce în ce mai îngrijorător.

Maria repeta aproape mecanic fraza :

— *Non c'è pericolo, capitano ?*

În acest timp, lampa noastră îşi arunca, sfîrîind, ultimele pîlpîiri.

Deodată, strigătele *„Burrasca ! Burrasca !“* se înteţiră. Tunetul răsună ca şi cum ar fi căzut chiar pe micul vas. Un val enorm îl ridică lovindu-l în plină coastă.

Maria își pierdu echilibrul, pe care și-l păstra doar cu greu pe salteaua ei, și alunecînd pe panta podelei, înclinată ca cea a unui acoperiș, se pomeni în brațele mele.

Lampa se stinse.

— *Questa volta, c'e pericolo,* îi spusei rîzînd.

Într-adevăr, pericolul era mare ; numai că era de altă natură.

— Ah ! îmi spuse Maria, respirînd ușurată, după încetarea pericolului, cine își va închipui că în asemenea clipă nu sînteți deloc emoționat !

. . . . . .

Furtuna ținu toată noaptea. Binecuvîntată furtună ! Nu știa de fel că, printre toți acei pe care-i amenințase cu moartea, se afla un om care-i va fi veșnic recunoscător.

Dimineața, marea începu să se liniștească. Îl înlocuiserm pe Ferdinand în partea din față a corabiei, și priveam surîzînd munții aceia care ne ridicau, văile acelea care păreau că vor să ne înghită. Respiram cu plenitudinea omului tînăr, puternic și fericit.

Simții un braț care se strecoară sub brațul meu și se sprijină de el.

Întorsei încet capul și văzui chipul dulce al Mariei, privindu-mă galeș.

— *Il pericolo è sparito,* îi spusei rîzînd.

— Sst ! îmi răspunse ea, și să vorbim serios.

— Cum, serios ?

— Uite așa, foarte serios.

— Și Ferdinand ?

— Este frînt după noaptea pe care a avut-o, și doarme ud leoarcă.

— Iată ce înseamnă să ai rău de mare, îi spusei.

— Nu rîdeți, mă întristați.

— Adevărat ?

— Fără îndoială, bietul băiat !

— Bun ! Chiar că-i de plîns !

— Nici nu ştiţi cît mă iubeşte !

— Ei bine, cine îi va spune vreodată ce s-a întîmplat ?

— Eu, bineînţeles.

— Cum, dumneavoastră ?

— Da, eu ; credeţi că mă voi căsători cu Ferdinand după cele ce s-au petrecut între noi ?

— Drace ! E chiar atît de grav ?

— Bineînţeles, domnule, e chiar atît de grav...

— Fiţi serioasă, doamnă ! un simplu accident...

— Iată, tocmai aici este răul.

— Explicaţi-mi.

— Că nu este chiar un simplu accident.

— Aş !

— Din clipa în care v-am revăzut...

— Ei bine ?

— Ei bine, inima mi-a spus că într-o zi sau alta voi fi a dumneavoastră.

— Adevărat ?

— Pe onoarea mea ! Totul nu era decît o chestiune de timp şi de împrejurare.

— Aşa încît astă-noapte...

— Cînd mi-aţi întins mîna...

— Aţi ghicit că venise timpul şi împrejurarea decisivă.

— Dacă rîdeţi, nu numai că nu vă mai spun ce urmează, dar nu vă mai vorbesc în viaţa mea.

— Să mă ferească Dumnezeu de o asemenea pedeapsă ! Iată, nu mai rîd, vă privesc.

Nu ştiu ce expresie căpătaseră ochii mei, dar fără îndoială că exprimau ceea ce gîndeam.

— Mă iubiţi deci puţin ? îmi spuse ea.

— Vă ador pur şi simplu.

— Mai spuneţi o dată, ca să mă consolaţi

— Şi dumneavoastră, terminaţi ce aveţi de spus. Vedeţi bine că nu mai rîd..

— Ei bine, voiam să vă spun că, astă-noapte, nu m-am agăţat destul de tare de saltea aşa cum ar fi trebuit să fac, şi că la accidentul care mi s-a întîmplat legănarea vasului a contribuit mai puţin decît aţi crede.

— Oh ! îi spusei, sînteţi într-adevăr făptura adorabilă pe care o bănuisem de cînd ne-am întîlnit la Paris !

— Da, îmi răspunse ea cu seriozitate ; dar adorabilă sau nu, această fiinţă este o femeie cinstită. Mă înţelesesem cu Ferdinand să nu vorbim niciodată despre trecut ; dar furtuna de astă-noapte este ceva prezent ; nu m-am ţinut deci de cuvînt şi această căsătorie nu mai poate avea loc.

— Mărturisiţi că nu vă pare rău că aţi găsit un pretext.

— Ia te uită, dumneavoastră v-ar părea rău să petreceţi cu mine o lună de zile în cea mai frumoasă ţară din lume ?

— Nu, căci această lună ar fi poate cea mai frumoasă din viaţa mea.

— Ei bine, iată ce veţi face ajungînd la Palermo...

— În primul rînd, trebuie să vă spun că mergem la Mesina şi nu la Palermo.

— De ce ?

— Pentru că vîntul ne duce la Mesina şi nu la Palermo, iar căpitanul mi-a spus că dacă ne îndreptăm spre Mesina, vom ajunge mîine seară, în timp ce, dacă ne încăpăţînăm să mergem la Palermo, dumnezeu ştie cînd vom ajunge.

— Ei bine, fie ; să mergem la Mesina, puţin îmi pasă. Voi face pe uscat restul călătoriei. Iată deci ce veţi face ajungînd la Mesina...

— Porunciţi, mă voi supune întocmai.

— Ne veţi părăsi, pe Ferdinand şi pe mine, pentru a vă continua călătoria ; o dată plecat, îi spun totul...

Făcui un gest involuntar.

— O ! fiţi liniştit ! îmi spuse ea, voi fi la fel de sinceră cu el cum am fost şi cu dumneavoastră ; se va întoarce la Neapole cu primul vapor cu aburi.

— Vă veţi lăsa înduioşată...

— Nu ; sînt de neclintit cînd fac o greşeală.

— Iar eu, ce voi face ?

— Dumneavoastră, dacă nu sînteţi grăbit să mă revedeţi, veţi face ocolul Siciliei ; dacă, dimpotrivă, sînteţi nerăbdător, veţi lua nişte cai sau catîri la Girgenti sau la Selimonte, veţi traversa Sicilia, şi veţi veni să mă întîlniţi la Palermo.

— Voi lua nişte cai sau catîri, şi voi veni să vă întîlnesc la Palermo...

— Bineînţeles.

— O ! puteţi fi sigură că voi veni.

Îmi întinse mîna.

— Sînt sigură, spuse ea ; pînă atunci, nici un cuvînt, nu-i aşa ? Nici un cuvînt care ar putea da naştere la cea mai mică bănuială despre cele întîmplate. Nu trebuie să se ghicească, trebuie să mărturisesc.

Toate acestea erau de o logică atît de plină de sensibilitate, încît nu puteau fi contrazise.

Promisei deci să mă conformez exact instrucţiunilor Mariei.

Tocmai încheiasem acest pact, cînd apăru Ferdinand avînd un aer de parcă venea de pe lumea cealaltă.

Cum Maria nu-şi manifesta niciodată prea mult sentimentele faţă de el, nu fu nevoită să-şi schimbe cu nimic atitudinea.

îi lăsai singuri. Mărturisesc că eram foarte stingherit în fața bietului meu prieten, cu toate că vina nu era a mea, ci a furtunii.

Ca și cum nu ieșise din grota lui Eol decît pentru a provoca accidentul pe care l-am povestit, furtuna se potolea cu repeziciune. Vînturilor acelora venite din cele patru colțuri ale văzduhului le urmase o briză plăcută din nord-vest care liniștea marea și alunga norii de pe cer. Coastele Calabriei apăreau ca o linie de azur, și pe la ora patru după-amiaza înaintam destul de aproape de-a lungul coastei, încît căpitanul ne spuse denumirile tuturor acelor aglomerări de puncte albe care începeau să se contureze pe mal.

Seara, cînd fiul căpitanului spuse rugăciunea, marea era netedă ca o oglindă ; nu mai era nici un nor pe cer.

Bineînțeles că în noaptea aceea Ferdinand și cu mine am fost exilați din cabină, și ne-am culcat pe punte.

Nimic nu poate fi mai încîntător decît furtunile de vară pe coastele Neapolelui și ale Siciliei. Seamănă cu certurile dintre îndrăgostiți ; natura strigă, face gălăgie, plînge, apoi se încheie pacea, se lasă liniștea, zîmbetul soarelui apare din nou pe cerul albastru, lacrimile se usucă, s-au reîntors zilele frumoase.

Am navigat toată ziua, cu șapte-opt noduri pe oră, astfel că, pe la ora patru după-amiaza, am început să distingem capul Palmieri ; din direcția din care veneam, părea că închide complet trecerea ; strîmtoarea Messina nu se vedea deloc și parcă înaintam drept spre coastă.

La stînga noastră se profila alb orașul Scylla, asemenea unei cascade de case, care din vîrful colinei se revărsau în mare.

Pe măsură ce ne apropiam, vedeam marea înfigîndu-se ca o lance între coastele Siciliei și ale Calabriei.

În sfîrșit, deslușirăm strîmtoarea.

Trecurăm de Caribda îndreptîndu-ne spre vechiul port Zancle, căruia i s-a dat acest nume avînd forma unei coase, unde urma să ancorăm.

Era prea tîrziu ca să debarcăm.

Mateloții noștri, încîntați că au ajuns și că-și încheiaseră socotelile cu furtuna, petrecură toată seara cîntînd și dansînd. În timpul acestor cîntece și dansuri, Maria găsi ocazia să-mi strîngă mîna și să-mi spună în șoaptă :

— Rămîne stabilit, plecați mîine dimineață. Ferdinand pleacă cu primul vapor cu aburi, iar noi ne vom reîntîlni la Palermo.

Îi întorsei strîngerea de mînă, repetînd :

— Rămîne stabilit.

Noaptea se scurse, minunată, înstelată, transparentă. Briza, ușoară ca o mîngîiere, înmiresmată ca un parfum, părea că vrea să acopere întreg pămîntul cu sărutările ei.

Am dormit puțin ; dar ceea ce dădea un farmec insomniei mele, era faptul că simțeam, deși departe de ea, că nici Maria nu dormea, ca și mine.

De două-trei ori, înfășurată în capotul ei de muselină, întredeschise perdelele ca să privească cerul și să descopere la răsărit primele raze ale aurorii.

O dată ieși afară, înaintă pe punte, ușoară ca o umbră și trecu destul de aproape de salteaua mea ca să-i pot prinde poalele capotului și să i le sărut.

Ferdinand dormea buștean, și se refăcea după oboseala furtunii.

De două-trei ori în timpul zilei, făcînd aluzie la preotul pe care-l întîlnisem pe cînd ne îmbarcam, spusese :

— Al naibii preot ! Nu sînt superstițios, totuși trebuie să vă mărturisesc că avea dreptate căpitanul.

Ce avea să spună aflînd că făcuse o călătorie inutilă ?

Se lumina de ziuă ; portul se trezi primul, apoi orașul, bărcile se desprinseră de țărm venind să viziteze vasele sosite fie de cu seară, fie în timpul nopții. La un semnal al căpitanului, sosi controlul sanitar. O dată terminate verificările, am putut coborî.

Sosise clipa despărțirii. Strînsei mîna lui Ferdinand cu un oarecare sentiment de remușcare amestecat cu rușine. O îmbrățișai pe Maria care, pe cînd primea și-mi înapoia sărutarea, îmi șopti :

— La Palermo !

Coborî prima în barcă. Ferdinand o urmă. Barca se desprinse de vas și se îndreptă spre Mesina.

— Maria se așezase în așa fel încît să nu mă piardă o clipă din ochi. Mă privea și îmi zîmbea. Privirea și surîsul ei îmi spuneau vădit : „Sînt liniștită, sînt fericită, am încredere în tine."

Femeia cea mai blîndă, cea mai miloasă este crudă atunci cînd nu iubește. Maria își spunea în sinea ei că face un lucru cinstit și după îndemnul conștiinței, dezvăluindu-i totul lui Ferdinand. Dar nu se gîndea deloc la efectul pe care îl va avea mărturisirea ei asupra omului care o iubea și pe care ea nu-l iubea ; îndeplinise ceea ce considera ea o datorie ; aceasta îi era de ajuns.

Ajunsă în port, îmi făcu un ultim semn de rămas bun cu batista ; îi făcui și eu un ultim semn cu pălăria ; sări pe mal, refuză brațul lui Ferdinand, nu știu sub ce pretext, merse alături de el vreo sută de pași, întoarse capul pentru ultima oară și, ca o umbră, dispăru după colțul unei străzi.

Căpitanul îi însoțise ; se înapoie cu actele verificate. Nimic nu mă reținea la Mesina, unul dintre orașele cele mai plictisitoare din lume și pe care, de altfel, îl cunoșteam.

Făcurăm deci provizii de carne, de peşte şi de legume proaspete, şi, profitînd de vînt bun, ridicarăm ancora în aceeaşi zi.

După opt zile, eram la Girgenti, vechiul Agrigento; am lăsat vasul în port, dînd ordin să ocolească pe la Marsala şi să vină apoi la Palermo; am închiriat nişte cai, m-am înţeles cu un şef de bandiţi ca să nu fiu oprit pe drum şi, după trei zile de călătorie pe uscat, ajungeam la Palermo şi întrebam de hotelul *Quatre-Nations* unde trebuia să tragă Maria.

Acolo, culesei informaţii. Venise singură, avusese un succes enorm, şi locuia într-adevăr la acest hotel.

Tocmai plecase la repetiţie.

Am luat o cameră la acelaşi etaj, nici prea aproape, nici prea departe de apartamentul ei.

Apoi am alergat la baie; ţineam să fiu acasă la întoarcerea ei.

Ajunsesem la hotel şi stăteam aplecat peste rampă, în susul scării. Cînd i se spuse jos că un domn întrebase de ea şi o aştepta, strigă:

— Oh! el este!

Şi se repezi pe scări.

Urcă în goană fără să-i pese dacă servitorii o urmăreau, dacă ceilalţi călători o vedeau şi o auzeau, şi intră, strigînd, în apartamentul său:

— Sînt liberă! Sînt liberă! O! înţelegi cîtă fericire este în acest cuvînt: liberă, liberă, liberă!

Într-adevăr, niciodată o pasăre în văzduh, o mînză pe cîmpie, o veveriţă în pădure nu-mi sugeraseră atît de mult splendoarea, aş spune chiar măreţia acestui cuvînt: LIBER!

Maria îmi promisese o lună de fericire în cea mai frumoasă ţară din lume; îmi oferi cincisprezece zile în plus pe care nu mi le promisese. După douăzeci de ani, spun:

Mulţumesc, Maria ! niciodată un debitor n-a plătit ca dumneata capitalul şi dobînda !

Cît despre Palermo ce să spun ? E Paradisul pe pămînt. Fie binecuvîntat de poeţi !

După şase săptămîni a trebuit să ne despărţim. Cincisprezece zile trecuseră în afişieri disperate. În fiecare zi trebuia să plec ; în fiecare zi, hotărîrea aceasta se spulbera în mijlocul lacrimilor.

În fiecare zi, spuneam : „Voi pleca mîine".

În cele din urmă, sosi clipa despărţirii : urcai pe vas, Maria coborî abia atunci cînd se ridică ancora. Cînta în seara aceea : trebuie să fi fost sublimă.

Vîntul era prielnic. Mai aveam de văzut insulele din arhipelag pe care nu le vizitasem la ultima mea călătorie. Ne îndreptarăm spre Alicuri.

Timp de cincisprezece sau douăzeci de mile, vîntul continuă să bată destul de tare încît făceam cinci pînă la şase leghe pe oră ; apoi slăbi din ce în ce şi simţirăm că intrăm în calm.

Am regretat atunci că nu-mi amînasem plecarea cu o zi, căci şi aşa nu-mi servea la nimic.

Am trăit una din acele nopţi minunate în care te bucuri din toată fiinţa de toate farmecele naturii : cer senin, mare transparentă, înstelată, splendidă, miresmele plăjii, mirosul valurilor, freamătul invizibilului în jurul vizibilului ; existau toate condiţiile ca să mă facă să uit ce pierdusem, sau ca să mă facă să înţeleg că-mi lipsea numai ceea ce pierdusem ca să devin unul din privilegiaţii sorţii.

Adormii spre ziuă, cu gîndul la Maria, spunîndu-mi :

— Ea se gîndeşte la mine !

Pe la ora şapte dimineaţa, căpitanul mă trezi spunîndu-mi că o barcă plecase din port şi se îndrepta spre noi făcînd semnale.

Mă repezii afară din cabină, cu gîndul că această barcă îmi aducea o scrisoare de la Maria.

Era mai mult decît atît : mi-o aducea chiar pe Maria.

În zori, adorabila femeie se informase : aflase că marea era liniştită, că *speronarele* se mai vedea încă ; alergase în port să închirieze o barcă şi plecase să-şi mai ia încă o dată rămas bun de la mine.

Nu ştiu dacă vreodată în viaţa mea am avut o bucurie atît de mare ca atunci cînd am simţit-o fremătînd la pieptul meu.

Rîdea, plîngea, striga de bucurie. O ! natură ! Cît eşti de frumoasă cînd înfloreşti, atunci cînd femeia iubeşte, sau cînd floarea se deschide !

Mateloţii băteau din palme. Nu uitaseră ziua cu cîntece şi dansuri pe care le-o dăruise Maria.

— Da, le spunea ea, foarte recunoscătoare, da, fiţi liniştiţi ; vom cînta, veţi dansa.

Apoi, întorcîndu-se către mine, cu acea dublă pasiune tandră şi furioasă în acelaşi timp a gazelei şi a leoaicei :

— Iar noi, noi ne vom iubi, nu-i aşa ?

Pentru ca sărbătoarea să fie generală, Maria îşi umplu barca cu friptură rece şi cu vin. Friptura şi vinul fură împărţite celor două echipaje, al bărcii şi al *speronarelui.*

Începu banchetul.

Banchetul nostru erau privirile pline de dragoste şi de lacrimi, cuvintele întretăiate de sărutări, suspinele de bucurie, suspinele de tristeţe.

Ziua trecu în cîntece şi dansuri.

Veni noaptea. Barca fusese amarată de *speronare.* Cei doi mateloţi din Palermo se alăturaseră alor noştri.

Marea continua să fie liniştită.

Frumoasă noapte, dulce noapte, noapte prea scurtă, noapte a cărei dată a rămas întipărită în străfundul inimii mele cu litere de foc !

Se făcu ziuă. Dar vai ! o dată cu ziua, începu să bată briza.

Trebuia să ne despărţim : Maria cînta în seara aceea.

Voia să înfrunte totul pentru a mai rămîne o oră în plus. Era imposibil.

Asemenea condamnatului, ea ceru o jumătate de oră de răgaz, un sfert de oră, cinci minute.

A trebuit s-o luăm şi s-o ducem în barcă.

O ! cît de departe de realitate este frumuseţea dramatică şi teatrală !

O văzusem pe Maria în *Norma*, în *Othello*, în *Don Juan* ; o aplaudasem din toate puterile.

Dar cît de cu totul altfel de frumoasă era în adevărata, în reala sa disperare ! Simţeam cum admiraţia mi se împletea cu dragostea şi, pe măsură ce ea se îndepărta, cu braţele întinse spre mine, iar eu mă îndepărtam, cu braţele întinse sprea ea, îi strigam :

— Te iubesc, eşti frumoasă ! Eşti frumoasă ! Te iubesc !

Briza se răcea. Ne îndepărtam cu iuţeală.

La rîndul lor, mateloţii din barcă vîsleau cu putere. Se temeau ca un vînt prea puternic să nu-i împiedice să se întoarcă în port.

Ea, fără să ţină seama de pericol, stînd în picioare, flutura batista, şi fiecare mişcare a acestui nor alb, care se spulbera cu fiecare minut, îmi spunea :

„Te iubesc !“

În sfîrşit, distanţa şterse totul ; barca dispăru.

Rămăsei cu ochii aţintiţi asupra portului, încă multă vreme, bineînţeles, după ce Maria ajunsese la ţărm.

N-am mai revăzut-o niciodată.

N-am mai revăzut-o niciodată, sînt douăzeci de ani de atunci, și nici cel mai mic nor nu umbrește splendoarea acelei luni și jumătate petrecute la Palermo.

Timp de o lună și jumătate, două ființe au avut aceeași inimă, aceeași existență, aceeași răsuflare.

Oh! în timpul acestei luni și jumătate sînt sigur că Dumnezeu și-a îndreptat mai mult decît o dată privirea spre Palermo.

. . . . . .

Mă întorsei spre tovarășele mele de călătorie.

Mă priveau zîmbind și cu răsuflarea tăiată.

— Iată povestea mea, le spusei. Să nu-mi cereți alta asemănătoare. Nu ai decît una ca asta în viață.

X

VAPORUL CU ABURI PLECA LA ora zece. Istorisirea mea durase pînă la ora şapte. Doamnelor le rămînea timpul să se scoale, să-şi facă toaleta şi să ia micul dejun.

M-am retras discret în camera mea.

Este de necrezut ce farmec necunoscut avea această călătorie. Era prima oară cînd mi se prezenta o situaţie atît de stranie : intimitate fără posesiune şi familiaritate fără dragoste.

Tandreţea frăţească n-ar putea exprima aşa ceva. De altfel, tandreţea frăţească nu merge pînă la această uitare de sine a femeilor germane faţă de un prieten.

Apoi mai trebuie adăogat : ele au — cel puţin toate cele pe care le-am cunoscut — un mare avantaj asupra femei-

lor noastre : sînt întotdeauna gata la ora fixată fără ca toaleta lor să pară a suferi din cauza acestei promptitudini.

Un sfert de oră după ce le părăsisem, tovarăşele mele de călătorie mă chemau. Eu eram în întîrziere. Este adevărat că îmi petrecusem cam zece minute visînd. Comandaseră micul dejun. Apoi trebuia să dejunăm la bordul vasului.

Nu ştiu dacă am mai admirat pe undeva felul în care se mănîncă în Germania ; nu vorbesc de calitate, vorbesc de cantitate. Aşa încît m-am întrebat uneori dacă nu se făcuse nemţoaicelor o falsă reputaţie de visătoare ; dacă, atunci cînd credem că ele visează, nu-şi fac pur şi simplu digestia.

Să recapitulăm.

Dimineaţa, la ora şapte, deschizînd ochii se ia micul dejun, adică se mănîncă mai nimic : două ouă, o ceaşcă cu cafea, puţin cozonac, tocmai atît cît trebuie ca să spui că nu te expui cu stomacul gol ultimei adieri a nopţii.

La ora unsprezece, se ia al doilea dejun, care se compune din biftec, cotlete, cartofi sau alte legume. Ceea ce-l deosebeşte de celălalt este că se bea vin, în timp ce la primul nu se bea decît apă.

La ora unu, se serveşte micul prînz. Acesta se compune din şuncă, friptură rece şi cîteva aperitive. Este un mijloc ingenios de a-ţi deschide pofta pentru marele prînz.

La ora trei se serveşte marele prînz. De obicei la această masă se mănîncă ciorbă de perişoare, rasol de vacă cu hrean, iepure cu dulceaţă, mistreţ cu cireşe, omletă cu zahăr, cu şofran şi cu vanilie, şi smîntînă de toate felurile.

La ora cinci, se gustă ceva, mai puţin pentru a mînca, trebuie să mărturisim, cît pentru a spune că nu se pierde tradiţia unei mese bune. În sfîrşit, ieşind de la teatru, ur-

mează un supeu copios, avînd în vedere gustarea frugală de după-amiază, apoi culcarea.

În aceste mese nu sînt incluse ceaiul, prăjiturile și sandvișurile care se servesc în intervaluri.

De la ultimele mele călătorii în Germania, trebuie să spun că în hotelurile de pe Rin paturile își schimbaseră complet înfățișarea. Avui înfumurarea să atribui această schimbare reclamațiilor mele.

Chiar și pîinea suferise îmbunătățiri. Prăjitura cu orez și *pumpernickel*-ul aproape că dispăruseră pentru a face loc unui soi de cozonac smălțuit cu ou care se numește *pîine de Viena*. Era un oarecare progres.

Am avut deci la micul dejun ouă, cafea cu frișcă, — citiți cicoare cu lapte, — unt ireproșabil și fețe de masă albe, frumoase, care mai tîrziu, cu ocazia călătoriei mele în Rusia, mi-au apărut atît de des în vis și atît de rar în realitate.

De la hotelul unde ne aflam auzirăm clopotul vaporului cu aburi — ancorat la aproape cinci sute de pași de noi, pe malul stîng al Rinului — dînd primul semnal, în clipa în care terminam masa.

Mai aveam o jumătate de oră înaintea noastră; dar tovarășele mele de călătorie au vrut să plecăm ca să avem „locuri bune".

De ce oare nemțoaicele, cărora le place atît de mult să stea comod pe scaun, s-au hotărît timp de atîtea secole să doarmă atît de prost?

Și totuși, trebuie spus că, în ciuda felului nemaiauzit în care dorm treizeci de milioane de nemți și de nemțoaice, Germania este țara cea mai prolifică din lume.

Îndreptîndu-ne spre vaporul cu aburi, am avut un viu exemplu al acestei înmulțiri recomandate de *Evanghelie:* o luasem pe o alee care merge de-a lungul Rinului și, după puțină vreme, întîlnirăm o tînără femeie de douăzeci și

patru de ani. Ţinea de mînă o fetiţă de vreo şase-şapte ani. Un copil dolofan de cinci-şase ani, cu obrajii rotunzi ca merele roşioare, se juca cu mingea în spatele ei. Era urmat de două surori mai mici, de patru-cinci ani care se ţineau de mînă; o doică grasă, ţărancă din Pădurea Neagră, venea după ei, ţinînd în braţe un copil de doi ani şi trăgînd un cărucior în care îşi sugea degetul un bebeluş de opt-zece luni. Lîngă el era aşezată o păpuşă care părea să aparţină în comun familiei.

Toată această familie, compusă din şapte persoane, putea să reprezinte un total de patruzeci şi şase pînă la patruzeci şi opt de ani.

Ne îmbarcarăm. Doamnele îşi aleseră locurile, lucru uşor de făcut şi, după o jumătate de oră, vasul o porni la drum.

Un mic castel, aparţinînd regelui actual al Prusiei, îmi trezi o amintire destul de ciudată.

În 1838, călătoream pentru prima oară pe Rin. Ştiind că acest mic castel aparţinea prinţului moştenitor al Prusiei — actualul rege al Prusiei nu era pe atunci decît prinţ moştenitor — şi că, din acest castel, prinţul moştenitor făcuse un muzeu de tablouri, de arme şi de mobilier din secolul al şaisprezecelea, m-am oprit în faţa clădirii, am coborît şi am cerut s-o vizitez. Mi s-a răspuns că, de trei zile, intendentul prinţului moştenitor primise ordin să închidă pentru moment porţile pentru curioşi; totuşi, aceşti curioşi erau rugaţi să-şi înscrie numele într-un registru care se afla la portar, făcîndu-se unele excepţii dacă rangul persoanelor respective părea să justifice aceste excepţii.

Cu toate că rangul meu mi se păru infim faţă de un intendent al prinţului moştenitor, cum eram condamnat să rămîn pînă a doua zi într-un mic han izolat, îmi înscrisei la întîmplare numele, indicînd şi hanul care tre-

buia să-mi servească drept domiciliu pentru douăzeci şi patru de ore.

M-am dus apoi la douăzeci de paşi mai încolo să arunc cu pietre în Rin, făcînd rotocoale, ceea ce era, după cum se ştie, marea distracţie a lui Scipion pe cînd se afla în exil. Este nevoie să adaog că Scipion făcea rotocoale în Marea Tireniană şi nu în Rin ?

Eram la cea de-a treia piatră şi la cel de-al cincisprezecelea sau optsprezecelea rotocol, cînd portarul ajunse la mine cu sufletul la gură şi, luîndu-mă drept un prinţ oarecare călătorind incognito, îmi spuse salutînd pînă în pămînt, că în ceea ce mă privea, interdicţia respectivă era anulată, şi că puteam vizita nestingherit castelul. Adăogă că intendentul mă aştepta ca să-mi facă onorurile.

Nefiind imperios reţinut de plăcerea căreia mă consacram, şi mai ales nevrînd să-l fac pe intendentul alteţei-sale să aştepte, mă întorsei la castel.

Intendentul mă aştepta la intrarea în sala de arme. Era un bărbat de aproximativ treizeci şi şase pînă la treizeci şi opt de ani, cu faţa rumenă, părul blond şi ochii albaştri. Mă primi cît se poate de amabil, scuzîndu-se că portarul, sclavul consemnului său, şi incult ca un adevărat elveţian ce era, nu înţelesese că un asemenea consemn nu putea să-mi fie adresat mie.

La rîndul meu, mă pierdui în mulţumiri ; intendentul vorbea franceza ca un locuitor din Touraine ; evident că era un om cult. Avea o figură plăcută şi o înfăţişare distinsă. I-am întins mîna în semn de mulţumire, şi ne-am scuturat mîinile ca doi vechi camarazi.

Trecuse cîtva timp de cînd călătoream prin Germania şi nemţii mă învăţaseră cu aceste obiceiuri cordiale şi sincere.

Felul meu apropiat de a fi păru de altfel să-i convină de minune. Îmi spuse că dorea să-mi fie ghid și să-mi facă onorurile castelului.

Manierele intendentului îmi plăcură foarte mult; numai că mi se păreau prea alese pentru un intendent.

Am vizitat castelul, cameră cu cameră; l-am examinat în toate detaliile; am trecut de la un turn la celălalt, peste podul suspendat care se zărește de pe vapor, și care seamănă cu pînza unui păianjen uriaș; apoi ne-am oprit în biblioteca cuprinzînd cele mai frumoase ediții care fuseseră publicate din operele lui Goethe, Schiller și Shakespeare.

Între timp sosise ora micului prînz; domnul intendent fu anunțat că masa este servită.

— Nu știu dacă v-ați obișnuit cu orele noastre de masă, îmi spuse el; dar m-am gîndit că îmi veți face onoarea să dejunați cu mine, și am pus un tacîm pentru dumneavoastră.

Nu aveam cum să refuz o invitație făcută cu atîta amabilitate. Am acceptat.

Pe cînd coboram în sufragerie, gazda mea îmi spuse:

— M-am gîndit că de cînd sînteți în Germania ați suferit destul de pe urma bucătăriei nemțești și, ca să nu păstrați o amintire prea proastă despre bietul nostru castel, v-am comandat un dejun franțuzesc.

Mărturisesc că această atenție foarte delicată n-a fost dintre cele în fața cărora să fiu prea puțin sensibil. Ideea de a mînca pîine adevărată în loc de cozonac sau *pumpernickel* îmi surîdea grozav. De aceea scosei un strigăt de bucurie cînd văzui ceea ce brutarii numesc o coroană.

Cei care-mi cunosc părerile știu că nu mă bucura forma, ci fondul.

Masa era excelentă, și cu siguranță pregătită de un compatriot. Mă interesai de naționalitatea artistului: era

bineînțeles un francez. Alteța-sa prefera bucătăria franceză, îmi spuse intendentul; iar bucătarul era angajat permanent la castel cu toate că nu era folosit decît în timpul popasurilor estivale ale prințului.

După dejun, intendentul declară că, deoarece căzusem în „cursă", nu puteam ieși decît cu consimțămîntul său. În consecință, îmi dădea să aleg între o partidă de table, o partidă de biliard sau o plimbare călare.

N-am înțeles niciodată jocul de table. De cînd i-am cîștigat prietenului meu Cartier, după cum se poate vedea în *Memoriile* mele, cele opt sute de păhărele și cele optzeci de ceșcuțe cu care am făcut călătoria la Paris, hotărîtoare pentru viitorul meu, nu cred să fi atins de trei ori un tac de biliard. Am preferat deci o plimbare călare.

La un semn al intendentului, fură aduși la peronul castelului doi cai înșăuați. Am încălecat fiecare pe cîte unul și ne-am îndreptat, printr-o vale pitorească, pînă la ruinele unui vechi castel. Pe drum îmi spuse povestea castelului pe care-l vizitasem.

Era proprietatea orașului Coblentz, care l-a scos în vînzare timp de mai mulți ani pentru o sumă de vreo trei sute de franci, cred, fără să se găsească nici un amator. Văzînd aceasta, bunul oraș îl dărui prințului moștenitor al Prusiei, care apreciase cadoul, cheltuind pentru el un milion.

După trei ore de plimbare în munți, ne-am întors la castel; marele prînz ne aștepta.

Acceptînd micul prînz, nu vedeam nici un motiv să nu-l accept și pe cel mare; numai că, văzînd somptuozitatea cu care era servit, îi făcui o sumedenie de reproșuri intendentului pentru cheltuielile la care îl supunea pe prințul moștenitor. Îmi răspunse că prințul moștenitor, alegîndu-l pe el, știuse bine la ce se expune.

Reproşurile mele se dovedeau din ce în ce mai întemeiate pe măsură ce se serveau felurile de mîncare. După vinurile de Bordeaux urmaseră vinurile de Rin, după vinurile de Rin, vinurile de Champagne, iar după vinurile de Champagne, vinurile ungureşti. Era într-adevăr un păcat toată această măreţie care se adresa unui atît de sărman băutor ca mine.

Cafeaua ne aştepta pe terasa castelului.

Nimic nu poate fi mai minunat decît perspectiva care ţi se dezvăluie de pe această terasă : munţi, văi, fluvii, ruine, sate, toate la un loc alcătuiesc o privelişte unică. Nicăieri, poate, Rinul nu este mai însufleţit decît acolo ; fluviul şi marile drumuri sînt acoperite : fluviul, de corăbii de pescuit, de vapoare cu aburi. de acele mari plute de buşteni pe care coboară o întreagă populaţie ; marile drumuri, de călăreţi, de pietoni, de vizitii, de şarete, de cupeuri, de trăsuri. Aceasta deoarece ne aflăm numai la patru sau cinci mile de Coblentz, care este unul dintre oraşele cele mai zgomotoase şi cele mai animate de pe malurile Rinului.

Îmi petrecui acolo două sau trei ore dintre cele mai pitoreşti din viaţa mea.

Gazda mea cunoştea toate legendele Rinului, de la Loreley pînă la cea a autografului dat de Yanin domnului de Metternich ; ştia pe dinafară toate baladele lui Uhland, de la *Fiica gazdei* pînă la *Menestrel*. Am discutat cu înflăcărare despre Goethe şi Schiller ; ca toţi germanii, puţin dramatici dar foarte visători, îl prefera pe Goethe lui Schiller ; eu dimpotrivă, puţin visător şi foarte dramatic, îl preferam pe autorul *Hoţilor* autorului *Contelui Egmont*. Mai mult decît atît, şi asta i se păruse gazdei o idee condamnabilă : *Faust*, întruchiparea geniului german, părîndu-mi-se mai slab decît *Goetz von Berlichingen*, am avut îndrăzneala să-l refac de la un capăt la altul, aşa

cum îl înțelegeam eu; gazda mea fu gata să-și acopere fața, nici mai mult nici mai puțin, ca regele regilor în frumoasa scenă din *Euripide* dintre Menelaos și Agamemnon, scenă pe care Racine s-a ferit atît de mult s-o imite, de teamă ca domnul de Montespan să nu fie recunoscut în Menelaos.

Într-un cuvînt, cu toate contradicțiile mele, gazda mea care, după cum am mai spus, nu numai că era foarte cultă, dar mai și folosea în discuție toate subtilitățile limbii franceze, părea că se amuză foarte tare de conversația care, pe mine mă interesa enorm. În sfîrșit, începînd să se întunece, orele fiind înaintate, mă ridicai să-mi iau rămas bun: atunci însă îmi declară că, nevrînd să mă lase să dorm într-unul din paturile acelea pe care i le descrisesem, trimisese să mi se ia valiza de la hotel, anunțînd că nu voi dormi acolo, deoarece mi se pregătise o cameră la castel.

Ajuns cu indiscreția mea pînă aici, cel mai bine era să merg pînă la capăt. Am acceptat deci camera, așa cum acceptasem marele și micul prînz, dar cu condiția să plec neapărat cu vaporul de a doua zi.

Gazda îmi dădu în mod formal această asigurare.

Venise ora supeului. Ceaiul, prăjiturile, sandvișurile, brioșele, zaharicalele ne așteptau; a trebuit să gustăm din zaharicale, brioșe, sandvișuri, prăjituri și ceai.

Trebuie să spun că, de cînd mă aflam în Germania, mă obișnuisem cu acest fel de abuzuri, și că făceam față destul de onorabil pentru un om care, la Paris, nu ia decît două mese pe zi și uneori chiar una singură.

Este adevărat că gazda mă încuraja foarte mult.

În sfîrșit, pendula bătu miezul nopții. Era, după toate regulile, ora să mă retrag. Mă ridicai. Gazda mea sună, și un valet mă conduse în apartamentul meu.

Mi se oferise pur şi simplu camera de onoare, cea cu portretele de familie ; eram păzit de un regiment întreg de margrafi, de duci şi de regi, începînd cu întemeietorul ordinului teutonic pînă la Frederic Wilhelm. În sfîrşit, eram culcat într-un pat de lemn sculptat, în care ar fi putut încăpea şase călători de talia mea, străjuit de un vultur de stejar ţinînd în gheare perdelele de brocart.

M-am gîndit la preascumpul meu Victor Hugo şi le-am povestit tuturor acestor cavaleri, duci, margrafi şi regi frumoasa scenă a portretelor din *Hernani*.

După care, m-am hotărît să urc cele trei trepte ale podiumului pe care era aşezat patul, să încalec peste tăblia sculptată care-l făcea să semene cu o ladă enormă şi să mă încumet să intru în el.

Trebuie să fi fost patul lui Frederic Barbarosa sau al împăratului Henric al IV-lea.

Am dormit în el ca şi cum ar fi fost al meu. Este adevărat că eu nu fusesem excomunicat ca cei doi înaintaşi ai mei şi, mai ales, nu fusesem împărat, poziţie socială care, îndeosebi după ce ai pierdut-o, nu face decît să-ţi tulbure somnul.

M-am trezit la ora opt dimineaţa. Mi-au trebuit zece minute ca să mă orientez şi să ghicesc unde mă aflam : în sfîrşit, m-am dumirit. Auzii bătînd un orologiu din secolul şaisprezece şi, gîndindu-mă că un orologiu care merge de atîta vreme trebuia în mod firesc să fie în urmă, sării jos din pat.

La primul zgomot pe care-l auzi în camera mea, valetul care-mi fusese pus la dispoziţie, intră. Micul dejun mă aştepta, iar gazda mea se sculase de la ora şase dimineaţa.

Am trecut literalmente din pat la masă.

La ora nouă şi jumătate, m-am gîndit că era timpul să mă pregătesc. M-am sculat, am luat amîndouă mîinile

gazdei și le-am scuturat cordial. El îmi înapoie politeţile cu aceeaşi monedă.

Apoi îi cerui voie să urc pe terasă ca să mai salut pentru ultima oară priveliştea şi să văd venind vaporul cu aburi.

Vaporul cu aburi fu de o politeţe regească ; apăru exact la ora fixată. La ora zece şi zece minute, la un semn care i se făcu de pe terasă, se opri.

Am coborît, căci gazda voia să mă conducă pînă la chei ; acolo, m-am întors şi, întinzîndu-i mîinile :

— Scumpa mea gazdă, îi spusei, nu pot, mulţumindu-vă pentru toate amabilităţile dumneavoastră, să vă ofer decît un lucru : şi anume, dacă veniţi vreodată la Paris, să vă înapoiez de bine, de rău, ospitalitatea pe care mi-aţi acordat-o pe malurile Rinului.

— La fel şi dumneavoastră, îmi răspunse gazda ocolind problema. Dacă veniţi vreodată la Berlin vreau să am plăcerea să vă fac onorurile de gazdă.

— Cît despre asta, vă promit că voi veni, dar unde să vă caut ?

— La palatul regal, bineînţeles.

— De cine să întreb ?

— A ! De cine să întrebaţi ?

— Da.

— Întrebaţi de prinţul moştenitor.

XI

ÎN CURÎND CASTELUL HOLZENFELS

nu se mai văzu — acum îmi amintesc că aşa se numeşte castelul ale cărui onoruri mi le făcuse Alteţa sa regală ; apoi, ceva mai departe, lăsarăm în urmă oraşul Orberlahnstein, acoperit cu turnuri, apoi oraşul Rheinsel, unde se afla pe vremuri renumitul Koenigstuhl.

Dacă nu sînteţi familiarizaţi cu limba germană, mă veţi întreba, dragi cititori, ce înseamnă acest renumit Koenigstuhl.

Voi descompune deci cuvîntul ca să vă fac plăcere şi vă voi spune că *Koenig* înseamnă *rege*, iar *stuhl*, *jilţ*, cu alte cuvinte : jilţul regelui.

Pun prinsoare că, în ciuda explicaţiei, tot n-aţi înţeles nimic. Ascultaţi deci şi instruiţi-vă.

Acolo, în mijlocul rîului, în locul în care se văd azi patru pietre de mărime mijlocie, se adunau principii electori ai Rinului pentru a hotărî interesele Germaniei ; şi se adunau acolo pentru că cele patru teritorii ale celor patru electori se întîlneau în acest loc ca razele unei stele : din înaltul jilţurilor, se vedeau în acelaşi timp patru orăşele : Lahnstein, pe teritoriul Mainz-ului ; Capellen pe cel al Trier-ului ; Rheinsel, pe cel al Coloniei ; şi, în sfîrşit, Braubach, domeniu palatin.

În capela mică din faţă, în 1400, electorii, după ce deliberaseră asupra Koenigstuhl-ului, l-au declarat pe împăratul Venceslas deposedat de tron.

Koenigstuhl-ul a dăinuit pînă în 1802. În 1802, francezii l-au dărîmat.

Ceea ce este cît se poate de trist în cuceriri şi revoluţii, nu este soarta regilor care sînt răsturnaţi, pentru că, mai devreme sau mai tîrziu, aceşti regi tot trebuie să moară : ci soarta monumentelor pe care le distrug ; cînd nu ştiu împotriva cui să-şi îndrepte mînia, poporul şi soldaţii se răzbună pe pietre şi, indiferent că aceste pietre au fost cioplite de domnul Fontaine sau sculptate de Fidias, puţin le pasă, ei distrug, şi după ce le-au călcat în picioare, cred că au cucerit o libertate nouă sau că au cîştigat o nouă victorie.

Apoi urmează Saint-Goar, un mic port încîntător străjuit de ruinele unui castel căruia noi i-am aruncat în aer o bucată dintr-un zid în 1794. De data aceasta cucerirea a fost în folosul unui hangiu — lucru pe care inginerii erau departe de a-l bănui ; acesta a intrat prin spărtură şi a construit acolo un han.

Tovarăşa mea de călătorie susţinu că acesta era hanul pomenit de Uhland în frumoasa lui baladă *Fiica gazdei.*

De altfel, ajunsesem în adevăratul regat al baladei : după *Fiica gazdei*, urma *Zina Lore*, mai cunoscută sub numele de *Loreley* sau *Lore din stîncă*.

Şi trebuie să spunem că sirena medievală îşi alesese ca lăcaş regiunea cea mai pitorească a Rinului. Vîrful stîncii pe care stătea de obicei, cu harfa în mînă, ademenind pescarii cu vocea sa dulce şi seducătoare, străjuieşte Rinul pe o înălţime de peste patru sute de picioare. Prăpastia care îi înghiţea pe imprudenţi mai vuieşte şi acum ca Scylla, se mai învolburează precum Caribda, la poalele acestei stînci. Rinul, restrîns într-un spaţiu de două sute de paşi, se rostogoleşte cu furie pe o pantă de cinci picioare, pe o distanţă de patru sute de metri, iar ecoul repetă la nesfîrşit zgomotul care i se transmite : sunet de corn sau bubuit de tun.

De aceea, există obiceiul, atunci cînd trec vapoarele cu aburi, să se tragă cu un tun mic pentru a oferi călătorilor una dintre cele mai rare plăceri : uimirea.

Era a treia sau a patra oară cînd făceam călătoria pe Rin ; frumoasele mele însoţitoare o făceau pentru prima oară. Scrisesem o carte întreagă despre legendele care circulă pe cele două maluri ale bătrînului fluviu german ; devenisem deci un ghid preţios.

După plăcerea de a vizita pentru prima oară o localitate pitorească, urmează plăcerea, încă şi mai mare, de a o revedea cu oameni pe care îi iubeşti şi cărora le arăţi locuri cunoscute, aşa cum le-ai văzut tu. Ţineam, la fiecare braţ, o făptură încîntătoare care, cu capul dat pe spate, cu privirea zîmbitoare, asculta poveştile mele ; vremea era frumoasă ; cerul, smălţuit cu cîţiva nori, lăsa să cadă peste această natură uriaşă pete mari de lumină şi de umbră. Poezia se afla în faţa mea, în jurul meu, în mine ; aveam în acelaşi timp, pentru plăcerea simţurilor, la orizont, vechi castele, iar alături de mine femei

tinere ; aerul era plăcut şi îl respiram plin de bunăvoinţă şi de tandreţe. Dacă omul ar avea voie să spună : „Sînt fericit !“ aş fi spus că sînt fericit.

Ziua trecu ca o oră ; apoi veni seara cu toate încîntările ei, cu reflexele acelea roşii în apele Rinului, cu tonurile de cer verzi-gălbui pe care nici o paletă nu le poate reda, cu acele dulci melancolii la gîndul apropiatei despărţiri, oricît de simpatici ne-am fi unii altora, pentru a nu ne mai revedea poate niciodată ; în sfîrşit, toate sentimentele pe care le naşte această oră a serii, care de mult timp nu mai este zi, dar care nu este încă noapte, şi care tremură confuz în adîncul inimii văzînd cum urcă la orizont albăstreaua aceea de flacără care se numeşte Venus seara, iar Lucifer dimineaţa.

În sfîrşit, o masă neagră, găurită cu puncte de foc apăru la orizont ; era Mainz.

Acolo, ne despărţeam de cineva dintre noi. Frumoasa noastră vieneză care se abătuse din drumul său, magnetizată cum era, pe de o parte de Lilla, pe de altă parte de mine, trebuia să-şi ia rămas bun de la noi. Urma să luăm trenul de Manheim, ţinta călătoriei noastre.

Am ajuns la Mainz pe la zece seara ; după zece minute eram aşezaţi la o masă bînd ceai, băutură care devenise, datorită englezilor, aproape universală. Ca şi la Coblentz, doamnele ceruseră o cameră cu două paturi, iar eu alesesem o cameră vecină cu a lor.

Probabil că vitalitatea franceză, chiar şi transportată în străinătate, este foarte puternică. În Franţa, stai numai de vorbă ; în alte părţi discuţi, perorezi, declami, visezi, te plictiseşti. Ei bine, acolo unde este un francez, aduce cu el, dacă ne putem servi de această expresie, electricitatea conversaţiei. Puneţi un italian în locul meu: acesta ar fi cîntat ; un englez ar fi băut ; un neamţ ar fi dormit ; un rus ar fi dansat ; noi am stat de vorbă pînă

la ora două dimineaţa. Despre ce ? O ! întrebaţi vîntul din ce parte sufla în seara aceea, şi aşa cum nici vîntul nu va şti din ce parte sufla, nici eu nu ştiu ce-am vorbit ; numai că pendula a bătut de două ori. Am crezut că bătea greşit orele, la fel ca cea din *Pălăria ceasornicarului*, a sărmanei mele prietene Delphine de Girardin. Ne-am consultat ceasurile ; lucru la care nu putuse ajunge Carol al V-lea, arătau toate aceeaşi oră şi dădeau dreptate pendulei.

Trebuia să ne despărţim. Era prima oară cînd noaptea ni se părea o absenţă ; într-adevăr, a doua zi avea loc prima despărţire care nu era decît preludiul celei de a doua.

De data aceasta Lilla nu mai putea să mă trezească ca să văd răsăritul soarelui : soarele era gata să răsară în clipa în care ne culcam.

Ca să mai petrecem cîteva momente împreună, hotărîsem să plecăm cu trenul de ora unsprezece dimineaţa ; aşadar, la ora opt, toată lumea era în picioare.

Cu cît ne apropiam de ora despărţirii, cu atît discuţia era mai puţin însufleţită ; în schimb ne aruncam priviri triste, zîmbete duioase. Înaintaşii noştri, care nu ştiau ce e melancólia, oare nu cunoşteau sentimentul despărţirii ?

Prietena noastră veni să ne conducă pînă la peron. Acolo, s-a crezut desigur că se despărţea de tatăl ei şi de vreo soră, căci izbucni de-a dreptul în plîns.

Dacă modernii ar trebui să reprezinte Necesitatea, în loc să o aşeze, ca strămoşii, în colţul unei pieţe cu instrumente de supliciu în mînă, ar pune-o într-o gară, cu o pendulă la gît.

Trebuia să ne urcăm în vagon. Prietena noastră se sui împreună cu noi ca să profite de ultimul răgaz acordat călătorilor — dar, la sunetul clopoţelului, fu obligată

să coboare, și sări jos în clipa în care trenul se punea în mișcare:

Ne-am șters ochii, ne-am privit și i-am spus Lillei :

— Ce femeie încîntătoare ! Cum o cheamă ?

— Habar n-am.

O luasem drept prietena ei apropiată ; nu era nici măcar o cunoștință.

Oare cine era ?

Ei ! Doamne, era pur și simplu ceea ce este mai puternic în lume : o prietenă.

XII

RĂMĂSESEM DIN NOU SINGURI; dar, trebuie să ne grăbim să spunem, că de la plecare şi pînă acum relaţiile noastre făcuseră un pas imens.

În ceea ce mă privea, trecusem de la dorinţa înflăcărată la cea mai tandră, dar şi cea mai cucernică prietenie; cît despre prietena mea, ajunsese de la teama ruşinoasă la cea mai încrezătoare uitare de sine. Se născuse ceva între noi care se situa între dragostea dintre doi îndrăgostiţi şi dragostea dintre frate şi soră, sentiment plin de farmec şi încă neînregistrat în gama tandreţii umane.

Şi voi mărturisi că eram încîntat că făcusem cunoştinţă cu acest nou sentiment.

Era clădit pe un fond calm şi blînd ca o pajişte a maeştrilor italieni acoperită de covoare şi de perne mătăsoase,

luminat de un cer de azur a cărui puritate nu putea fi pătată. Furtuna nu era posibilă, pentru că nu exista pasiune, ci deplina libertate de spirit ; într-un cuvînt, calm și prospețime, mare ușurință de a trăi, intuiția fericirii unei lumi superioare.

Lilla, ca toate compatrioatele sale distinse, avea un caracter foarte drept ; primise o educație foarte aleasă ; cu ea puteai vorbi orice ; înțelegea chiar și atunci cînd nu cunoștea subiectul.

Cineva care ar fi văzut-o sprijinită de umărul meu, privind cu surîsul ei blînd iepurii țopăind pe cîmpie, ne-ar fi luat, era să spun drept doi îndrăgostiți dacă nu-mi aminteam că am de două ori vîrsta ei ; eram mai mult decît atît : doi prieteni apropiați, pe punctul de a ne despărți, dar siguri că vom păstra fiecare amintirea celuilalt.

Spre seară am ajuns la Manheim : era pentru a treia oară cînd treceam prin acest melancolic orășel din Germania, pe care Goethe l-a ales ca teatru pentru dragostea dintre Charlotte și Werther. Trebuie să mărturisesc că scena este admirabil aleasă pentru dramă : un castel solid, un parc singuratic, arbori uriași, străzi aliniate, fîntîni mitologice, totul se armonizează cu teribila elegie a poetului german.

Ultima oară cînd am fost aici, eram preocupat să caut ceva : documentele privitoare la asasinarea lui Kotzebue de către Sand : vizitasem casa autorului cărții *Mizantropie și Remușcare ;* vizitasem celula lui Sand. Întîlnisem chiar pe locul unde fusese executat Sand, și care se numește de atunci Cîmpia înălțării lui Sand la cer *(Sandshimmelfahrstswiese),* pe directorul închisorii unde fusese închis. În sfîrșit, mă dusesem să-l vizitez pe doctorul Widemann, care nu era altul decît fiul călăului din Man-

heim, astăzi și el călău, în virtutea legii succesiunii încă în vigoare în Germania.

De altfel, în Germania, călăii nu sînt consideraţi paria și excluși din societate ; asta se datorește fără îndoială faptului că execuţia făcîndu-se cu spada, mai păstrează încă ceva războinic. Călăul german are chiar și rang : este ultimul dintre nobili și primul dintre burghezi. La serbările publice, el merge între nobilime și burghezie.

Am povestit undeva, nu-mi mai amintesc unde, cauza acestui favor. Într-o seară, la un bal mascat, călăul intră în palatul imperial, îmbrăcat într-un costum magnific, și, la un cadril, atinse mîna împărătesei.

Recunoscut cine era de fapt, împăratul decise ca, pentru a ispăși crima de lesmajestate, tăietorului de capete să i se taie la rîndul său capul. Dar atunci, păstrîndu-și întreaga prezenţă de spirit, călăul spuse :

— Majestate, chiar dacă-mi vei tăia capul, tot nu vei putea face ca mîna împărătesei să n-o fi atins pe cea a călăului, adică fiinţa pe care disprețul public o situează pe ultima treaptă a scării sociale. Fă-mă nobil, și pata nu mai există.

Împăratul se gîndi o clipă, după care îi spuse :

— Bine, începînd de azi, vei fi ultimul dintre nobili și primul dintre burghezi.

De atunci, în Germania călăul este plasat la rangul indicat de însuși împăratul.

Dar de Manheim se lega o altă amintire și anume, călătoria, acele căutări, acea explorare, făcute în tovărășia sărmanului Gérard de Nerval.

Era în 1838. Pe vremea aceea nu dăduse încă nici un semn de alienaţie mintală ; totuși, pentru prietenii săi era evident că bariera cerebrală care despărţea la el imaginaţia de nebunie era atît de slabă, că uneori, fără și-

rea lui, imaginația făcea incursiuni în domeniile vecinei sale.

— Eu, departe de a bănui această tendință, și avînd un spirit logic căruia îi plac lucrurile stabile, avusesem cu el lungi discuții care se terminau întotdeauna cu aceste cuvinte : „Dragul meu Gérard, ești nebun !“ — ceea ce era mai mult decît o prezicere — era o realitate.

El surîdea blînd și spunea :

— Dumneata nu vezi ceea ce văd eu, dragă prietene.

Și eu mă încăpățînam, fiindcă voia să mă facă să văd ceea ce vedea el.

Atunci se avînta în deducții atît de subtile, atît de fragile, încît raționamentele lui îmi dădeau senzația acelor nori de ceață pe care vîntul îi împrăștie în toate direcțiile și care, după ce au căpătat forma aparentă a unui munte, a unei cîmpii, a unui lac, sfîrșesc prin a se risipi și a se pierde ca fumul.

După doi ani, sărmanul băiat era complet nebun, dar de o nebunie blîndă, poetică, visătoare, foarte puțin schimbat față de starea sa obișnuită ; bariera de care v-am vorbit se rupsese, asta era tot.

Într-o zi, un prieten comun veni la mine.

— Ce e ? îl întrebai înainte ca el să fi deschis gura.

— S-a întîmplat o mare nenorocire azi dimineață !

— Ce nenorocire ?

— Sărmanul nostru Gérard a fost găsit spînzurat.

— Unde ?

— În strada Vieille-Lanterne.

— Sinucidere sau asasinat ?

— Nu știu ; își petrecuse noaptea într-o casă rău famată de pe strada aceea mizerabilă și, azi dimineață, a fost găsit spînzurat de gratiile unei ferestre, cu cordonul unui șorț de bucătărie.

— Să mergem să vedem.

— Să mergem; mă aşteaptă jos o trăsură, vino. Am plecat.

Între Piaţa Châtelet, cred, şi primărie, era o stradă mizerabilă, infectă, murdară, a cărei scurgere se făcea printr-un canal cu gratii; cînd ploua, apa năvălea săltînd ca o cascadă pe treptele unei scări cleioase. Deasupra scării se afla o balustradă de fier; pe această balustradă croncănea corbul unui lăcătuş din a cărui dugheană, plină de foc şi de zgomot, ieşeau scîntei de zgură.

Deasupra ultimelor trei trepte ale scării se afla o fereastră întunecată, boltită, cu gratii de fier, ca cea a unei închisori: de una din aceste gratii transversale fusese găsit spînzurat Gérard.

Celălalt capăt al străzii era în demolare. La mijlocul ei se afla casa, sau mai degrabă cocioaba în care Gérard îşi petrecuse noaptea.

Unul dintre primele semne de nebunie este uitarea de sine.

Aproape că nu s-a mai auzit ca un nebun să-şi fi păstrat obiceiurile de curăţenie. Curăţenia este mai mult decît un instinct, este o lege a civilizaţiei.

Cocioaba era încuiată; dar, prin ferestre şi uşi transpira neliniştea interioară; ai fi spus că locuitorii ei aşteptau o vizită a poliţiei.

Vizita nu avu loc. Nu ştiu de ce, căci mulţi dintre prietenii lui Gérard cred că această moarte nu s-a datorat unei sinucideri. Într-un cuvînt, sinucidere sau nu, bietul Gérard trecuse în lumea visurilor sale; ceea ce nu mă împiedica să intru în Manheim, trei sau patru ani după moartea sa, sprijinindu-mă tot la fel de braţul său, ca şi cum ar fi fost viu.

Ce minunat lucru este amintirea!

A fost nevoie de duioasa melodie a vocii tovarășei mele de călătorie ca să mă aducă la realitate.

După cum vă amintiți, Manheim-ul era scopul călătoriei noastre. La Manheim trebuia s-o găsească pe marea actriță dramatică pe care o căuta. Lilla era atît de grăbită să-și cunoască soarta, încît deși era opt seara, se hotărî să se ducă imediat să-i facă o vizită.

La Manheim nu există stații de trăsuri. I-am oferit brațul, care mi-a fost acceptat, și de-a lungul străzilor pe care gazul de iluminat nu pătrunsese încă, ne-am îndreptat, foarte resemnați, spre locuința doamnei Schroeder.

Se afla, bineînțeles, la celălalt capăt al orașului.

În tot timpul drumului, întîlneam grupuri de burghezi : soți, soții, copii, întorcîndu-se acasă ; la Manheim, oamenii se întorc seara acasă la ora nouă.

Acest lucru mă făcu să înțeleg *Orășelul* lui Picard și, mult mai bine, pe cel al lui Kotzebue, din care s-a inspirat Picard.

Oh ! oraș cinstit, oraș liniștit, în care lumea se întoarce seara acasă la ora nouă, în care la ora zece toți sînt culcați, și în care femeile, mame bune de familie, ca să nu-și piardă timpul, tricotează la spectacol !

Am ajuns în sfîrșit în fața unei mici case izolate ; ne informasem de la fiecare grup, iar informațiile succesive ne aduseseră aici.

Am bătut la ușă cu o oarecare jenă. La marea biserică a Iezuiților tocmai suna ora nouă ; oră deci foarte nepotrivită. Ne mai rămînea doar o speranță : cum aveam de-a face cu o bătrînă tragediană, aceasta să-și fi păstrat obiceiurile sale de teatru, și să se culce la ora unsprezece.

Speranța nu ne-a fost deloc înșelată : doamna Schroeder, nu numai că nu se culcase, dar cum numele tovarășei mele de călătorie îi era cunoscut, ne putea primi.

Am fost introduşi într-un salonaş, în care decana tragedienelor germane, femeia care a fost aplaudată de toate mîinile ducale, regale, imperiale ale prinţilor şi suveranilor din Nord, aşezată lîngă foc în faţa unei mese luminate de o lampă, citea mîngîind în acelaşi timp o pisică mare, culcată pe genunchii săi. Citea, fără ochelari, în ciuda celor şaptezeci de ani pe care-i avea.

Se ridică auzindu-ne intrînd şi făcu doi paşi spre noi, cu zîmbetul acela placid şi blînd al geniului care şi-a îndeplinit misiunea.

Lilla, foarte emoţionată, se aruncă în braţele ei ; şi cred că marii actriţe îi plăcu tot atît de mult acest mod de a proceda ca şi cele mai respectoase formule ale politeţii germane, cea mai ceremonioasă dintre toate politeţile.

Apoi prietena mea îmi spuse numele şi un oh ! dintre cele mai expresive scăpă de pe buzele doamnei Schroeder.

— Ei ! îmi spuse ea într-o franceză stîlcită, vă cunosc bine, stimate domnule Dumas : mai întîi, de la unul dintre fiii mei, pastorul, care vă poartă un adînc respect, apoi de la fiul meu actorul, care v-a tradus şi vă joacă piesele ; în sfîrşit de la fiica mea, cîntăreaţa, care v-a cunoscut la Paris, nu-i aşa ?

— Chiar aşa, doamnă, îi răspunsei, şi speranţa de a nu vă fi cu totul străin mi-a dat îndrăzneala să mă prezint la dumneavoastră, împreună cu doamna, la o asemenea oră.

— La o asemenea oră ! reluă ea. În realitate, mă trataţi puţin prea mult ca pe o locuitoare a Manheimului. Uitaţi că sînt o citadină a capitalelor şi că mi-am petrecut cincizeci de ani din viaţă la Viena, la Berlin, la München şi la Dresda. Vedeţi doar, citeam...

Şi ne arătă cartea întoarsă pe masă.

— Scuzați-mi curiozitatea, doamnă, îi spusei, dar ce citeați ?

— O nouă tragedie, în care aș fi avut un rol foarte frumos, dacă mai jucam : *Contele de Essex.*

— Ah ! da, de Laube, răspunsei.

— Cum ! O cunoașteți ? mă întrebă doamna Schroeder mirată.

— Fără îndoială, o cunosc, răspunsei rîzînd, așa cum cunosc tot ce se scrie în Rusia și în Anglia.

— Știți deci germana ?

— Nu, dar am un traducător.

— Ah ! făcu doamna Schroeder dînd din cap, sărmanul nostru teatru a ajuns foarte rău ! Autorii și actorii au decăzut ; totul ne vine acum din Franța. Marile noastre lumini s-au stins. I-am văzut pe Iffland, pe Schiller, l-am cunoscut pe Goethe, a venit timpul să mă duc după ei. Voi găsi o tovărășie mai bună acolo sus decît aici, pe pămînt ; dar iertați-mă, mă las cuprinsă de amărăciunile mele de femeie bătrînă. Copiii mei, fiți binevenițî...

Ne îmbrățișă pe amîndoi cu aceeași privire.

Îi întinsei mîna Lillei, care mi-o strînse zîmbind.

— Este rîndul dumneavoastră să vorbiți, îi spusei tovarășei mele de călătorie ; numai că, vorbiți nemțește și nu vă faceți griji pentru mine ; în timp ce veți vorbi, îmi voi întipări această cameră în memorie.

Lilla se așeză lîngă doamna Schroeder și, cu mîna în mîna ei, îi explică scopul vizitei sale. Bătrîna actriță o ascultă cu o atenție duioasă și binevoitoare. Apoi, după ce termină :

— Să vedem, replică ea, recitați-mi ceva în germană. Ce știți din marii maeștri ?

— Tot.

— Să începem cu *Intrigă și iubire.*

Lilla își duse mîna la inimă — inima îi bătea cum nu bătuse niciodată în fața celei mai majestuoase adunări — și începu.

Știam *Intrigă și iubire* pe dinafară, așa încît nu pierdeam nici un cuvînt din ce recita actrița și, cum ușoarele ei defecte de pronunție treceau neobservate pentru mine, eram fermecat de simplitatea și patetismul dicțiunii.

Doamna Schroeder asculta și ea făcîndu-i semne de încurajare.

Apoi, după ce Lilla termină :

— Să vedem acum, spuse ea, ceva în versuri...

Lilla recită un pasaj din *Logodnica din Messina.*

— Bun !... Bine ! Bravo ! spunea doamna Schroeder în timp ce asculta. *La Marguerite au rouet,* și cu asta totul va fi spus....

Lilla se așeză, își sprijini capul de perete și recită toată poezia care începe cu aceste cuvinte : *„Meine Ruhe ist hin“* (Liniștea mea este departe), cu o asemenea tristețe, cu o atît de adîncă melancolie, încît îmi dădură lacrimile, și de data aceasta am început eu să aplaud.

Doamna Schroeder ascultase cu gravitate ; cuvintele ei erau hotărîtoare.

— Dacă ați fi venit aici ca să primiți complimente, îi spuse ea, mi-aș fi mulțumit să vă spun : este foarte bine ; dar ați venit ca să-mi cereți un sfat, ei bine : vă trebuie șase luni de muncă asiduă, conștiincioasă, îndîrjită, și, după șase luni, veți vorbi germana ca o saxonă ; puteți să vă consacrați șase luni acestei munci ?

— Mă gîndisem la un an, răspunse Lilla.

— Atunci cu siguranță veți face o treabă bună. Dar cu cine veți lucra ?

Cu o grație încîntătoare, Lilla se așeză în genunchi în fața doamnei Schroeder.

— Aveam o speranţă ! spuse ea împreunînd mîinile şi privind-o cu o expresie de rugăminte nesfîrşită.

— Ah ! înţeleg : să fiu eu profesoara dumneavoastră ?

Lilla dădu afirmativ din cap.

Niciodată nu fusese mai seducătoare ca în clipa aceea, cu ochii ei mari, albaştri, fixînd-o pe marea actriţă. Doamna Schroeder îi cuprinse căpşorul încîntător şi, apropiindu-i fruntea de buzele sale, spuse :

— Fie, sînt de acord, veţi fi ultima mea elevă.

— Oh, vă sînt foarte recunoscătoare, vă jur ! strigă Lilla acoperind cu sărutări faţa bătrînei tragediene.

Am părăsit-o la miezul nopţii. Ne-am întors la hotel. Lilla era beată de fericire.

A doua zi ne-am despărţit. N-am mai revăzut-o de atunci.

Dar, în iulie trecut, am primit această scrisoare :

„Bunul şi dragul meu prieten,

Lăsaţi-mă să vă împărtăşesc toată fericirea mea : am jucat, în limba germană, pe scenele primelor teatre din Germania, principalele capodopere ale marilor noştri maeştri.

Datorită lecţiilor doamnei Schroeder, am avut un succes imens. Toate aspiraţiile mele artistice sînt deci satisfăcute...

Vă scriu de la Ostende, unde fac băi de mare. Dacă aş şti că vă mai amintiţi de tovarăşa dumneavoastră de călătorie, v-aş spune : Veniţi să mă vedeţi.

În orice caz, fie că vă revăd sau nu, vă rog să credeţi că vă păstrez o afecţiune frăţească.

Fiul meu se simte bine şi este mai incîntător ca niciodată. De doi ani, ştie numele dumneavoastră ; peste zece, vă va cunoaşte operele.

Cu mare părere de rău v-aș spune adio. Așa deci, la revedere!

L. B...

Primul meu impuls a fost să mă scol și să alerg la poliție să-mi iau pașaportul. Dar, împotriva obiceiului, am rezistat primului impuls.

Este adevărat că cel de al doilea, cel bun de data aceasta, îl succedase cu promptitudine pe primul și îmi șoptea: „La ce bun? N-o vei iubi mai mult decît o iubești ca prietenă; și știi că ar fi inutil s-o iubești altfel.“

HERMINIE

CUVÎNT ÎNAINTE

UNUL DINTRE CELE MAI MARI neajunsuri ale adevărului este neverosimilul. De aceea el este ascuns regilor cu ajutorul linguşirii, iar cititorilor cu ajutorul romanului, care nu este, aşa cum cred unii, o exagerare a posibilului, ci o slabă imitaţie a realităţii.

Într-o zi cînd voi obosi să mai fiu romancier, voi deveni poate istoric, şi voi povesti unele aventuri contemporane şi autentice care vor fi atît de adevărate, încît nimeni nu le va crede. Aşteptînd vremea aceea, şi cum scrierile mele, de pe acum destul de numeroase, nu pot decît să sporească în viitor, voi desprinde pentru cititorii care nu doresc decît lucruri întîmplate aevea, o poveste simplă în care nu voi schimba decît numele, bineînţeles.

După moartea mea, vor fi găsite în hîrtiile mele numele adevărate ale personajelor principale.

A.D.

I

CĂUTAREA UNEI LOCUINȚE

ÎNTR-O DIMINEAȚĂ DIN LUNA septembrie 185..., un tînăr mergea pe una din străzile acelea pustii ale cartierului Saint-Germain care par atît de potrivite pentru meditație și studiu, privind pe fiecare poartă să vadă dacă nu zărește vreo tăbliță tradițională, al cărui text și ortografie sunau de obicei așa :

MIC APARTAMENT DE CELIBATAR
DE ÎNCHIRIAT PE TERMEN
A se adersa *la portar*

Ultimele cuvinte, se știe, sînt de cele mai multe ori scrise de mîna portarului ; de aceea găsim unele greșeli care denotă, la acest om onorabil, întotdeauna mîndru de educația sa, un fel ciudat de a interpreta limba.

Este adevărat că dacă intraţi, vă daţi seama că o vorbeşte şi mai prost decît o scrie ; este o compensaţie foarte slabă.

Deci, tînărul nostru îşi continua cercetările, cînd, lîngă o poartă mare, citi deasupra unei porţi mai umile tăbliţa ospitalieră. Intră, caută la geamurile portarului cheia, care nu se găseşte niciodată şi, după o lungă căutare infructuoasă, resemnat, aşteptă ca respectabilul bătrîn — căci trebuie să fi fost unul dintre aceştia — să binevoiască să-şi dea seama de prezenţa lui.

Bătrînelul se ridică şi puse pe un scaun calapoadele şi cureaua de cizmărie ; după ce-şi ridică ochelarii puţin mai sus pe nasul său ireverenţios de lung, deschise şi, fără să scoată un cuvînt, se propti ca un semn de întrebare.

Tînărul răspunse la această frază mută cu întrebarea obişnuită :

— Aveţi un mic apartament de închiriat ?

— Da, domnule.

— La ce preţ ?

— Şase sute cincizeci.

— Şi la ce etaj ?

— La al patrulea.

— Din ce se compune ?

— Păi, are o anticameră, o mică sufragerie, un dormitor, şi o cameră din care s-ar putea face un mic salon.

— Pot să-l văd ?

— Se înţelege.

Portarul ieşi, închise uşa, puse cheia lojei în buzunar, o luă pe cea a apartamentului în mînă, se uită să vadă dacă nu vine cineva şi urcă înaintea tînărului.

Apartamentul era liber şi putea fi ocupat imediat : tînărul trecu dintr-o cameră în alta, cercetă, trebuie s-o spunem, foarte superficial, dacă era confortabil sau nu,

ocupîndu-se numai de tapet, de uşi şi de plafoane, pe care le găsi destul de convenabile.

În sfîrşit, portarul îi arătă un cabinet de toaletă, pe care uitase să-l menţioneze, care dădea într-o curticică patrată, foarte strîmtă, închisă în faţă de casa vecină, care avea cinci ferestre aşezate perpendicular pe această curte.

În cel din urmă, cabinetul îl încîntă pe tînărul nostru, care întreabă dacă cei şase sute cincizeci de franci anunţaţi erau ultimul preţ al apartamentului.

— De fapt, reluă portarul, a fost închiriat chiar cu şapte sute unui bărbat cu nevastă, nişte oameni foarte liniştiţi de altfel, şi cărora le-a părut foarte rău cînd au plecat. Dar soţul a fost numit membru al Institutului; atunci au fost nevoiţi să-şi reducă cheltuielile, iar proprietarul a spus că pentru un celibatar ar sacrifica cincizeci de franci. Domnul este celibatar ?

— Da.

— Ei bine, domnule, pentru un celibatar este exact ceea ce trebuie : e cu faţa spre sud, bate soarele toată ziua ; sînt trei ferestre care dau spre stradă şi un cabinet mare, foarte comod, care are şi el fereastră. S-ar putea pune acolo chiar şi un pat : pentru un prieten sau pentru un servitor. Domnul are servitor ?

— Nu.

— Ei bine, dacă domnul vrea, soţia mea sau eu, putem să-i facem menajul.

— Bun. Apartamentul îmi convine, spuse vizitatorul ieşind, în timp ce portarul încuia uşa, dar nu vreau să plătesc decît şase sute de franci.

— Dacă domnul vrea să-mi lase adresa, am să vorbesc cu proprietarul şi o să-i aduc răspunsul. De altfel, domnul vede că locuinţa este foarte liniştită. La primul etaj stă o doamnă bătrînă, singură ; al doilea, nu este închi-

riat; al treilea e liber, iar deasupra domnului stă doar un tînăr care e supranumerar la Ministerul instrucţiunii publice, domnul Alfred; dar locuieşte tot timpul la mama lui care se află în provincie. Nu suportăm nici pisici, nici cîini în casă. Domnul are animale?

— Nu.

În clipa aceea, ajunseră la lojă; portarul deschise, căută cîtva timp pe o comodă unde se aflau două vaze mici cu flori artificiale, dădu viitorului său locatar o pană problematică ce nu făcea cinste nici gîştii care o procurase, nici celui care o tăiase, puse pe masă o coală de hîrtie de scrisori lîngă o călimară de porţelan care-l înfăţişa pe împărat avînd cerneală în pălărie, şi tînărul îşi scrise adresa: „Edouard Didier, strada etc."

— E foarte bine, reluă portarul citind adresa. Mîine, voi trece pe la domnul, continuă, conducîndu-l pînă la poarta din stradă. Nu e nevoie să-i spun domnului că proprietarul şi cu noi ţinem să avem numai persoane liniştite. Ştim bine ce înseamnă un tînăr; dar sînt unii care abuzează, care primesc... multe... în sfîrşit lume care *fac* gălăgie şi asta ne-ar face să avem neplăceri...

— Nu primesc decît strictul necesar, spuse tînărul îndepărtîndu-se.

Portarul începu să surîdă cu aerul acela dizgraţios al cărui privilegiu aparţine imbecililor.

La cîţiva paşi mai încolo, Edouard întîlni un prieten care plecase de trei sau patru luni într-o călătorie, şi se înapoiase de cîteva zile. După primele cuvinte de uimire şi de bucurie ale revederii:

— De unde vii? spuse noul venit, care se numea Edmond L...

— Tocmai am văzut o locuinţă pe care o voi închiria.

— Şi eu caut una. E departe?

— Nu.

— Ei bine, dacă vrei să urcăm, aș putea s-o văd ; dacă tu nu te hotărăști și îmi convine mie, o iau eu.

— Din nefericire, spuse Edouard, sînt multe șanse să o iau eu.

— Totuși, s-o vedem.

Au urcat din nou cu portarul, și Edmond fu extaziat de comoditatea locuinței.

— Dragul meu, spuse el, de opt zile de cînd am sosit și de cînd caut un apartament, a fost imposibil să găsesc unul atît de încîntător ca acesta. Ai de gînd să-l iei ?

— Sigur.

— Ce nenorocire ! Nu mai aveți altul asemănător ? continuă el adresîndu-se portarului.

— Nu, domnule, toate sînt mai mari și mai scumpe.

— Ce nenorocire ! repetă Edmond.

— Ai călătorit bine ? spuse Edouard pe cînd coborau.

— Da.

— Ai avut vreo aventură ?

— Vai nu ! Știi că am douăzeci și doi de ani și că, de șase ani, caut o pasiune ; nu găsesc, așa cum nu găsesc locuință, dragul meu. M-am dus în Italia pentru că mi se spunea că francezii sînt iubiții firești ai italiencelor. Ei bine, da ! îmi rîdeau toate în nas.

— Astfel încît te-ai întors...

— Așa cum plecasem. Dar am scris ieri unei femei ; trebuie să mă duc să iau răspunsul.

— Ei bine, mult noroc !

— Să-mi spui dacă nu iei locuința asta, repetă Edmond despărțindu-se de Edouard.

— Da.

— Adio.

După cum se vede, Edmond era un tip, dar un tip plicticos. Nu s-a mai pomenit ceva mai țeapăn și mai

dizgrațios ca acest biet băiat, mereu în urma modei și mereu stingherit în hainele sale ; unul dintre bărbații aceia pe care femeile nu-i pot suferi, pentru că, deși nu sînt înarmați decît cu teoriile unui colegian își dau față de ele aere impertinente de șmecheri, astfel că de îndată ce află cu cine au de-a face, rîd de ei dacă au suflet bun sau îi dau pe ușă afară dacă sînt rele. Dacă un prieten, care avea o iubită, făcea greșeala să i-l prezinte pe Edmond, era sigur că va auzi după două zile :

— Cine este domnul acela pe care mi l-ai prezentat ?

— Este unul dintre prietenii mei.

— Spune-i că e un impertinent dacă își permite să-mi scrie ce mi-a scris, și că îi interzic să mai vină pe aici.

Unii, mai întîi se supăraseră ; dar, cum s-a văzut că era un rău incurabil, nimeni nu-i mai dădea atenție ; cu atît mai puțin cu cît aceste scrisori erau fără urmări ; și ca și cum toate femeile s-ar fi înțeles, răspunsul era același.

Cît despre Edouard, cu care trebuie să facem mai bine cunoștință, era ceea ce se cheamă un băiat bun și de treabă, pe care îți făcea întotdeauna plăcere să-l vezi : destul de bogat ca să fie independent, dar făcînd dreptul pentru a avea dreptul să nu facă nimic, gata să se lase omorît pentru un prieten, încîntător, vioi, indiscret, incapabil de o dragoste serioasă dar visînd o legătură veșnică ; înfățișare mîndră, figură ironică și peste care trecea uneori un văl de melancolie, ca și cum ar fi văzut trecînd prin fața lui umbra tatălui ori a mamei sale, două afecțiuni care deschid celorlalți porțile vieții și pe care el nu le cunoscuse niciodată.

Fără să sufere în prezent, fără să aibă presentimentul vreunei amărăciuni în viitor, trăia ceasuri de adîncă tristețe în care sufletul se reculege ; în care, chiar în toiul ve-

seliei din timpul zilei, întrezăreşte printre plăcerile efemere vreun chip dispărut, idealizat de vreme, care-i surîde luminos ca în pruncie, şi care se şterge încetul cu încetul pînă ce, ochii umplîndu-i-se de lacrimi, dispare de tot.

În timpul acestor ore de reculegere, Edouard se gîndea la toate acele iubiri de o zi în care îşi fărîmiţase inima şi care, în clipele de melancolie pe care le aşterne întotdeauna trecutul asupra prezentului, nu puteau să-l consoleze în singurătatea lui de moment. Doar prezenţa unui prieten vesel ar fi putut să-i alunge aceste imagini dureroase şi trecătoare.

Acestea erau zilele în care timpul era mohorît, în care neştiind ce să facă, se întorcea devreme acasă şi în liniştea odăii sale luminate de două lumînări, avea ca oaspeţi amintirile care-i aduceau, dintr-un portret, dintr-o mobilă, dintr-un nimic, una din bucuriile acelea copilăreşti care sfîrşesc aproape întotdeauna prin a deveni un motiv de tristeţe ; apoi se culca, lua o carte a poeţilor noştri cu care să poată sta de vorbă despre tristeţe, adormea şi, a doua zi, dacă timpul era frumos, fantomele dispăreau, iar el devenea din nou veselul camarad din zilele precedente.

Era deci una dintre acele firi bune, cu adevărat pariziene, cum se pare că există atît de multe şi cum totuşi există atît de puţine. Vizitele, rare este adevărat, la Şcoala de Drept, iar pe de altă parte obiceiurile lui cam aristocratice îl făcuseră să frecventeze două lumi, de studenţi dezmăţaţi şi de tineri trîndavi ; şi ajunsese să fie foarte iubit de toţi, unora împrumutîndu-le bani cu care se duceau la balul public Chaumière din Montparnasse, iar altora împrumutîndu-le inteligenţa sa pe care aceştia o repetau seara prietenilor sau amantelor care le erau foarte recunoscătoare.

Edouard își opri aici căutările ; se duse să mănînce. Întors acasă, compară apartamentul pe care avea să-l închirieze cu cel pe care urma să-l părăsească, văzu că nu cîștigă nimic în afară de schimbare, și încercă regretul pe care-l ai atunci cînd îți părăsești locuința de holtei, oricît de mică și de incomodă ar fi ea. Îți amintești tot ce s-a petrecut de cînd locuiești acolo, emoțiile de fiecare zi pe care le-ai văzut născîndu-se și murind, flori ale dimineții, înflorite între patru pereți, și care nu mai au decît acel parfum pe care-l numim amintire. Ajungi atunci să regreți totul, pînă și pianul insipid al vecinei, pian blestemat pe care-l găsești în toate casele în care locuiești, miorlăindu-și dimineața și seara eterna gamă neînvățată, pînă și portarul care îți dădea seara sfeșnicul și cheia, și uneori o scrisoare așteptată, atît de mult încît aproape că binecuvîntai la fel mîna care ți-o dădea ca pe cea care o scrisese.

Apoi sosește ajunul mutării. Cu o seară înainte, sub pretextul că trebuie să-ți faci bagajele, te întorci devreme acasă, uneori cu un prieten care vine să te ajute, dar de cele mai multe ori singur, deschizi dulapurile, mobilele ; răscolești totul, pui mîna pe o sută de lucruri fără să le iei, nu știi cu ce să începi ; apoi, deodată, într-un sertar uitat, găsești o scrisoare uitată și ea, apoi alta, și alta, te așezi pe marginea patului și începi să-ți citești trecutul, întrerupînd lectura cu aceste monologuri mute : „Sărmana fată ! Buna Louise. Mă iubea poate ! Ce-o fi făcînd ?“

Și seara trece, fără să fi făcut nimic, nu știu cum, evocînd dulci amintiri de femei, care fără îndoială, chiar în ceasul în care îți aduci aminte de ele, spun altora lucrurile încîntătoare și neadevărate pe care ți le spuneau ție odinioară !

A doua zi, cînd te scoli. și nu mai ai decît două ore ca să te muți, totul este și mai în dezordine decît în ajun.

După cum se înțelege, portarul venise să-i aducă lui Edouard un răspuns afirmativ. Edouard, în loc de răspuns, îi dăduse bacșișul cuvenit și, cum locuința era liberă, începuse de îndată să se mute.

După două zile, era complet instalat într-o nouă locuință, cu șase sute de franci pe an.

II

O PARTIDĂ DE LANSQUENET *

TRECUSE APROAPE O LUNĂ DE cînd se petrecuseră cele arătate cînd, într-o zi, în timp ce ieşea în oraş, Edouard văzu intrînd în casa vecină o femeie bătrînă, căreia, trebuie s-o spunem, nu-i dădu prea mare atenţie, cu o fată atît de frumoasă încît, asemenea unei zeiţe, lumina totul în calea ei. Ea întoarse o clipă capul spre el ; dar, oricît de scurtă fusese această clipă, Edouard putuse să vadă nişte ochi albaştri, un păr negru, un ten palid şi nişte dinţi albi aşa cum visează pictorii-poeţi ; iar în expresia feţei, în linia corpului, o

* *Lansquenet :* joc de cărţi adus în Franţa de mercenarii germani *(Landsknechte)* în timpul războaielor religioase (sec. XVI) ; în prezent, complet ieşit din uz. (N. tr.)

notă de îndrăzneală şi de forţă care vădea o natură pasionată şi excentrică.

Tînăra intră pe poarta mare a casei, care se închise în urma ei, şi dispăru ca o nălucă. Edouard îşi continuă drumul, iar după ce ajunse în bulevard, unde venea în fiecare zi, sigur că întîlneşte aici vreun prieten, fermecătoarea imagine îi şi dispăruse din minte.

Într-adevăr, după ce se plimbă cîtva timp, după ce salută cîţiva cunoscuţi, găsi în cele din urmă unul care să-i fie pe plac ; căci îl luă de braţ şi făcu două, trei tururi cu el.

— Vrei să luăm masa împreună, îi spuse Edouard şi să urcăm o clipă la Marie ? De două zile n-am mai văzut-o pe fata asta.

Cei doi tineri traversară bulevardul, intrară într-o casă de pe strada Vivienne, urcară la etajul al cincilea şi sunară foarte familiar. Un fel de cameristă veni să le deschidă.

— Marie este acasă ?

— Da, domnule.

Intrară într-un soi de salon în care se aflau toţ felul de mobile. Două femei şi doi tineri stăteau în jurul unei mese şi discutau zgomotos.

— Ia te uită ! Henri şi Edouard, spuse un căpşor fermecător alb, blond, roz ca un pastel de Müler. Ce noroc ! Facem o partidă de lansquenet. Luaţi loc dacă găsiţi scaune şi jucaţi dacă aveţi bani.

În cele din urmă găsiră două scaune.

— Cine cîştigă ? spuse Edouard.

— Clémence. Trişează.

Edouard se plecă la urechea Mariei şi o sărută şoptindu-i :

— Eşti bine sănătoasă ?

— Foarte bine.

— De ce n-ai venit ieri ?

— Am fost bolnavă.

— Minți !

— Pun un franc și jumătate, spuse Clémence.

— Eu un franc, spuse Marie. Edouard, pune pentru mine ; pierd.

Cei doi tineri își strînseră mîna.

— Cine face banca ? spuse Henri.

— Eu, răspunse Clémence.

— Tot ea ? E a șaptesprezecea oară de cînd o face !

— Ce facem, jucăm sau nu ? strigă Clémence. Eu pun un franc și jumătate.

— Eu țin un franc, spuse Marie.

— Eu, cincizeci de centime, spuse Edouard.

— Eu, restul, spuse Henri.

— As și valet, spuse Clémence.

— Asul e bun.

— *Galuchet* este mai bun.

— Ce-i asta *Galuchet ?*

— E valetul.

— Și ce, se numește *Galuchet ?*

— Zău, dar cum vrei să se numească ?

— Ia spune, Henri, știi cum se prind crocodilii ?

— Nu.

— Ei bine, nici eu.

— Asul cîștigă.

— Bineînțeles... *Galuchet* n-a pierdut niciodată.

— Pasează mîna.

— Pun cinci franci, spuse Edouard.

— Eu, patru franci, spuse Marie.

— Cred și eu ! interveni Clémence.

— Eu un franc, spuse altcineva.

— Eu, restul, spuse Henri.

— Henri — pune mereu restul, şi nu rămîne niciodată nimic pe masă : o să-şi cumpere cu asta o trăsură.

— Ah ! apropo de trăsură, Augustine şi-a luat una...

— Aş !

— Da.

— Ia te uită !

— Şapte şi zece, spuse Edouard.

— Zece e bun.

— Şapte cîştigă, reluă bancherul.

— Dublezi ?

— Da.

— Pun şapte franci, spuse Marie.

— Doi franci şi jumătate, spuse Clémence.

— Rămîn cincizeci de centime ; le pui tu, Henri ?

— Nu.

— Păi sigur ! N-o să te ruinezi cu meseria asta, tot punînd cînd nu rămîne nimic şi nepunînd nimic atunci cînd rămîne.

— Dama nu e bună, reluă Henri ; a mai ieşit de patru ori.

Cele două tinere femei, sprijinindu-şi mîinile lor mici şi albe pe masă, zîmbitoare şi atente, îşi fixară ochii asupra cărţilor care cădeau una cîte una şi, văzînd că se succed fără să aducă nimic, începură să le insulte.

Jocul de cărţi cu femeile este încîntător pentru că le imprimă pe chip toate expresiile unei dureri reale sau ale unei bucurii nebune, după cum pierd, sau cîştigă ; ele nu-şi dau osteneala, ca noi, să ascundă ceea ce simt.

— Dama cîştigă ! spuse Clémence. Să-l ia naiba pe rege.

— Sînt douăzeci de franci în joc, spuse Edouard.

— Eu pun zece, spuse Marie.

— Eu... nimic, răspunse Clémence numărînd ce avea în faţă. De fapt, dacă aş pune cinci franci ?

— Eu, restul, spuse Henri, cu un aer resemnat.

— Doi optari ! zise Edouard.

— Îţi datorez zece franci, îi spuse Marie.

— Mi-ar conveni mai mult ca altcineva să nu-mi datoreze decît cinci, aş mai cîştiga cinci.

— Nici eu nu plătesc, zise Clémence : a ieşit de trei ori ! Dar pun zece franci.

— Eu, zece.

— Eu, cinci.

— Cinci !

— Zece !

Jocul era făcut. Edouard trase cărţile.

— Doi valeţi ! spuse el rîzînd.

— Ticălosul de valet, spuseră cele două femei.

— Acum îţi datorez douăzeci de franci, continuă Marie.

— Vînd datoria asta cu un franc şi jumătate, reluă Edouard.

Nimeni nu răspunse

— Fericită încredere ! şopti Henri.

— Poftim, uite cei zece franci ai mei, spuse Clémence cu o mică strîmbătură roz ; nu mai joc.

— Pasez mîna, spuse Edouard.

Şi, adresîndu-se Mariei, care nu mai avea bani în faţa ei :

— Uite, Marie, tu îmi datorezi douăzeci de franci, poftim patruzeci : asta înseamnă că nu-mi mai datorezi nimic.

— Cîţi bani erau în joc ? îl întrebă Clémence pe Edouard.

— Optzeci de franci.

— Preiau din nou banca la optzeci de franci.

În acel moment, se auzi soneria.

— Ssst..., făcu Marie.

Se auzi uşa deschizîndu-se, apoi începu o discuţie între cel care sunase şi cea care deschisese ; după care uşa se închise cu zgomotul acela care dovedeşte că vizitatorul a fost lăsat pe dinafară.

Camerista intră şi îi prezentă Mariei o carte de vizită; după ce citi numele, i-o dădu zîmbind lui Edouard, care i-o trecu Clémencei, care i-o întinse vecinului ei, astfel încît înconjură masa şi toată lumea începu să rîdă.

— Ce i-ai răspuns ? o întrebă Marie pe Joséphine.

— Că doamna este la sora ei la Auteuil.

— Votez un ludovic pentru Joséphine, spuse unul dintre jucători.

— Camerele sînt de acord.

Joséphine primi un ludovic.

— Acum, că domnul a plecat, reluă Clémence, să continuăm ! Optzeci de franci !

— Douăzeci, spuse Edouard.

— Zece, spuse Marie.

— Cincisprezece.

— Cinci.

— Restul.

Clémence ezită o clipă ; o frămînta ideea că putea să piardă optzeci de franci. Se uită dacă nu putea să trişeze ; văzînd că toţi stăteau cu ochii ţintă la cărţi, se hotărî, şi scoase o damă şi un valet.

— Plătesc jumătate şi mă retrag.

Dama ieşise pînă acum de cinci ori.

— Nu sîntem de acord.

— Bravo ! *Galuchet !*

— Tot dama, începu să cînte Clémence. Continui ; şi pun optzeci de franci ; norocul mă ajută.

— Pardon, trebuie să pasezi mîna, n-ai decît o lovitură.

— E adevărat. Ei bine, îngeraşii mei, nu mai joc.

— Bun ! Uite-o iar pe Clémence cum se retrage cînd cîştigă.

— Asta-i bună ! nu cîştig decît cincizeci de franci.

— Îi pun eu, spuse Marie.

Clémence îşi duse mîinile mici spre vîrful nasului, îşi împreună degetul gros şi degetul mic, şi făcu un gest cunoscut.

— Atunci, spuse Marie, dacă Clémence iese din joc, nu mai jucăm.

— Ei bine, pun douăzeci de franci, spuse Clémence răzgîndindu-se.

— Şi eu tot douăzeci.

Şi cărţile începură să cadă.

— Îl cunoşti bine pe Lambert ? îl întrebă Henri pe Edouard.

— Da, cel care studia dreptul.

— A ieşit medic.

— Ei, uite unul pe care l-aş pune să-mi îngrijească unchiul.

— Cîştig, spuse Marie luînd cei douăzeci de franci de la Clémence.

— Pun treizeci de franci, spuse aceasta, cu condiţia să-mi pasezi mîna... Grăbeşte-te, trebuie să plec.

— Accept.

Clémence scoase şapte şi nouă : nouă cîştigă.

Nu cred să fi existat o figură mai consternată ; făcea să plîngă şi pietrele.

— Pun ce mi-a rămas, spuse ea.

— Şi eu, spuse Marie.

După trei cărţi, Marie cîştigase.

De data aceasta, făcea să plîngă şi un cămătar.

— Votăm douăzeci și două de parale pentru Clémence pentru o cabrioletă *milord*, spuse Henri.

— Duceți-vă naibii ! reluă aceasta punîndu-și pălăria.

— Poftim, Clémence, spuse Edouard, pun pentru tine douăzeci de franci, îi pierd sau îi cîștig. Dacă pierd, ai cîștigat tu.

— Sînt de acord.

Clémence cîștigă cei douăzeci de franci, îi luă, își puse șalul și dispăru ca o săgeată.

— Biata Clémence ! spuse Edouard.

— Ia lasă ! reluă Marie, a cîștigat optsprezece ludovici ieri seară la Juliette.

Începură să discute ; apoi încetul cu încetul plecară.

Edouard și Henri fură ultimii, și Marie nu-i lăsă să plece decît cu condiția că se vor întoarce după cină.

— Ce fată bună e Marie ! spuse Edouard coborînd scara.

— Unde ai cunoscut-o ?

— La sărmanul Alfred, care e în Africa.

— E mult mai bună decît Clémence.

— Nu se poate compara.

Și cei doi tineri se îndepărtară lăudînd-o pe tînăra femeie care se așezase la fereastră și care îi urmări cu un zîmbet adresat lui Henri și cu o privire adresată lui Edouard, pînă ce amîndoi dispărură la colțul bulevardului.

După cină, Edouard se întoarse singur în strada Vivienne.

— Acum că am rămas între noi, domnule, îi spuse Marie pe un ton puțin îmbufnat, ia te rog să-mi spui ce-ai făcut de două zile de ai uitat să mai vii pe aici...

Edouard se culcă la picioarele drăguțului și severului său președinte și începu să dezvolte un sistem de apărare care ar fi făcut cinste pînă și unui mare avocat.

Dezbaterile au ţinut multă vreme. Juriul intră în deliberare ; avînd în vedere dragostea pe care i-o purta acuzatului, i se acordară circumstanţe atenuante şi fu declarat nevinovat.

Cam asta era viaţa de fiecare zi a lui Edouard, cînd graţioasa imagine din dimineaţa aceea veni să-i aducă cîteva clipe de dulce reverie.

III

SUB MASCĂ

BALURILE OPEREI SE APROPIAU.

Ori, balul Operei este locul din Paris unde te plictiseşti cel mai mult şi unde, nu ştiu de ce, revii cu cea mai mare plăcere. Marie aştepta deci cu bucurie venirea acestei perioade şi avea de gînd să nu piardă nici unul.

De altfel, Marie făcea parte dintre femeile inteligente care nu cer braţul cavalerului lor decît pînă la intrarea la bal şi care, o dată ajunse în foaier, îi redau libertatea pînă în clipa în care trebuie să-l găsească fie pentru a se întoarce acasă, fie pentru a merge să supeze.

În prima sîmbătă, totul se petrecu deci ca de obicei. Numai că, de îndată ce Marie îl părăsi pe Edouard, acesta simţi că îl ia cineva de mînă.

Se întoarse.

— Nu aştepţi pe nimeni ? îi spuse un domino ascuns, înfăşurat, crenelat într-o pelerină cu glugă, şi imposibil de recunoscut.

— Nu.

— Vrei să-mi dai braţul ?

— Cu plăcere, răspunse Edouard strîngînd o mînă fină şi aristocratică, şi străduindu-se să recunoască după ochi pe cea care venea în felul acesta la el.

— Inutil să te uiţi, îi spuse dominoul, nu mă cunoşti.

— Poate că mă cunoşti tu ?

— Foarte bine.

— Dovedeşte-mi-o.

— Nimic mai uşor ; dar cum ceea ce am să-ţi spun nu te priveşte decît pe tine, este inutil ca să asculte şi alţii. Urmează-mă, deci...

Şi necunoscuta începu să străbată cu îndrăzneală toată mulţimea aceea ; ajunse la o lojă şi bătu în geam. Un alt domino veni să deschidă, ieşi şi o lăsă singură cu Edouard.

— Spune-mi, o iubeşti pe Marie ? zise ea.

— Depinde de împrejurări.

— Cum, depinde de împrejurări ?

— Da. Ca prietenă, o iubesc mult, ca amantă, o iubesc rezonabil.

— Dar pe Louise, o iubeşti ?

— Mai puţin decît credeam, dar poate mai mult decît cred, spuse el zîmbind.

— În ce zile eşti trist ?

— După balurile mascate, mîine, de exemplu...

— Şi de ce ?

— Pentru că va fi după ce te-am văzut prea mult şi totuşi prea puţin...

— Nu poţi să mă vezi mai mult astăzi. Aşa că resemnează-te. Îţi voi spune însă, ca să te consolez, că sînt tînără şi frumoasă...

— Voi fi cu atît mai trist mîine.

— Şi ce-ţi trebuie ca să te înveseleşti ?

— Ar trebui să te revăd sau mai degrabă să te văd.

— Mă vei vedea.

— Cînd ?

— Mîine.

— Unde ?

— Ce te interesează, din moment ce ai să mă vezi ?

— Şi, după mîine, te voi revedea ?

— Poate...

— Şi te voi recunoaşte ?

— Nu.

— Dar cine eşti ?

— Cine sînt ? Sînt o femeie care n-a vorbit niciodată cu tine şi care voia să te cunoască.

— Ah !

— Şi acum, adio !

— Pleci ?

— Da.

— De ce ?

— Trebuie să plec.

— Ai un soţ ? spuse Edouard ştiind că această presupunere flatează întotdeauna o femeie la un bal mascat.

— Nu.

— Plecăm împreună ?

— Ce copil eşti !

— De ce, copil ?

— Pentru că este cu neputinţă.

— Şi de ce este cu neputinţă ?

— Pentru că nu te iubesc încă destul, dar te iubesc totuşi prea mult.

— Vorbeşti ca sfinxul.

— Încearcă să răspunzi ca Oedip.

— Eşti spirituală ?

— Uneori.

— Şi curajoasă.

— Întotdeauna.

— Ştii că te voi urmări ?

— Ştii că îţi interzic acest lucru ?

— Cu ce drept ?

— Cu dreptul pe care-l are orice femeie asupra unui om de lume.

— Adio deci !

— La revedere, uitucule !

Edouard sărută mîna necunoscutei, care deschise uşa lojei şi dispăru în mulţime.

Porni apoi în căutarea Mariei, o găsi şi, tot restul nopţii fu, dacă nu foarte trist, cel puţin foarte intrigat.

A doua zi, nu făcu nici un pas fără să nu se uite în faţă, în spate sau într-o parte, fără să cerceteze cu privirea toate chipurile, fără să chestioneze toţi ochii. Nu găsi nici un indiciu care să-l facă să-şi recunoască dominoul. Seara, era dezolat.

Cînd se întoarse acasă, portarul îi dădu o scrisoare cu un scris fin şi fermecător. Iată ce conţinea :

„Deci tu eşti ca oamenii din Evanghelie *care au ochi şi care nu văd ? Dacă, pe cînd te plimbai, în loc să te uiţi în spatele şi în faţa ta, te-ai fi uitat în sus, ai fi văzut.*

«Fericirea vine din cer», deci într-acolo trebuie să priveşti... Încă o zi pierdută. Cu atît mai rău pentru tine ! Pe sîmbătă...

Să nu spui nimănui ceva din toate astea, altfel n-o să mă mai revezi. Noapte bună !“

Edouard se lovi peste frunte, îşi scărpină vîrful nasului, îl întrebă pe portar, rămase în picioare timp de o oră privind cum arde lumînarea, reciti scrisoarea şi, neputînd să descopere nimic, se hotărî să se culce.

Totuşi, oricît de neîncrezător, oricît de indiscret ar fi fost Edouard, nu îndrăznea să le vorbească prietenilor săi despre această aventură ; se temea de o mistificare şi, ori de cîte ori i se spunea vreo vorbă în legătură cu balul Operei, credea că avea să fie ceea ce se numeşte „fotografiat" şi luat în bătaie de joc. Aştepta deci sîmbăta următoare cu o oarecare nerăbdare pe care amorul său propriu o numea curiozitate.

De altfel, pînă atunci nu prea crezuse în intrigile balului mascat ; le socotea un procedeu de roman şi nu o posibilitate a vieţii reale. Aventurile lui se terminaseră întotdeauna în aceeaşi zi cu un supeu, şi îl încredinţaseră că era singurul deznodămînt verosimil. Totuşi, în tonul, în înfăţişarea, în firea dominoului său fusese ceva atît de deosebit, în ordinul pe care i-l dăduse să n-o urmărească, un accent atît de demn, iar în scrisoarea de a doua zi, nişte cuvinte atît de misterioase, încît se pierdea în presupuneri ca Tezeu în mijlocul subteranelor, şi îi venea foarte greu să aştepte sîmbăta fără să arate scrisoarea vreunui prieten, şi fără să-i ceară, negăsind nici o lămurire, o explicaţie posibilă.

Sosi şi sîmbăta atît de mult aşteptată. Edouard îşi petrecu seara cu Marie, care şovăia dacă să meargă sau nu la bal şi care pînă la urmă se hotărî să rămînă acasă. Crezu că vede în acest refuz punctul principal al unui complot ; o privi pe tînăra femeie cît putu de atent ; dar oricum ar fi luat-o nu citi nimic pe chipul ei, în afară de faptul că era obosită şi că nedistrîndu-se de loc la balul trecut, se temea că la acesta se va plictisi şi mai tare.

Cît despre el, pretextă o întîlnire cu doi prieteni şi, la miezul nopţii, o părăsi pe Marie. Se duse mai întîi să se uite în loja în care fusese condus cu opt zile în urmă.

Nu era nimeni.

Intră din nou în foaier, înapoindu-se din cînd în

cînd la acea binecuvîntată lojă ; în sfîrşit pe la ora unu dimineaţa, simţi o mînă care îl bătea pe umăr, şi auzi o voce şoptindu-i :

— Sînteţi aşteptat.

— Unde ?

— În loja numărul 20.

— Mulţumesc.

Într-adevăr, ajunse la numărul 20, unde-şi găsi dominoul.

Avu o tresărire.

— Sînt punctuală ? îi spuse vocea pe care o auzea neîncetat în minte de opt zile.

— Da, ca o creditoare.

— Frumoase comparaţii !

— Nu am să vă plătesc o datorie ? O datorie de recunoştinţă pentru scrisoarea aceea încîntătoare care mă face să visez ziua, iar noaptea nu mă lasă să dorm ?

— O să fiţi mereu atît de banal ?

— O să fiţi mereu atît de răutăcioasă ?

— Şi de ce sînt, mă rog ?

— Îmi spuneţi *dumneavoastră !*

— Poate că este un progres.

— Şi atunci îl alegeţi pe cel mai lung.

— Să nu mai glumim, sînt tristă.

— Ce aveţi ? spuse Edouard cu tonul unui om serios afectat.

— Ce am ? reluă necunoscuta, aţintindu-şi privirea asupra lui ca şi cum ar fi vrut să citească în străfundurile inimii şi gîndului său. Mi-e teamă că vă iubesc...

— Dacă îmi spuneţi asemenea lucruri, o să mă faceţi să înnebunesc. Şi care ar fi nenorocirea dacă m-aţi iubi ?

— Nenorocirea ar fi că eu nu sînt dintre acele femei care promit mult şi nu dau nimic, şi iubindu-vă cred că m-aş pierde.

„Bun ! îşi spuse Edouard, iată că lucrurile iau cursul obişnuit. Trei franci pentru trăsură la dus, şaizeci de franci pentru supeu, trei franci pentru trăsură la înapoiere. Asta face şaizeci şi şase de franci."

— La ce vă gîndiţi ?

— Mă gîndesc, reluă Edouard, neputînd să-şi ascundă un zîmbet, că de cînd Eva i-a spus lui Adam fraza aceea în paradisul terestru, prea a fost repetată în lumea asta, şi că ar fi timpul să se inventeze ceva mai nou.

— Adio !

— Plecaţi ?

— Vă detest !

— Luaţi loc.

— Ascultaţi, reluă dominoul, nu mă cunoaşteţi. Sînt una dintre acele femei în stare să-şi dea viaţa, sufletul bărbatului pe care îl iubesc ; pasionate în dragoste, dar teribile în ură. Asta vă sperie, nu-i aşa ?

— Numai ura.

— Credeţi în ceva ?

— În orice... Credeţi că un bărbat de vîrsta mea şi-a pierdut credinţa ?

— Cred că la vîrsta dumneavoastră încă nu o aveţi.

— De ce ?

— Pentru că nu aţi suferit destul şi aţi iubit prea mult.

— Vă înşelaţi, doamnă ; iubirilor efemere, în care părem că ne irosim sufletul, de-abia dacă le împrumutăm ceva din spiritul nostru ; şi, într-o zi, vine o femeie care este foarte uimită că găseşte sub cenuşa acestor iubiri stinse, o inimă intactă, ca Pompeiul sub cenuşa Vezuviului.

— Da, intactă, murmură tînăra femeie, dar moartă.

— Ei bine, puneţi-mă la încercare.

— Dacă v-aş spune : trebuie să sacrificaţi totul pentru mine, să sfîrşiţi cu iubirile efemere şi cu amantele dum-

neavoastră, să vă riscaţi zilnic viaţa pentru a mă vedea o clipă, să nu spuneţi niciodată, nici celui mai bun prieten, nici mamei dumneavoastră, nici lui Dumnezeu ceea ce voi face pentru dumneavoastră şi, în schimbul pericolului din fiecare zi, a tăcerii din fiecare clipă, v-aş oferi o dragoste cum n-aţi mai avut niciodată ?

— Aş accepta.

— Dacă v-aş mai spune : poate că într-o zi n-am să vă mai iubesc, atunci nu veţi mai avea ce căuta în viaţa mea, va trebui să nu-mi faceţi nici un reproş, să nu spuneţi nici un cuvînt ; şi dacă pînă atunci vă călcaţi jurămîntul sau sînteţi indiscret... vă ucid !

— Tot aş accepta, spuse Edouard cu tonul unui Horaţiu jurînd să salveze Roma, spunîndu-şi totuşi în sinea lui : „La naiba ! aş fi curios să găsesc o femeie ca asta, aş pune s-o împăieze imediat".

— Acum, rupeţi scrisoarea mea... Foarte bine... Mîine veţi afla numele meu.

— Cine mi-l va spune ?

— Îl veţi ghici.

— După ce ?

— Dacă vă spun după ce, nu mai las nimic în seama inteligenţei dumneavoastră. Cînd veţi şti numele meu, mă veţi vedea şi, la ora patru, vă veţi întoarce acasă să primiţi ordinele mele. Aveţi timp pînă mîine ca să vă luaţi rămas bun de la Marie. Pe curînd !

— Îmi promiteţi ?

— V-o jur.

Se duse s-o găsească pe femeia care a însoţea întotdeauna şi coborîră amîndouă scara cea mare fără să se sinchisească de glumele şi de invitaţiile deocheate pe care se auzeau în urma lor.

IV

CHEIA ENIGMEI

EDOUARD SE ÎNTOARSE ACASĂ de la balul Operei, neînţelegînd nimic din ceea ce i se întîmplase. Auzise o mulţime de femei vorbindu-i despre reputaţie, nume, familie, şi spunîndu-i că pot lăsa totul pentru el, apoi într-o zi dispăruseră şi începuseră să se poarte la fel cu altul ; dar nu i se ceruseră niciodată nişte jurăminte atît de precis formulate, nici o tăcere atît de constantă ; încă mai şovăia dacă să continue această poveste.

Dar încetul cu încetul, văzînd în jurul său lumea aceea frivolă, plină de flori, de spirit şi de veselie, fu convins că toate femeile erau ca cele pe care le avea în faţa ochilor, şi că cea de care tocmai se despărţise nu voise decît să

rîdă puţin pe socoteala lui şi să-l supună, pentru a fi amantul ei, la un examen mai dificil.

Îşi spuse deci, că a doua zi va cunoaşte cheia enigmei şi că totul se va termina spre marea lui satisfacţie. Dacă ar fi putut lua o clipă în serios o asemenea aventură, nu s-ar fi angajat nici un minut. El, băiatul nepăsător prin excelenţă, urmărind legături frivole şi distracţii uşoare, să-şi îngroape viaţa într-una din iubirile acelea teribile care mai întîi te îmbată, iar apoi te ucid, asta i se păru imposibil sau, cel puţin, i se păru imposibil atîta timp cît era la bal şi ţinea la braţ pe una dintre acele femei a căror dragoste este durată din vînt, căreia îi recunoştea chipul sub mască, iar inima după fire. Dar, atît de nestatornic îi era caracterul, încît ajungînd acasă începu să-şi făurească, asemenea lui Pygmalion, o statuie de care se îndrăgosti. Nu-şi mai dori decît o pasiune ca a lui Werther, în afară de sinucidere, bineînţeles ; visă scări de frînghie, meditaţii de seară, răpiri, poştalioane, dueluri ; şi, cum era obosit, iar urechile îi mai ţiuiau încă de muzica de la bal, totul se sfîrşi în capul său cu un galop general în care adormi foarte agitat.

Cînd se trezi, se făcuse ziuă de-a binelea ; soarele răsărise din întîmplare, şi ca şi cum nu ştia unde se află, Edouard se frecă la ochi, se uită la ceas, deschise uşa dormitorului, şi-l văzu pe portar dereticînd liniştit. Îl întrebă dacă nu avea nimic pentru el.

— Nu, domnule, răspunse bătrînelul. Oh ! ba da ! o listă de subscripţie care i-a fost adusă domnului pentru un biet muncitor care şi-a rupt piciorul, ieri seară, în cartierul nostru, căzînd de pe schela pe care lucra. E un biet tată de familie...

— Dă-mi-o, spuse Edouard luînd lista. Începu s-o parcurgă, ca să vadă, după cît dăduseră ceilalţi, cît trebuia să dea el.

Ultimul nume era cel al domnișoarei Herminie de***, înscrisă cu cinci sute de franci.

— Cine este persoana aceasta care a dat mai mult decît toată lumea ? întrebă Edouard.

— Oh ! este o duduie foarte respectabilă, reluă portarul, care face mult bine săracilor. Locuiește alături.

— Nu este o tînără înaltă, brunetă, puțin palidă ?

— Ba da. Domnul o cunoaște ?

— Nu ; dar am văzut-o zilele trecute intrînd în casa de alături și, după cele ce spuneți, presupun că ea este.

— Da, domnule, ea este. Domnișoara Herminie locuiește acolo cu mătușa ei. Închipuiți-vă, domnule, că femeia asta călărește și face scrimă ca un bărbat.

— Mătușa ei ?

— Nu, domnișoara Herminie.

— Adevărat ? E o educație foarte frumoasă pentru o fată !

— Am fost maestru de scrimă în regimentul meu, continuă portarul, și pot să spun că mînuiam spada cu multă îndrăzneală. Ei bine, domnule, ea a aflat acest lucru, și nu a avut liniște pînă nu am duelat cu ea. Îmi voi aminti întotdeauna de asta : era într-o dimineață din luna trecută ; dumneavoastră încă nu erați locatarul nostru. Ba da ! erați. Ea trimite după mine. Sînt introdus într-o mică sală de arme foarte drăguță, unde găsesc un bărbat tînăr și frumos. Ea voia să atace. Mi se dă un plastron, o floretă. Îmi pun o mască și o mănușă, și iată-ne în gardă. Ah ! domnule, un adevărat diavol ! Cinci lovituri înainte ca eu măcar să fi putut să parez ! Și niște degajări, niște contracarări, niște lovituri ! Merita s-o vedeți ! Ai fi zis că e sabia arhanghelului Mihail ! Pe cuvînt de onoare, mi se tăiase răsuflarea, nu mai puteam, iar ea era la fel de liniștită ca la început ! Ah ! Ce mai diavoliță !

— Și ce zice mătușa de deprinderile ei ?

— Ce vreți să spună, biata femeie? Din moment ce asta o amuză pe fată, nu poți s-o împiedici... E greșeala tatălui ei...

— De ce?

— După cît se pare, tatăl ei era un vechi soldat, bine clădit, pe care împăratul îl iubea foarte mult. Ardea să aibă un băiat, ca să-l facă soldat așa cum apucase și el de la tatăl său. Iată că nevasta lui rămîne însărcinată; omul nostru e mulțumit: crede că o să fie băiat; așa! e fată, iar biata mamă moare din cauza nașterii. Pe urmă, cum o nenorocire nu vine niciodată singură, iată-l pe împărat că se întoarce de la Waterloo, vine marea prăbușire, lumea e dată peste cap și, pe scurt, iată-l pe veteranul meu trăind singur la țară, între mormîntul nevestei și leagănul fiicei. Așa stînd lucrurile, cînd fetița s-a făcut puțin mai mare, a vrut să facă din ea un băiat; o învață să călărească, să tragă cu pistolul, să înoate, să mînuiască spada și să facă scandal. Astfel încît voinicuța noastră, care avea o sănătate de fier, ducea o viață îndrăcită și cotonogea pe toți băieții de vîrsta ei, ceea ce îl distra foarte mult pe tată.

— Ah! dar asta e foarte drăguț! Continuă, moșule.

Edouard, văzîndu-l pe portar zîmbind, întoarse capul.

Povestitorul se propti în mătură și continuă:

— Dar asta nu e tot... Tatăl fusese de multe ori rănit, și se pricopsise cu multe reumatisme după urma rănilor, iar într-o bună zi dădu ortul popii, cum se spune la militărie. Așa că domnișoara Herminie, care avea pe atunci cincisprezece ani, rămase la mătușa ei, căreia îi place destul de mult societatea, și care, sătulă de viața de țară, veni să locuiască la Paris cu nepoata ei mutîndu-se în casa vecină. Cînd împlini șaptesprezece ani, i se vorbi de măritiș. Ei bine, a spus că nu se mărită decît cu un bărbat care să reteze ca ea douăzeci și cinci de gloanțe unul după altul

pe lama unei săbii şi care s-o nimerească de zece ori contra cinci. Aşa că pînă la urmă pretendenţii au plecat cu împunsături de floretă şi nimic mai mult.

— Foarte curios, spuse Edouard pe un ton sceptic. Dă-mi ghetele. Trebuie să ies în oraş.

— Da, domnule.

— Şi este bogată ?

— Foarte bogată. Ah ! trebuie s-o vedeţi călărind, urmată de un servitor. John îmi spunea ieri că după ce o însoţeşte la Bois, nu mai poate, este la capătul puterilor... Acum lumea s-a obişnuit cu ea ; nimeni nu se mai miră ; o tratează exact ca pe un bărbat.

— Poftim, iată douăzeci de franci pentru chetă.

— Trebuie ca domnul să semneze...

— Ah ! adevărat...

Edouard luă o pană şi se iscăli deasupra numelui frumoasei amazoane ; apoi, deodată, se opri spunînd :

— E imposibil.

— Domnul refuză să dea cei douăzeci de franci ? Domnul este liber să facă cum doreşte.

— Cunosc acest scris, murmură Edouard.

— Ce spune domnul ?

— Nu mai am nevoie de dumneata. Poţi pleca ; Păstrez această listă ; o să ţi-o înapoiez cînd vor veni s-o ceară... Unde naiba am mai văzut scrisul ăsta ? îşi spuse Edouard cînd rămase singur.

Apoi, deodată, se lovi peste frunte şi se duse să scotocească în buzunarul hainei ca să găsească scrisoarea primită de la dominoul său ; dar îşi aminti că i-o dăduse înapoi sau mai degrabă că o rupsese sub ochii săi, şi se întoarse din nou să se uite la listă pentru a fi sigur că e acelaşi scris.

Era atît de neverosimil, ca această fată, pe care nu o zărise decît o singură dată, să fie eroina celor două baluri

mascate, încît înlătură orice presupunere în privința ei. Și totuși, la fiecare minut, privea din nou numele de pe listă și, cît timp îl avea sub ochi, era convins să scrisoarea fusese scrisă de aceeași mînă care semnase ofranda celor cinci sute de franci.

Era de necrezut, de aceea Edouard credea din ce în ce mai mult.

„La naiba! gîndi el, mi-a spus că astăzi îi voi afla numele: iată numele ei. Mi-a spus că o voi vedea: ei bine, voi ieși în oraș, și fără îndoială că o voi vedea."

Începu să se îmbrace și trecu în cabinetul de toaletă care, după cum vă amintiți, dădea într-o curticică. Portarul lăsase fereastra deschisă și, în momentul în care Edouard se ducea să o închidă o văzu pe fată trecînd prin spatele ferestrei de vis-à-vis privindu-l și ducînd un deget la gură, semn care, în toate limbile, înseamnă tăcere! Apoi perdeaua căzu la loc și cu asta totul fu spus.

Edouard rămase ca împietrit. Inima îi bătea să-i spargă pieptul. Închise fereastra, apoi se așeză și începu să se gîndească.

Cu cît se gîndea mai mult, nu mai înțelegea nimic.

Își termină toaleta, și ieși.

„Cred și eu că voi fi discret! își spunea Edouard. Cît e de frumoasă! Și cînd te gîndești că i-am promis că mă despart de Marie! Cum să fac să mă cert cu ea?"

Tot vorbind în sinea lui, ajunse în strada Vivienne și o găsi pe Marie stînd îmbufnată în fața căminului.

— Bună ziua, spuse el intrînd.

— Bună ziua, răspunse tînăra femeie pe un ton sec.

— Ești bolnavă?

— Nu.

— Ce ai?

— N-am nimic.

— De ce ești bosumflată?

— Uite-așa.

— Prost motiv. Adio.

— Pleci ?

— Da.

— Drum bun !

Edouard ieși. După ce coborî un etaj, o auzi pe Joséphine strigînd peste balustradă :

— Domnule !

— Ce este ? spuse el ridicînd capul.

— Doamna vrea să vă vorbească.

Edouard urcă din nou.

— Ce vrei de la mine ? spuse el intrînd.

— Așcază-te acolo.

— Și de ce mă rog ? continuă el făcînd la rîndul lui pe supăratul.

— Cu cine ai fost ieri la bal ?

— Cu Henri și cu Émile.

— Și cine e femeia cu care ai stat de vorbă toată noaptea ?

— Mătușa mea.

— Ah ! Mai glumește tu așa !... Ascultă, Edouard, dacă nu mă mai iubești, mai bine spune-mi decît să mă faci să joc un rol ridicol și să ajung să aud de peste tot că m-ai părăsit, fiind bolnavă, ca să conduci pe nu știu cine la balul Operei...

— Asta mai lipsea, balul Operei...

Și tînărul începu să aţîţe focul cu vătraiul.

— Mai întîi, continuă Edouard rîzînd, că n-am condus pe nimeni la balul Operei. A venit o femeie să-mi vorbească și nu puteam să pun guarzii municipalității s-o oprească.

— Cine e această femeie ?

— N-o cunoști.

— Minți !

— Îţi jur. Şi de altfel, nu ştiu ce te-a apucat. Vin să te văd, în loc să lucrez sau să mă duc la şcoală, şi uite că...

— Azi e duminică, nu se merge la şcoală.

— Da, dar puteam să studiez.

— Atunci du-te, drăguţul meu, du-te ; ştiu ce-mi rămîne de făcut.

— Fă ce vrei. Poţi chiar, dacă te amuză, să scrii cărţi despre morală ; dar te previn că n-o să le citesc.

— Crezi că e frumos ce-mi spui ?

— Ştii că eşti bine ! Pînă şi academicienii şi senatorii scriu cărţi din astea. E foarte frumos.

— Du-te, că de nu îţi dau cu vătraiul în cap !

— Nu era nevoie să-mi aminteşti de asta ca să plec.

— Vreau să mă duci la circ, astă-seară.

— N-ai continuitate în idei. E imposibil.

— De ce ?

— Pentru că cinez în oraş.

— Bine ! O să mă mai vezi, cînd va fi cald afară.

— Vara viitoare, dragă prietenă.

Marie trecu într-o cameră alăturată şi trînti uşa. Iar Edouard, ieşi spunîndu-şi :

— Iată-mă certat. Să mai spui că nu există o Providenţă !

Era aproape ora patru. Edouard luă o trăsură şi se întoarse acasă. Portarul îi dădu o scrisoare ; o deschise şi citi :

„Am auzit vorbindu-se despre un bărbat care, a doua zi după ce a observat că femeia pe care o iubea locuieşte peste drum de el, a găsit mijlocul să arunce o punte între cele două ferestre şi să vină la ea la miezul nopţii.

Este adevărat că era un om inteligent, curajos şi bun.“

Edouard primi şi cartea de vizită a lui Edmond, pe care scria că la ora cinci îl aştepta în faţa cafenelei Paris.

V

CU FAŢA DESCOPERITĂ

EDOUARD URCĂ ÎN CAMERA LUI

Trebuia să măsoare distanţa dintre cele două ferestre şi, cum scria în scrisoare, să arunce o punte. Nu era un lucru prea uşor, cu atît mai puţin cu cît nu se puteau lua decît măsuri aproximative. În sfîrşit, cum nu avea timp de pierdut, calculă cît putu mai bine, coborî din nou, intră la un dulgher pe care îl găsi în drum şi îi spuse că-i trebuia pentru a doua zi o scîndură de un picior lăţime, lungă de zece picioare şi groasă de trei degete ; apoi îi dădu adresa şi ieşi.

La ora cinci, îl găsi pe Edmond aşteptîndu-l pe bulevard.

— Ce e nou ? spuse Edouard.

— Nimic.

— Ţi-a răspuns la scrisoare ?

— Da, poftim, uite răspunsul ; Edouard citi :

„Domnule, drept cine mă luaţi ? Sînteţi un pruost !"

ELÉONORE

Edouard nu se putu abţine să nu rîdă.

— Ce spui de asta ? spuse Edmond.

— Spun că nu e un răspuns foarte încurajator.

— Tu care cunoşti atîtea femei, fă-mi şi mie cunoştinţă cu una.

— Eşti tot liber ?

— Tot.

A fost un „tot" dintre cele mai triste care s-au spus vreodată.

— Ei bine, o să-ţi fac cunoştinţă cu una.

— Adevărat ?

— Da.

— Cînd ?

— Chiar astăzi.

— Blondă ?

— Da.

— O femeie cinstită ?

— Pe naiba ! Dar foarte sensibilă.

— O să mă prezinţi ?

— Te vei duce singur.

— O să mă dea afară.

— Îi vei da ceva din partea mea. Trebuie să-i fac un cadou oarecare. Aşa că tu vei profita de buna dispoziţie care va urma după aceea.

Edouard intră la Marcé şi alese o brăţară căreia îi alătură această scrisoare :

„Draga mea Marie, uită ce-am fost pînă ieri pentru tine ; aminteşte-ţi întotdeauna se voi fi de-acum înainte : un prieten sincer şi devotat.

Permite-mi să ofer braţului tău drept această brăţară; dacă n-o vrea, atunci s-o ofere braţului tău stîng.

Cel care ţi-o va înmîna este unul dintre bunii mei prieteni, care ar voi să devină şi unul dintre prietenii tăi."

— Acum, continuă Edouard, du astea domnişoarei Marie în strada Vivienne, 49.

Edmond dispăru ca îngerul Vizitării.

Cît despre Edouard, neavînd cum să-şi umple seara, se întoarse foarte devreme acasă, studie din nou împrejurimile, se gîndi multă vreme la tot ce i se întîmpla şi adormi.

A doua zi dimineaţa, îl trezi dulgherul, care-i aducea scîndura. Bietul om era foarte intrigat şi voia să ştie cu orice preţ ce se putea face cu o scîndură de zece picioare într-un apartament atît de mic. Nu putea să-şi explice acest lucru decît printr-o dragoste exagerată pentru lemn şi din nevoia pe care o simţea cumpărătorul de a-l avea mereu lîngă el. Nu putu să se stăpînească şi întrebă unde trebuia să pună scîndura.

— În cabinetul de toaletă.

— Şi cum trebuie s-o aşez ?

— Dreaptă, sprijinită de perete.

— Dacă domnul ar vrea să-mi spună la ce serveşte, am putea s-o aşezăm imediat... Dacă veţi pune pe ea obiecte grele, căci obiectele trebuie să fie grele de vreme ce domnul a comandat-o atît de groasă, — punînd, dedesubt, suporturi solide...

— E pentru un joc chinezesc, spuse Edouard. Restul mă priveşte.

Dulgherul ieşi. După cîtva timp, intră Edmond.

— Ce noutăţi ? îl întrebă Edouard.

— Ei ! Păi nu m-a primit prea bine.

— Ce ţi-a spus ?

— Aproape nimic. Mi-a dat scrisoarea asta pentru tine.

Edouard o deschise și citi :

„Dragul meu Edouard, îți mulțumesc pentru brățară; dar cînd ai să vrei ca darurile tale să-mi facă plăcere, să nu mi le mai trimiți prin niște ambasadori de-o prostie atît de insolentă ca prietenul tău...“

— Vorbește despre mine ? spuse Edmond.

— De loc ! sînt niște lucruri particulare.

— O să mă duc din nou azi.

— Fă cum vrei.

Ziua trecu la fel ca toate zilele la sfîrșitul cărora trebuie să faci un lucru mai important decît în ajun, într-un cuvînt, Edouard nu avea decît un singur gînd, iar cei pe care îi întîlni trecură prin fața lui ca niște umbre, fără să-i lase nici cea mai mică amintire. Perdelele ferestrei vecine rămaseră trase cu strășnicie ; erau clipe în care Edouard credea că visase, și nu mai știa ce-i rămîne de făcut. Acele pendulei care, după toate probabilitățile aveau să meargă atît de repede pentru el începînd cu miezul nopții, mergeau foarte încet pînă atunci.

Una dintre ciudățeniile omului este că atunci cînd așteaptă ceva cu nerăbdare, vrea să facă timpul să zboare la fel de iute ca gîndul. Astfel, Edouard se plimba prin camera lui, reconstituia în minte începuturile acestei aventuri, își imagina toate urmările posibile, visa o întreagă lume necunoscută, și rămînea foarte mirat că totul nu durase decît cel mult cinci minute.

Dar, în sfîrșit, oricît de încet pare să înainteze ceasul, trebuie ca pînă la urmă cea pe care o aștepți să sosească ; și atunci, de îndată ce a venit, toate lucrurile indiferente pe care le-ai făcut se șterg, și ți se pare că a sosit destul de repede.

Bătu miezul nopții.

Edouard se așeză în spatele ferestrei ca să vadă dacă zărește vreo mișcare la fereastra frumoasei sale vecine, care să-l aducă la realitate. După două sau trei minute, văzu perdeaua ridicîndu-se pe nesimțite și, ca și cum inima lui n-ar fi așteptat decît acest semnal, începu să bată cu îndîrjire.

Edouard deschise fereastra cît era de largă.

Cealaltă fereastră răspunse deschizîndu-se și ea.

Se făcuse întuneric de-a binelea. Edouard se duse să ia scîndura. Scîndura fiind, însă, grea, nu era prea simplu să așezi un asemenea monument între cele două case.

„Dacă o să fie prea scurtă !" se gîndi el.

Și, tot făcînd reflecțiile pe care le inspira împrejurarea, își apropie podul și se uită în jur dacă nu-l vede careva. Se asigură că totul dormea atît în casă cît și afară, de la Neptun și pînă la portar, și începu să facă să alunece „acoperitoarea sa de prăpastie" pe marginea ferestrei pînă ce aceasta atinse pervazul ferestrei opuse.

Se chinui îngrozitor ca să ducă la bun sfîrșit această manevră ; trebui să se lase cu toată greutatea pe bucata de scîndură pe care o ținea, ca să nu-i scape, ca o săgeată, și să cadă peste ferestrele de jos sculînd toată lumea. Nu numai că o asemenea neîndemînare l-ar fi făcut să piardă tot beneficiul aventurii, dar căderea n-ar fi avut nici o scuză în ochii vecinilor. Oricît de bizare și excentrice ar fi obiceiurile unui locatar, nu putea să-i convingă că ele pot merge pînă acolo încît să arunci, după miezul nopții, scînduri de zece picioare lungime și de trei degete grosime în geamurile caselor. N-ar fi găsit nicăieri înțelegere decît printre geamgii.

Trebuie să mărturisim, ca să fim drepți, că jumătate din emoția pe care o încercă Edouard cînd puse piciorul pe scîndură era teama să nu-și frîngă gîtul.

După cum vă închipuiți, nu rămase în picioare pe podul mișcător decît exact timpul necesar, și se pomeni foarte repede stînd călare pe scîndură, care, oricît ar fi fost de solidă, nu era totuși lipsită de o oarecare elasticitate de trambulină, foarte plăcută într-un gimnaziu, dar foarte neplăcută deasupra a patru etaje.

În sfîrșit, cum nu mai putea da înapoi, Edouard înaintă, dar cu o precauție care dovedea tot prețul pe care-l acorda existenței sale.

Ajuns la mijloc, se gîndi la Marie, spunîndu-și că va iubi și mai mult virtutea ei de ocazie, pe care o găsea întotdeauna la capătul a douăzeci și patru de trepte, decît această virtute foarte nouă pe care o va găsi, pe un drum mai scurt, ce-i drept, dar mult mai greu, obligîndu-l la un exercițiu care îl făcea cît se poate de ridicol.

În cele din urmă atinse pervazul, și nu putu să nu scoată un oftat de ușurare în care era mai mult bucuria de a fi ajuns teafăr decît fericirea că-și vede iubita.

De-abia încălecase fereastra, că auzi încîntătoarea voce de la bal spunîndu-i :

— Trageți scîndura.

— Ei drăcie ! își spuse Edouard, asta nu e dragoste, e o mutare.

Și începu să-și tragă calea.

Camera în care se trezi, era cufundată în întuneric, așa că stătea pironit, strîngînd în brațe scîndura aceea stupidă și neștiind unde s-o pună. Dacă ar fi fost ziuă și ar fi putut să vadă ce mutră avea, s-ar fi aruncat pe fereastră în aceeași clipă și catastrofa l-ar fi salvat de ridicol.

Cum nu auzea nimic, se încumetă să spună :

— Unde pot așeza scîndura ?

Simți o mînă care îl călăuzea prin întuneric, și, întîlnind un perete, îi încredință ceea ce, peste o oră sau două, avea să-i fie cel mai scump lucru de pe lume. Apoi con-

tinuă să urmeze mîna, care îl trase şi îl aşezâ pe o sofa. Şi atunci, în mijlocul întunericului, începu pe şoptite acest dialog istoric :

— Vă veţi ţine promisiunile ?

— Da.

— Ştiţi ce risc eu primindu-vă aici ?

— Ştiţi la ce mă expun eu venind aici ?

— Pot să-mi pierd reputaţia !

— Iar eu, pot să-mi rup gîtul !

— Viaţa contează atît de puţin...

— Iertaţi-mă, vă rog... dacă dumneavoastră nu ţineţi la viaţă, nu-i dezgustaţi şi pe ceilalţi.

— V-am spus foarte clar că veţi avea de învins un pericol de fiecare zi pentru a mă vedea. Mai aveţi încă timp, dacă nu mă iubiţi destul pentru a vă expune acestui pericol, să vă întoarceţi acasă şi să mă uitaţi aşa cum vă voi uita şi eu.

— Vă iubesc, spuse Edouard, luîndu-i mîinile.

— Purtarea mea trebuie să vi se pară stranie ; dar vă amintiţi că v-am spus că nu sînt o femeie ca toate celelalte. Vă iubesc ca amant dar v-aş urî ca soţ. Numai ideea că cineva ar fi primit de la o forţă mai tare decît a mea dreptul să mă împiedice să fiu liberă, ar fi un chin fără sfîrşit pentru mine. Sînteţi prima mea dragoste ; dar nu vă spun că veţi fi ultima. Eu n-am iubit niciodată, nu ştiu cît timp poţi iubi şi, din ziua în care n-o să vă mai iubesc ca azi, consider că trebuie să fim din nou liberi amîndoi ; pînă atunci vreau să nu existe nici o indiscreţie din partea dumneavoastră, aşa cum nu va exista nici o îndoială în privinţa indiscreţiei mele, iar odată despărţiţi, numai din voinţa mea, orice s-ar întîmpla, nu mă veţi mai cunoaşte continuîndu-vă drumul fără să priviţi înapoi.

„Femeia asta îşi ia un amant aşa cum iei un servitor, se gîndi Edouard. Să vedem leafa !“

— Alta în locul meu, continuă fata, s-ar fi măritat şi şi-ar fi ascuns amorurile sub noua sa poziţie, amanţii în spatele soţului, şi l-ar fi făcut ridicol în ochii lumii, pe un om de onoare care i-ar fi dat jumătate din viaţă şi i-ar fi încredinţat numele. Eu nu înşel pe nimeni ; sînt stăpînă pe dragostea mea ca şi pe gîndul meu ; am venit la dumneavoastră pentru că vă iubeam şi pentru că, oricît de curajos aţi fi, n-aţi fi îndrăznit să veniţi la mine.

„Foarte bine, îşi spuse Edouard ; iată-mă pus în rînd cu cîinii şi caii."

— O singură persoană cunoaşte secretul nostru ; dar va fi mută ca şi mine, pentru că îmi datorează totul, nu crede şi nu speră decît în mine, şi pentru că din ziua în care ar încerca să mă piardă, s-ar pierde pe ea. Aşa că este mai mult decît un martor, este un ajutor...

Dacă dragostea aceasta spontană şi violentă a fetei flata vanitatea lui Edouard, poziţia pe care i-o rezerva nu era deloc măgulitoare pentru amorul său propriu ; rămînea, aşa cum spunea, în categoria animalelor domestice ; devenea pentru iubita lui ceva mai mult decît camerista ei, ceva mai puţin decît cîinele ei, un accesoriu, un fleac, o distracţie ca să-şi treacă vremea, şi era folosit, la rîndul său, ca să stingă o pasiune aşa cum, de altfel, folosise şi el o mulţime de femei ca să-şi satisfacă un capriciu.

Totuşi, oricît de umilitor devenea rolul său, îl acceptă gîndindu-se că, din ziua în care va fi într-adevăr amantul acestei femei, va avea destulă influenţă asupra minţii dacă nu asupra inimii ei, ca să treacă măcar de la poziţia de accesoriu la cea de utilitate.

Edouard era dintre acei care cred că dragostea este marele lucru din viaţa femeilor, şi că acela care ajunge să pună mîna pe această dragoste devine stăpînul lor. Se înşela, mai ales în privinţa Herminiei căreia, educaţia deosebită pe care o primise, îi exaltase mai mult imaginaţia

decît inima. Ea se cunoştea perfect şi trebuie spus, spre lauda ei, că era cinstită cu el. Îl iubea, găsea foarte firesc să i-o spună, şi tot atît de firesc să-i închidă fereastra, în ziua în care îi va închide inima ei. Dar, socotind dragostea o distracţie destul de plăcută, găsea totodată că lumea este încîntătoare, şi nu voia să sacrifice lumea pentru această distracţie. De aceea, dorea să se păstreze o discreţie absolută.

Cît despre Edouard, el n-o iubea. Dacă ar fi fost o fată dulce şi timidă, s-ar fi simţit puternic lîngă ea, şi poate că ar fi iubit-o, fie numai pentru a avea în viaţă o dragoste de roman. Dacă Herminie, care înfrunta prejudecăţile între patru ochi, le-ar fi înfruntat în faţa tuturor; dacă l-ar fi ales pe el, tînăr, necunoscut, în dispreţul lumii, şi scriindu-i, ca să spunem aşa, pe frunte : „Acest bărbat, este amantul meu !“ ar fi înnebunit pentru că plăcerea şi vanitatea i-ar fi fost satisfăcute. Dar o legătură tenebroasă, însoţită de ameninţări cu moartea la cea mai mică indiscreţie, toate astea nu erau deloc încurajatoare pentru un om obişnuit cu inimi fără garnizoană, care se predau ca fortăreţele spaniole, la primul atac, şi negăsind niciodată o armă împotriva asediatorilor, de îndată ce aceştia au devenit stăpîni. Drept care, nu acceptă ceea ce-i oferea Herminie decît pentru că, la urma urmei, nu găseşti în fiecare zi o fată frumoasă care-şi varsă peste tine tot focul primei sale iubiri, şi deoarece îşi spunea că va fi întotdeauna liber să rupă această căsătorie nocturnă, şi să termine aventura cu deznodămîntul dorit.

Trebuie spus totuşi că aceste gînduri, care aveau să devină, evident, mai precise cu fiecare zi, nu puteau fi la început în mintea lui Edouard, în prezenţa fetei, decît în stadiul de vag instinct. Ascultînd-o, luîndu-i mîna adorabilă, se crezu în stare să înfrunte totul pentru ea, pentru femeia a cărei inimă îi cerea cu atîta naivitate dezvăluirea

unei fericiri necunoscute, al cărei suflet i se dăruia cu toate uimirile și toate bucuriile unei prime iubiri. Și ea, care își analizase la început cu atîta răceală pasiunea, părea complet schimbată ; îl iubea, uitînd de lume și de viitor ? Astfel, că pe la ora trei dimineața, cînd Edouard reluă, pentru a se întoarce acasă, exercițiul făcut la plecare, totul se poetizase în ochii săi, și nu ținea la viață decît pentru a putea din nou, a doua zi, să se expună morții.

VI

SOCOTEALA DE-ACASĂ NU SE POTRIVEŞTE CU CEA DIN TÎRG

CÎND EDOUARD SE TREZI, SE ÎNţelege că era îndrăgostit ca un nebun de Herminie. Făcea jurăminte de credinţă şi de discreţie, şi nu visa decît la clipa fericită cînd se va putea întoarce lîngă ea. Totul se petrecu a doua zi ca şi în ajun. Numai că Edouard era ceva mai călit şi traversa podul său cu o iuţeală şi o nepăsare fermecătoare. După două zile, aceeaşi dragoste, aceeaşi încredere. În sfîrşit, cum zilele se succedau şi semănau între ele, după o săptămînă, nu exista în Paris un om în stare să meargă atît de bine pe o scîndură ca Edouard. Presupunînd că povestea ar fi durat un an, ar fi devenit unul dintre acrobaţii cei mai aleşi ai capitalei.

Primele zece sau douăsprezece zile nu i s-au părut lungi lui Edouard. Le umplea cu amintirile din ajun şi cu speranţa serii ; dar încetul cu încetul i se păru că zilele devin pustii, şi simţi nevoia să-şi revadă vechii prieteni pe care îi neglijase pentru noua sa iubire.

Cît despre Marie, care păruse că se resemnează atît de uşor de pe urma dezertării amantului ei, ar fi dorit foarte mult să ştie ce se întîmplase cu el, şi nu s-ar fi supărat dacă întîmplarea ar fi răzbunat-o într-un fel oarecare ; dar în orice chip procedase, nu putuse afla nimic, doar că Edouard nu mai era văzut nicăieri, nici la plimbare, nici la teatru, şi că lumea începea să creadă că, asemenea lui Curtius, se aruncase într-o prăpastie. Atunci reapăru deodată pe bulevard, locul de întîlnire cotidiană al prietenilor săi.

Unul dintre primii pe care-i revăzu fu Edmond, care căuta mereu o locuinţă şi o iubită, şi se înţelege de la sine că nu găsea nici una nici alta.

— Ah ! dragul meu, îi spuse el lui Edouard, o femeie ca Marie şi o locuinţă ca a ta mi-ar trebui !

— Marie tot nu vrea să te iubească ?

— Din păcate, nu...

— Cum te primeşte ?

— Uneori prost, dar deseori foarte prost.

— Ia-o altfel...

— Nu cunosc nici un alt fel.

— Ce vrei să-ţi spun ? Aşteaptă...

— Dacă aş putea măcar să mă mut ! Dar e imposibil să găsesc o locuinţă. Tu, în schimb, găseşti imediat !

— Caută.

— Numai asta fac. Mută-te şi dă-mi mie locuinţa ta.

— Imposibil.

— Atunci, adio.

— Adio.

Şi, la miezul nopţii, Edouard reluă traseul aerian pe care îl făcuse în ajun şi pe care avea să-l facă a doua zi.

Totuşi existenţa aceasta devenea cam monotonă. De mai multe ori refuzase nişte partide pe care, cu cincisprezece zile în urmă, le-ar fi acceptat cu entuziasm şi care pe deasupra l-ar fi şi amuzat foarte mult, în ciuda noii situaţii. Îşi vedea toţi prietenii continuînd viaţa pe care o dusese şi el odinioară, şi începea să-i socotească mai fericiţi decît el. Primele ore de beţie o dată trecute, începu să se gîndească la situaţia ridicolă în care se afla. Cînd din întîmplare avea o seară liberă, se datora faptului că Herminie se ducea la bal şi închina unor rochii, unor flori şi dansului, timpul pe care ar fi trebuit să-l consacre lui în fiecare zi. După cum am văzut, nu era foarte serios îndrăgostit; dar raţiona ca şi cum ar fi fost şi se supăra pe Herminie pentru un lucru care ar fi fost foarte plăcut pentru el. Ori, dacă beneficiile erau mari, în schimb obligaţiile erau imense, astfel încît, fie că nu putea să suporte insomniile, fie că Herminie îi cerea prea mult, Edouard se plictisea pe zi ce trecea.

Balurile continuau; Herminie ţinea foarte mult să meargă la bal, dar nu înţelegea ca amantul ei să-şi petreacă altfel serile de libertate, decît gîndindu-se la ea; şi, cum avea, datorită femeii care o însoţea întotdeauna la balurile Operei, o poliţie foarte bine organizată, dacă ar fi aflat că Edouard nu-şi petrecuse noaptea acasă, i-ar fi făcut a doua zi o scenă de gelozie. Edouard simţea că cu cît mergea înainte, cu atît poziţia sa devenea mai de nesuportat şi că cel mai mic accident avea să-l facă de ruşine, atît pe el cît şi scîndura lui, în faţa prietenilor.

De mai multe ori încercase să împartă cu Herminie orele lui de tristeţe care, de cîtva timp, deveniseră tot mai frecvente. Atunci se aşeza la picioarele ei şi timp de cîteva minute voia să vadă în ea o prietenă uitînd că îi este

amantă ; dar își dădea în curînd seama că aceste clipe de visare pe care le au chiar și oamenii cei mai fericiți și care sînt odihnitoare ca un somn, erau total necunoscute fetei. Nu avea nici măcar bunătatea sufletească a Mariei, care, oricît de nebună ar fi fost, înceta să mai zîmbească cu buzele ei roze atunci cînd Edouard era trist. De douăzeci de ori îi luase mîinile și cu fericirea aceea pe care o simte orice om cînd vorbește despre viața lui, oricît de indiferentă le-ar părea ea celor din jur, oricît de plată ar fi fost pentru el, îi povestise Herminiei prima sa tinerețe, și căutase, ca să spunem așa, în dragostea iubitei, continuarea dragostei mamei sale ; dar niciodată un cuvînt de consolare nu ieșise din gura fetei, a cărei inimă arzătoare, deschisă pasiunilor, părea să fie închisă sentimentelor.

Acceptînd această legătură cu toată excentricitatea și ineditul pe care i le oferea, Edouard dorise pe cît era cu putință s-o poetizeze ; dar nu reușise, trebuia să recunoască, și se simțea foarte fericit că n-o iubește pe Herminie. În cele din urmă, se întîmplă ceea ce trebuia să se întîmple și anume, negăsind nimic real la această femeie, în afara pasiunii, ajunse s-o disprețuiască și nu se mai gîndi decît la mijlocul de a rupe o legătură care dura abia de două luni.

În ajunul joii de la jumătatea postului Paștelui, ca și în celelalte zile, Edouard își așeză scîndura între cele două ferestre, trecu peste ea, o trase, o așeză din nou, făcu drumul înapoi, iar o luă, și toate astea, cu un aer foarte resemnat.

— Mîine, sînteți liber, îi spuse Herminie ; este ultimul bal al Operei și vreau să merg și eu. O să fiți acolo, nu-i așa ?

Trecuse atîta timp de cînd Edouard nu mai fusese la bal, încît se bucură ca un copil că i se dă această permisiune și, a doua zi la ora unu se afla în foaier.

Primul care-l întîmpină fu din nou Edmond.

— Ei bine, îi spuse Edouard, nimic nou? Ai găsit o locuință?

— Nu.

— O femeie?

— Nici atît.

— Dar cea care era adineaori la brațul tău?

— Era Marie.

— Și tot neînduplecată?

— Tot.

— Cu atît mai bine pentru tine, pentru că nu-i totul roz cînd ai de-a face cu femeile.

— Ai cumva necazuri în dragoste?

— Nu; dar trebuie să-ți mărturisesc că sînt foarte îngrijorat.

— Povestește-mi...

— Ești prea guraliv.

— Hai, povestește-mi.

Încă de multă vreme Edouard simțea nevoia să-i împărtășească cuiva aventurile și necazurile sale. Începu deci să-i povestească lui Edmond, care-l încredință că va păstra secretul, cum o cunoscuse pe Herminie, scrisorile pe care le primise de la ea, întîlnirile din fiecare seară, excentricitatea caracterului ei, și, în sfîrșit, să-i dezvăluie toate motivele care-l determinau să rupă această legătură. Edmond asculta cu mare atenție. După ce Edouard termină:

— Nu-ți rămîne decît un singur lucru de făcut.

— Care?

— Să pleci.

— Și eu mă gîndeam la asta. Apropo...

— Ce?

— Dacă vrei, plec și îți las locuința mea.

— Tocmai voiam să-ți cer acest lucru. De cînd?

— De mîine. Marile hotărîri trebuie luate repede. De mult doream să mă duc să văd Piramidele. Voi profita de ocazie.

„Sînt cel mai fericit dintre oameni!“ gîndi Edmond.

— S-a făcut, continuă Edouard. Îți las mobilele. O să mi le dai cînd mă întorc.

— Perfect!

— Dar nu spui nimănui!

— Fii liniștit.

— Ei bine, atunci mîine, la prînz, la mine.

— Voi fi acolo; adio.

Edouard deschise loja nr. 20, unde se afla Herminie. Cît despre Edmond, nu mai putea de bucurie că avea în sfîrșit locuința pe care o dorise atît de mult.

Un domino îl luă de braț. O recunoscu pe Marie.

— Edouard este aici? spuse ea.

— Da.

— În loja nr. 20, nu-i așa? L-am văzut adineaori acolo cu o femeie.

— Poate.

— O cunoașteți?

— Nu.

— Spuneți-mi doar numele ei.

— Nu-l știu.

— Mințiți.

— Tot ce pot să vă spun este că mîine mă mut în locuința lui; dacă vreți să veniți...

— Și el unde se duce?

— Pleacă...

— De ce?

— Asta-i bună! spuse Edmond, cu tonul omului care știe un secret pe jumătate și care face pe discretul.

— Micuțul meu Edmond, spuse Marie pe un ton calin, spune-mi de ce?

— Sînteţi prea vorbăreaţă...

— Vă rog ! O să vă iubesc mult...

— Precis ? Şi nu veţi spune nimănui acest secret ?

— Veţi vedea.

Şi Edmond începu să-i povestească cuvînt cu cuvînt Mariei ceea ce îi spusese Edouard.

— Ah! ce mai poveste ! spuse Marie.

— Dar mai ales nu scoateţi o vorbă !

— Contaţi pe mine. Iertaţi-mă, văd pe cineva cunoscut.

Marie îl lăsă pe Edmond ca şi cum ar fi trebuit să vorbească cu cineva, apoi părăsi foaierul şi se duse să se uite prin geamul lojei nr. 20. Edouard mai era încă acolo ; dar după cîteva clipe ieşi. După plecarea lui, Marie se ridică pe vîrful picioarelor sprijinindu-se cu mîinile de deschizătura ferestruicii şi spuse :

— Scîndura e tot aşa de solidă ?

Herminie se întoarse, parcă muşcată de o viperă ; dar Marie dispăruse rîzînd ca o nebună.

Herminie deschise loja şi părăsi şi ea balul.

Edouard se dusese acasă să se culce ca să se poată scula devreme şi să facă toate pregătirile plecării. Dis-de-dimineaţă ieşi în oraş, alergă să reţină un loc la diligenţa de Marsilia, îşi viză paşaportul, se duse să ia bani de la notarul său şi, la unsprezece şi jumătate, era înapoi.

La prînz, Edmond sosi.

— Tot pleci ?

— Doar vezi şi tu ! spuse Edouard arătînd valizele pe jumătate făcute.

— Deci pot să-mi aduc aici toate lucrurile ?

— Bineînţeles.

— Voi rămîne cu tine pînă la ora şase ; te conduc la diligenţa poştei.

— Foarte bine.

Edmond începu să-şi viziteze radios noul apartament. Cînd ajunse în cabinetul de toaletă :

— Ah ! asta-i faimoasa scîndură ? spuse el.

— Da.

— Ah ! înţeleg, o sprijineai de cele două pervazuri şi treceai peste ea ; mare norocos eşti ! Şi la miezul nopţii te duceai ?

— Da.

— Dădeai vreun semnal ?

— Deschideam fereastra, ea o deschidea pe a ei şi treceam.

— Dar dacă te vedea cineva ?

— Nu era lumină nici la ea nici la mine şi, de altfel, casa nu e locuită. Camera în care mă primea se află departe de celelalte apartamente, iar mătuşa ei locuieşte în cealaltă parte a casei.

După ce făcură bagajele, cei doi prieteni ieşiră împreună.

— Plec, spuse Edouard portarului. Domnul va ocupa locuinţa mea cît voi lipsi. Mă voi întoarce peste patru luni. De altfel am plătit pentru şase luni.

— Da, domnule. Iată o scrisoare care a sosit...

— Daţi-mi-o.

Edouard recunoscu scrisul Herminiei.

— Îmi recomandă să vin negreşit astă-seară, îi spuse el lui Edmond după ce citi scrisoarea. Astă-seară, voi fi la douăzeci de leghe de Paris !

Într-adevăr, la ora şase, Edouard plecă.

La miezul nopţii, Edmond, instalat în noua sa locuinţă, trecu în cabinet şi deschise fereastra. Cea a Herminiei se deschise în acelaşi timp. Era o ceaţă că nu se vedea la doi paşi. Luă scîndura, o făcu să alunece şi simţi cum o mînă o apucă de celălalt capăt.

„În sfîrșit, gîndi el, iată o femeie ! E dracul gol dacă nu reușesc de data asta s-o fac să mă adore."

Și începu să încalece scîndura, nu fără o oarecare teamă. După o clipă, simți o mînă care îl împiedica să mai înainteze, și auzi o voce care îi spunea :

— Știți ce v-am spus prima oară cînd v-am văzut ?

— Ce anume ?

— Că dacă vorbiți vreodată despre mine, am să vă ucid ! Mă țin de cuvînt...

Și, în aceeași clipă, tînăra femeie împinse scîndura care căzu, înăbușind în zgomotul căderii ultimul strigăt al lui Edmond.

*

După patru luni, așa cum spusese, Edouard se înapoie. Ajungînd pe strada lui, văzu că se demola casa Herminiei. Întrebă dacă Edmond era acasă. Atunci portarul îi povesti că a doua zi după plecarea lui, cadavrul prietenului său fusese găsit în curte împreună cu o scîndură care căzuse și îi zdrobise capul.

— Nu s-a aflat ce voia să facă cu această scîndură, adăugă portarul.

Edouard ghici totul și rămase stupefiat.

— Și pentru ce se demolează casa de alături? întrebă el.

— Pentru că domnișoara Herminie, plecînd acum trei luni în Italia, a vîndut-o, iar noul proprietar a revîndut-o ca să se poată face o stradă în acest loc.

Edouard parcă înnebunise. Urcă în apartamentul său, găsi totul neschimbat, revăzu fereastra, care nu fusese încă dărîmată, așa cum o lăsase, se îmbrăcă, ieși în oraș, alergă la Marie și găsi acolo exact aceleași persoane pe care le găsise cu șase luni în urmă, vremea la care a început această poveste. Numai că în loc de lansquenet se juca o partidă de douăzeci și unu.

Asta era tot ce se schimbase în viața fostei sale iubite.

Lector : TEODORA POPA
Tehnoredactor : ION TUDOR

Coli ed. 8,15. Coli tipar 12. A. nr. 27.750/1971. C.Z. 33—330.

Tiparul executat sub comanda nr. 11 031 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piața Scînteii nr. 1 — București Republica Socialistă România

În colecția «ROMANUL DE DRAGOSTE» au apărut:

20 Panait Istrati ■ Nerantula
21 Jane Austen ■ Mîndrie și prejudecată
22 x x x ■ Tristan și Iseut
Abatele Prévost ■ Manon Lescaut
Bernardin de Saint-Pierre ■ Paul și Virginia
23 Honoré de Balzac ■ Șuanii
24 Guy de Maupassant ■ Mont-Oriol
25 Guy de Maupassant ■ Bel-Ami
26 G. Călinescu ■ Enigma Otiliei
27 André Maurois ■ Climate
28 Camil Petrescu ■ Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război
29 Eugen Lovinescu ■ Mite • Bălăuca
30 Anișoara Odeanu ■ Anotimpul pierdut
31 George Sand ■ Mauprat
32 I.S. Turgheniev ■ Prima iubire • Fum
33—34 Boleslaw Prus ■ Păpușa
35 Daphne du Maurier ■ Rebecca
36 Petru Popescu ■ Prins
37 Jožo Nižnánsky ■ Fîntîna dragostei
38 Émile Zola ■ O pagină de dragoste
39 Zaharia Stancu ■ Pădurea nebună
40 Stefan Zweig ■ Suflete zbuciumate
41 Claude Anet ■ Mayerling
42 Charlotte Brontë ■ Jane Eyre